

ΟΙ ΕΙΣ ΚΡΗΤΗΝ ΕΙΚΘΕΙ

ΠΕΝΤΕ ΤΙΘΟΙ

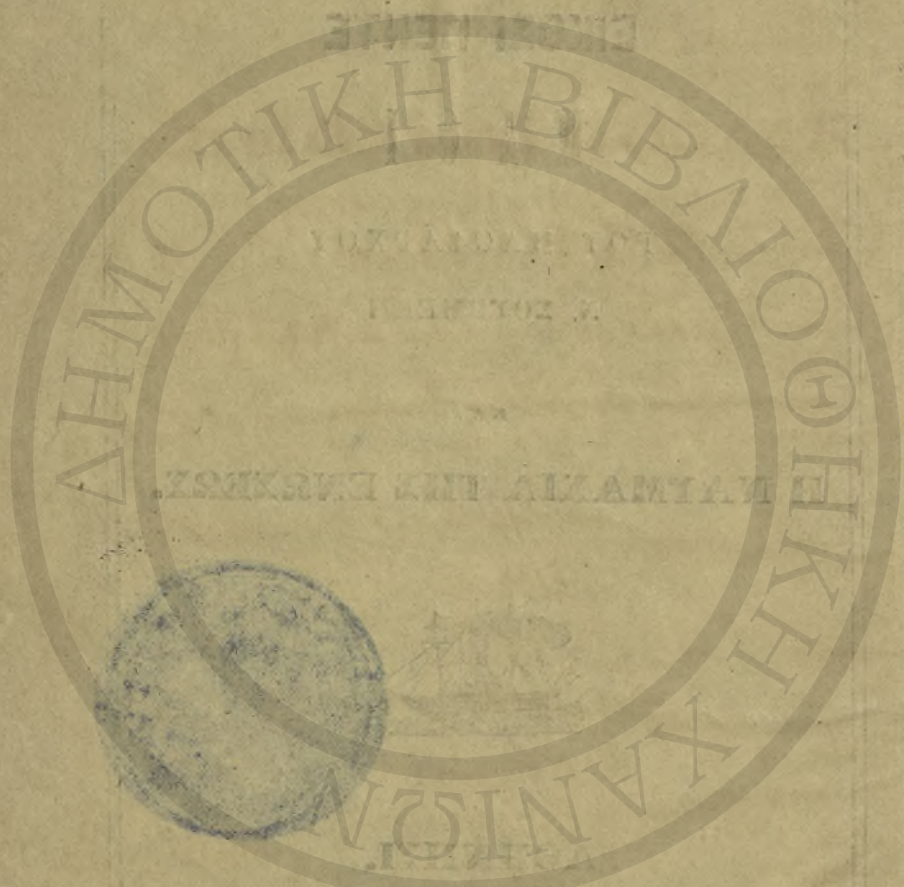
ΤΟΥ ΠΡΟΙΣΤΗ

Ν. ΕΟΥΡΜΕΝΗ

ΑΝΔΡΑΣ 2 / ΣΟΥ 1433

OF THE

LIBRARY

АННОТИКХ ВІВЛІОТІКХ ХАНІОН

LIBRARY

OF THE

LIBRARY

ΟΙ ΕΙΣ ΚΡΗΤΗΝ ΕΙΚΟΣΙ ΠΕΝΤΕ ΠΛΟΙ

ΤΟΥ ΠΛΟΙΑΡΧΟΥ

Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗ

ΚΑΙ

Η ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ.

ΔΑΠΑΝΗ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ ΑΥΤΟΥ

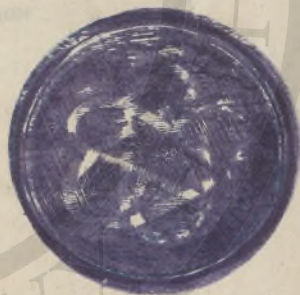
ΔΑΝΙΗΛ ΣΟΥΡΜΕΛΗ

Διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Λυκείου καὶ Ἑλληνικοῦ

Παρθεραγωγείου

ΕΚΔΙΔΟΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΟΦΕΛΟΣ

ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ.

ΑΘΗΝΗΣ,

ΤΥΠΟΙΣ Π. Α. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ.

(Ὅδος Ἀχαρνῶν ἀριθ. 47).

4869.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
— ΧΑΝΙΩΝ —
Αδφ. φηρ. 19337
Χρονολ. Είσαγ. 6.3.1963
Εισηφότης 16/1/1964
Αριθ. 940.512/504

OF THE KATHIA BOROZI HEATRE 1801

TOT HAOTAPKOT

И КОТРИАН

1801

1801

И НАКНИДИ ИЛИ БИВЛИОТКА И

ИЛИ ТОТ ЛЕКОТ 1801

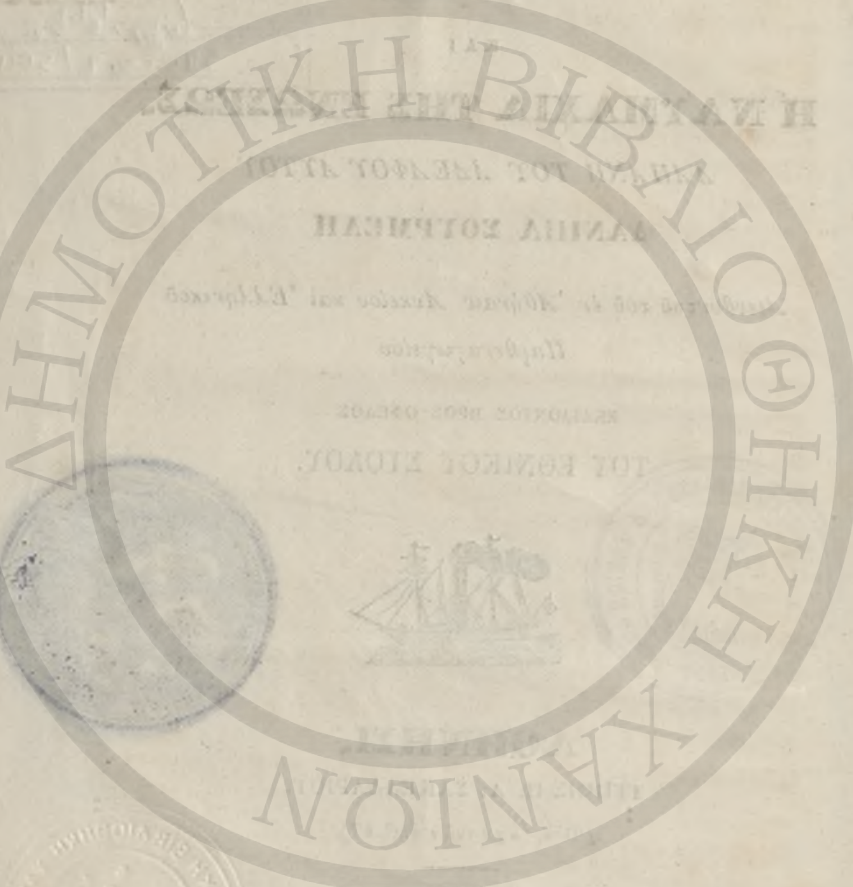
ИЛИ КОТРИАН

ИЛИ КОТРИАН ИЛИ КОТРИАН

ИЛИ КОТРИАН

ИЛИ КОТРИАН

ИЛИ КОТРИАН

ΤΩ ΔΙΑΝ ΠΕΦΙΛΗΜΕΝΩ ΜΟΙ ΑΔΕΛΦΩ:

ΔΑΝΙΗΛ ΣΟΥΡΜΕΛΗ.

ΑΝΤΙ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΓΩΓΗΣ

Κ Α Ι

ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΩΝ ΜΟΙ ΜΕΤΕΔΩΚΕΝ ΑΓΑΘΩΝ

ΦΟΡΟΝ ΟΦΕΙΛΟΜΕΝΟΝ ΑΥΤΩ.

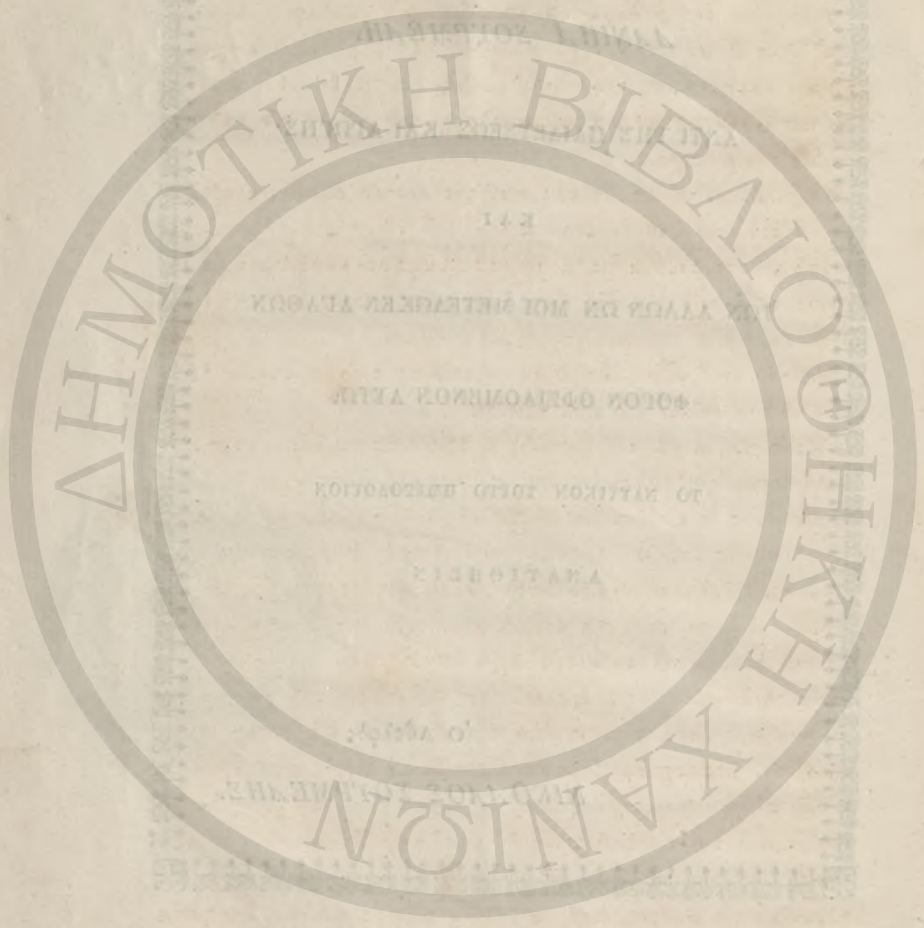
ΤΟ ΝΑΥΤΙΚΟΝ ΤΟΥΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΑΝΑΤΙΘΗΣΙΝ

Ὁ Ἀδελφός

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

THE VAN NORDEN LIBRARY

141

141

THE VAN NORDEN LIBRARY

THE VAN NORDEN LIBRARY

THE VAN NORDEN LIBRARY

THE VAN NORDEN LIBRARY

THE VAN NORDEN LIBRARY

THE VAN NORDEN LIBRARY

Τοῖς ἐντευξομένοις.

Σκοπὸς τῆς δημοσιεύσεως τῶν εἴκοσι πέντε εἰς Κρήτην πλόωνμου (ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1867 μέχρι Δεκεμβρίου 1868) εἶναι, ἵνα χρησιμεύσωσι καὶ οὗτοι εἰς τὴν σελίδα ἐκείνην τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας, ἥτις μετὰ πένθους θέλει ἀναφέρει τὴν ἡρωϊκὴν, ἀλλ' ἀτυχῆ τῆς Κρήτης ἐπανάστασιν.

Τακτικῶς ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ πάντοτε κρατῶν ἀκριβεῖς ἡμερολόγιον, ἐκθέτω τὰ καθ' ἕκαστον πλοῦν μεθ' ὅλης τῆς ἀκριβείας καὶ ἀληθείας, αὐτὰ τὰ πράγματα ἀφηγούμενος, ἄνευ καλλιπειίας, ἄνευ προσθήκης, ἄνευ ἀφαιρέσεως, ὥστε ὁ ἀναγνώστης ἔχει ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ αὐτὴν καὶ μόνην τὴν τῶν γεγονότων ἀλήθειαν.

Εἰς τὴν κατ' ἀξίαν ἐκτίμησιν τῶν πλόων τούτων ὀφείλει ἕκαστος νὰ ἔχη γνῶσιν τῶν ἐξῆς περιστάσεων.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ὀκτωβρίου 1867 προσεκληθὴν παρὰ τῆς Διευθύνσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοίας κατ' αἴτησίν μου νὰ λάβω μέρος εἰς τοὺς κινδυνώδεις πλοῦς εἰς Κρήτην. Εἶχεν ἤδη καταστραφῆ τὸ ἀτμόπλοιον Ἀρκάδιον, οἱ δὲ Τούρκοι ἐνθαβρύνθεντες προσεῖχον ἔτι μᾶλλον εἰς τὴν θάλασσαν, καλῶς ἐνόησαντες ὅτι, ἐὰν δυνηθῶσι νὰ ἐμποδίσωσι τὰ ἀτμόπλοια ἡμῶν τοῦ νὰ εἰσάγωσιν εἰς Κρήτην τροφὰς καὶ πολεμεφόδια, ἢ ἐπανάστασις κατεβύρσεν ἄνευ κόπου. Διὰ ταῦτα, ἀφοῦ ἐπιμόνωσ καὶ βαθμηδὸν κατέσχον διὰ ξηρᾶς ὄσφ πλείοτερα παράλια μέρη ἡδυνήθησαν, εἰς ἃ ἡ Ἐνωσις προσωρμιζέτο, περιέστειλαν τὸν ἀποκλεισμὸν εἰς ὀλίγα μέρη, ὥστε εὐκόλως ἤδη ὁ στόλος ἡδύνατο νὰ φυλάττη αὐτά. Ἐπέτυχον λοιπὸν τοῦ σκοποῦ, καὶ ὁ ἀποκλεισμὸς τότε ὁ κατὰ θάλασσαν ἦτο λίαν στενός. Ὀλίγω πρότερον τὰ πλοῖα ἡμῶν εἶχον ὄλην σχεδὸν τὴν παραλίαν τῆς Κρήτης περὶ τὰ 300 μίλλια ἐλευθέραν, ἵνα ἀδεῶς ἀποσιβάζωσι φορτία, ὅπου εὐκολώτερον ἦτο· τῶρα ὅμως ὀλίγαι μόνον ἔμενον ἀκαταί, καὶ αὗται διὰ τὸ μικρὸν τοῦ διαστήματος εὐκό-

λως καὶ δραστηρίως ἑφυλάττοντο. Κατέστη λοιπὸν λίαν ἐπικίνδυνος ὁ ἐκεῖσε πλοῦς, καὶ τισούτω μᾶλλον, ὅσω, ὅτε πρὸ ὀλίγων μηνῶν ἠγοράσθη τὸ Ἀρκάδιον, οἱ Τοῦρκοι εὐθὺς ἐνόησαντες ἐκ τῆς πείρας, ὅτι τὰ ἐλαφρὰ καὶ ταχέα πλοῖα χρησιμεύουσι μᾶλλον παρὰ τὰ βαρέα καὶ δυσκίνητα, εὐθὺς ἐπρομηθεύθησαν ἐξ Ἀγγλίας τέσσαρα καταδριμικὰ ὅμοια πρὸς τὴν Ἐνωσιν κατὰ τὴν ταχύτητα, πλὴν τοῦ Φουὰτ καὶ Ἰτζεδδὶν καὶ Τάλιας, τὰ ὅποια εἶχον καὶ πρότερον εἰς ἐνέργειαν, στερεώτερα ὄντα τῆς Ἐνώσεως καὶ Κρήτης. Πλὴν τούτου ἐφώπλισαν πάντα ταῦτα διὰ πυροβόλων Ἀμστρογκ, ἐνῶ ἡ Ἐνωσις εἶχε μόνον δύο πυροβόλα ὄρεινά καὶ δύο πεδινά καὶ ἐν ῥωσικῶν παλαιῶν, ὀπλισμὸν δηλονότι ἄθλιον, ἀθλιώτατον, ἐπειδὴ τὰ μὲν τουρκικὰ ἠδύνατο καὶ ἐκ τριῶν μιλίων ἀποστάσεως νὰ σφαιροβολῶσιν ἀποτελεσματικῶς ἡμᾶς, ἡμεῖς δὲ μόλις ἐξ ἀποστάσεως μιλλίου ἐνός.

Τοιαῦται ἦσαν αἱ περιστάσεις, καθ' ἃς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἑλλ. Ἀτμοπλοίας μοι ἀνέθεσε τοὺς εἰς Κρήτην πλοῦς. Σεβόμενος ὡς πατέρα τὸν ἐν Ἀθήναις πρεσβύτερόν μου ἀδελφόν μου Δανιὴλ Σουρμελῆν, τὸν διευθυντὴν τοῦ Ἑλλ. Λυκείου καὶ τοῦ Ἑλλ. Παρθεναγωγείου, ἔγραψα αὐτῷ ζητῶν τὴν εὐχὴν αὐτοῦ, καὶ ἀναθέτων τὴν οἰκογενεῖάν μου εἰς τὴν ἀδελφικὴν προστασίαν του, ἐν περιπτώσει θανάτου, ὃν εἶχον προαποφασίσει. Οὗτος δὲ ὄχι μόνον ἐχάρη διὰ τὴν ἀπόφασίν μου ταύτην, ὄχι μόνον ἀνεδέχθη τὴν προστασίαν τῆς οἰκογενείας μου, συγκαταλέγων αὐτὴν εἰς τὰ μέλη τῆς ἰδίας ἐαυτοῦ πολυμελοῦς οἰκογενείας, ἀλλ' ἐν τῇ ἀπαντήσει αὐτοῦ ὑπάρχει περικοπή, ἣν διετήρησα πάντοτε ἀνεξάλειπτον εἰς τὴν μνήμην μου, σύμφωνον οὔσαν πρὸς τὰ αἰσθήματά μου. « Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἔσσι ἡναι ἀδύνατον νὰ διαφύγῃς τὸν ἐχθρὸν ἐντίμως, πώλησον ὅσον ἠδύνασαι ἀκριβὰ τὴν ζωὴν σου. Ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ οὐδένα ἄλλον κἀδελφὸν ἔχω παρὰ σέ· καὶ ὁμως θέλω χαρῆ, ἂν μάθω ὅτι, καταστρέφων ὅσω πλειοτέρους δύνασαι ἐχθροὺς, ἐτελείωσες ἐνδόξως » τὴν ζωήν».

ΠΛΟΥΣ Α'.

Τὴν 12 Δεκεμβρίου 1867, ὄραμ 4. μ. μ. ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Σύρου διὰ τὴν ἐπαρχίαν Ἀγίου Βασιλείου. Ὁ ἄνεμος ἔπνεεν ἀπὸ πρῶτας πολὺ δυνατός· ἦτο σκότος καὶ βροχὴ, ὅτε παρεπλεύσαμεν τὰς νήσους Πάρον, Ἴον, καὶ Θήραν. Τὴν πρωΐαν εὐρέθημεν εἰς τὸ ἀνατολικὸν τῆς Κρήτης ἀκρωτήριον ἅγιον Σίδηρον περὶ τὰ 10 μίλια μακρὰν. Ἐξηκολούθησα τὴν πορείαν μου, ἀπομακρυνθεὶς τῆς ξηρᾶς 25 μίλια, ἵνα ἦμαι ἀόρατος ἐκ τῶν παραλίων τῆς Κρήτης, φυλακτομένον ὑπὸ τῶν Ὀθωμανικῶν ἀτμοπλοίων. Ἡ θάλασσα ἦτο τρικυμιώδης καὶ ὁ ἄνεμος βόρειος. Περί τὰς 5 ὥρας μ. μ. ἦμην ἀπέναντι τοῦ ἀκρωτηρίου Λιτίνων· τὴν 6 ὥραν ἐπῆλθε τὸ σκότος, ἐνῶ ἀπέειχον τῆς ξηρᾶς 12 μίλια· τότε ἔδωσα ὄλον τὸν δρόμον εἰς τὰ πλοῖον, ἵνα φθάσωμεν ἐγκαίρως εἰς τοῦ Πρέβελη. Διήλθομεν μετὰξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Λιτίνων καὶ τῶν νησιδίων Παξιμαδίων τὴν 10 ὥραν ἐπλησιάσαμεν εἰς τὴν παραλίαν Πρέβελη· ἤλάττωσα τὸν δρόμον· εἶδομεν ἀμυδρὰ φῶτα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους πλησίον τῆς ξηρᾶς· ὑπέθεσα ὅτι εἶναι πλοῖον ἐχθρικόν· ἐσταμάτησα τὸ πλοῖον ἐπὶ πέντε λεπτά· προχωρῶ ἐμπρὸς πολὺ ἀργά, ἵνα ἴδω καλῆτερον· πλησιάζω· δὲν ἦτο πλοῖον, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ γυναικοπαῖδα Κρητῶν, περιμένοντα τὴν ἔλευσιν τοῦ ἀτμοπλοίου. Εὐθὺς ῥίπτομεν τὴν μίαν ἄγκυραν, καὶ δέσαντες εἰς τὴν πρύμνην σχοινίον ἐστρέψαμεν αὐτὴν εἰς τὴν ξηρὰν, τὴν δὲ πρῶραν εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, ἑτοιμοὶ ὄντες νὰ διαφύγωμεν, ἐὰν ἐχθρικὸν πλοῖον ἀνεκάλυπτε καὶ καὶ ἐπλησίασεν ἡμᾶς. Ἀμέσως κατεβιβάσαμεν τὰς λέμβους εἰς τὴν θάλασσαν, ἀπεβιβάσαμεν 200 Κρητὰς πολεμιστὰς καὶ ἤρχισαμεν τὴν ἐκφόρτωσιν. Δύο δὲ Κρητὲς ἐλθόντες ἐκείνην τὴν στιγμήν ἐκ τῆς ξηρᾶς μοι ἀνήγγειλαν, ὅτι πρὸ ἡμισυῶς ὥρας περιέπλεον δύο καταδρομικὰ ἐχθρικά, περιπολοῦντα καθ' ἑσπέραν, καὶ διευθυνόμενα

πρὸς τὸ δυτικὸν τῆς νήσου μέρος, καί, ὡς πάντοτε, μέλλοντα νὰ ἐπιστρέψωσι μετὰ τρεῖς ὥρας, καὶ πάλιν κατὰ τὴν 3 ὥρην μετὰ τὸ μεσονύκτιον μέλλουσι νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. Εὐθὺς διέταξα τὰς φυλακὰς, δύο ἐπὶ τοῦ ἰστοῦ τῆς πρῶρας, καὶ δύο ἐπὶ τῆς γεφύρας ὑπαξιωματικούς μὲ τὰς διόπτρας, ὡς καὶ τὸν ὑποπλοίαρχον καὶ τοὺς πλοηγούς (πιλότους), οἵτινες, ἀφοῦ ἴδωσι τὰ ἀτμόπλοια, νὰ μοὶ ἀγγείλωσιν εὐθὺς αὐτά· τοὺς δὲ ναύτας παρώτρυνα εἰς τὴν ταχεῖαν ἐκφόρτωσιν, πρὶν ἢ ἔλθῃ καὶ καταλάβῃ ἡμᾶς ὁ ἐχθρός. Ἀπίστευτον ἀποβαίνει, ὅτι ἐν διαστήματι δύο μόνων ὥρῶν διὰ μόνων τεσσάρων τοῦ ἀτμοπλοίου λέμβων ἀπεβιάσαμεν 200 Κρήτας, 2500 σάκκους ἀλεύρου, 400 κιβώτια πολεμοφοδίων, 50 μεγάλα κιβώτια ὄπλων, συνάμα δὲ παρελάβομεν ἐν τῆς ξηρᾶς 250 γυναικόπαιδα, τὰ ὅποια περιέμενον ἐπὶ 40 ἡμέρας ἐκεῖ, δεκατιζόμενα ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τοῦ ψύχους. Τοσαύτη ἐργασία, γινομένη εἰς ἄλλας περιστάσεις ἐν διαστήματι τοῦλάχιστον 12 ὥρῶν, ἐφαίνετο εἰς ἡμᾶς μακρὰ ἐν δύο μόνον ὥραις γινομένη, διότι κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἠδύνατο νὰ ἐπιφανῶσι τὰ περιπολοῦντα τουρκικὰ ἀτμόπλοια. Οὕτω δὲ τάχιστα καὶ ἐν πλήρει τάξει ἐκφορτώσαντες, ἀπεπλεύσαμεν εὐθὺς δι' ὅλης τῆς ταχύτητος τὴν 11 $\frac{1}{2}$ ὥραν, καὶ ἀπομακρυνθέντες τῆς ξηρᾶς περὶ τὰ 10 μίλλια ἠκολουθήσαμεν τὸν αὐτὸν δρόμον τῆς ἐλεύσεως, παραπλέοντες τὴν μὲν νύκτα 12 μίλλια μακρὰν τῆς ξηρᾶς, τὴν δὲ ἡμέραν περὶ τὰ 25, ἕωσοῦ διελθόντες καὶ πάλιν διὰ νήσου Κάσου καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου ἀγίου Σιδέρου διευθυνόμεθα εἰς Σύρον. Ἀλλὰ παρ' ἐλπίδα ὁ ἄνεμος ἤρχισε νὰ γίνηται σφοδρότερος, ἔπνεε δὲ βόρειος μετὰ χιόνος, καὶ προέβη εἰς τρικυμίαν. Ἐνῶ πρὸ τριῶν ὥρῶν διηλύομεν 14 μίλλια τὴν ὥραν, τώρα μόλις διηλύομεν ὀκτώ· ἐφ' ὅσον δὲ προχωροῦμεν, ἡ τρικυμία ἔτι μᾶλλον αὐξάνει, καὶ μόλις διανύομεν 5 μίλλια τὴν ὥραν· ἡ θάλασσα πανταχόθεν πλημμυρεῖ τὸ κατάστρωμα. Κατεβιάσαμεν ὅλα τὰ γυναικόπαιδα εἰς τὸ ἀμπάρι (κύτος) τοῦ ἀτμοπλοίου, διότι ἦσαν ὅλα διάβροχα, τὸ δὲ ψῦχος δριμύ. Διέταξα τὸν μηχανικὸν νὰ ἐλαττώσῃ τὴν δύναμιν τῆς μηχανῆς, διότι ἦτο κίνδυνος μὴ ἀνοίξῃ τὸ σκάφος τοῦ ἀδύ-

νάτου πλοίου ἡμῶν, καὶ καταποντισθῶμεν. Εἶχομεν προχωρήσει περὶ τὰ 35 μίλλια πρὸς βορρᾶν μακρὰν τῆς Κρήτης, ὅτε ἐξηκολούθει ὁ αὐτὸς ἄνεμος, πολὺ σφοδρὸς· τὸ πλοῖον μόλις διανύει δύο μίλλια τὴν ὥραν, ἤρχισε δὲ νὰ κάμνη νερὰ, ἐπειδὴ διήνοιξεν εἰς τι μέρος· διὰ δὲ τῶν ἀντλιῶν τῆς μηχανῆς καὶ ἐτέρων δύο τοῦ πλοίου ἐπροφθάναμεν αὐτά. Ἰδυνάμεθα δίδοντες ὄλον τὸν δρόμον νὰ διανύωμεν καθ' ὥραν 5 μίλλια, ἀλλ', ὡς εἶπον, ἦτο κίνδυνος μὴ ἀνοίξῃ ἐντελῶς τὸ πλοῖον, καὶ διὰ τοῦτο ἐπλέομεν μετὰ μικρᾶς δυνάμεως, ἵνα μὴ κτυπᾶ μετὰ πολλῆς βίας τὸ πλοῖον ἢ θάλασσα. Περὶ τὰς 12 ὥρας ἐκυλιόμεθα ἐν τῷ μέσῳ τῆς θαλάσσης ἐν ἐκείνῃ τῇ σφοδρᾷ τρικυμίᾳ, ὅτι ἐπλησιάσαμεν πρὸς τὴν Θήραν, καὶ κατευνάσθη ἡ δυνατὴ θάλασσα. Διέταξα πλειοτέραν δύναμιν εἰς τὴν μηχανὴν, ἐπλησιάσαμεν ἔτι μᾶλλον τὴν Θήραν, καὶ ἐκεῖ ἐστάθημεν ὄλην τὴν νύκτα κάτωθεν τῆς νήσου εἰς τὴν ἀποθαλασσίαν, ἕως οὗ τὴν 5 ὥραν ἔδωσα τὸν δρόμον τοῦ πλοίου· ἡ τρικυμία εἶχε μετριάσει, καὶ περὶ τὰς 2 ὥρας μετὰ μεσημβρίαν ἐφθάσαμεν εἰς Σύρον· ἐκανονοβολήσαμεν ἐξ κανονοβολισμοῦ, ἐρρίψαμεν τὰς δύο ἀγκύρας, σημαιοστόλιστοι· ἀπέβημεν εἰς τὴν πόλιν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ζητωκραυγοῦντος λαοῦ.

Ἐγραφον ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ Ἐνώσει τὴν 14 8βρίου 1867.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

ΠΑΡΥΣ Β'.

Διὰ τοῦ Καταδρομικοῦ «Κρήτης».

(25 Ὀκτωβρίου 1867.)

Τὸ ἀτμόπλοιον Κρήτη εἶναι μακρότερον τῆς Ἐνώσεως κατὰ 25 πόδας· διέφερον δὲ ἀλλήλων, ὅτι ἡ μὲν Ἐνωσις ἦτο ταχύτερα, ἢ

δὲ Κρήτη εἶχε τὴν ταχύτητα διαρκῆ, ὡς ἔχουσα εὐρεῖς λέβητας καὶ δυναμένη ἐπὶ ὄρας 12 ὥρας νὰ διανύῃ 15 μίλλια καθ' ὥραν, ἐνῶ ἡ Ἐνωσις τὸ μὲν κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τρεῖς ὥρας διανύει 16 μίλλια καθ' ὥραν, ἔπειτα δὲ διὰ τὴν σμικρότητα τῶν λεβήτων ἐλαττουμένου τοῦ ἀτμοῦ ἐλαττοῦται βαθμηδὸν καὶ ὁ δρόμος μέχρι 14 μιλίων. Ἄλλ' ἡ Ἐνωσις ἔχει τοὺς τροχοὺς στερεοὺς, καὶ οὐδέποτε κινδυνεύουσι νὰ θραυσθῶσιν οὔτε ἐν τρικυμίᾳ, οὔτε ἐν καταδιώξει, ἐνῶ οἱ τροχοὶ τῆς Κρήτης εἶναι δυσαναλόγως ἀσθενεῖς, καὶ ἐν περιπτώσει τρικυμίας ἢ καταδιώξεως εἶναι κίνδυνος μὴ θραυσθῶσι, καὶ τότε τετελέσται. Ἀπὸ τῆς ἐλεύσεως αὐτῆς ἐξ Ἀγγλίας οὐδένα πλοῦν ἐξετέλεσεν εἰς Κρήτην, ἐπειδὴ ἡ Διεύθυνσις τῆς Ἑλλ. Ἀτμοπλοίας γνωρίζουσα ἐκ πείρας τὰς ἐλλείψεις τοῦ πλοίου δὲν ἀπεφάσιζε ν' ἀποστείλῃ αὐτὴν ὡς λίαν ἐπικίνδυνον, ὡς τοῦτο ἀπεδείχθη, ὅτε ἐρχομένης ἐκ Πειραιῶς εἰς Σύρον ἐθραύσθησαν οἱ τροχοί, καὶ ἐδέησε νὰ ῥυμουκλήσῃ αὐτὴν ἡ Ἐνωσις ἀπὸ Κέας μέχρι Σύρου, καὶ ἄλλοτε πάλιν ἐρχομένης εἰς Σύρον ἐκ Μυκόνου ἐθραύσθησαν πάλιν οἱ τροχοί, καὶ μόλις ἐσώθη διὰ τῶν ἰστίων καταφυγοῦσα εἰς Δῆλον, ὅθεν καὶ πάλιν ἐῤῥυμουκλήθη ὑπὸ τῆς Πικτιίδας μέχρι Σύρου. Ἦτο λοιπὸν ἐπ' ἀνάγκης νὰ σταλῶσιν ἐξ Ἀγγλίας νέοι τροχοὶ ἀνάλογοὶ πρὸς τὴν δύναμιν τῆς μηχανῆς, καὶ νὰ τοποθετηθῶσι καλῶς, ἵνα ἀρχίσῃ τοὺς εἰς Κρήτην πλοῦς, καὶ περὶ τοῦτο ἠγχολεῖτο ἡ Διεύθυνσις· ἀλλ' ἦτο χρεῖα 800 περίπου λιρῶν, καὶ αἱ ἐπιτροπαὶ δὲν εἶχον τὰ μέσα ἄφθονα· πλὴν δὲ τούτου ἡ Ἐνωσις ἐξετέλει τοὺς πλοῦς τοὺς τροφοδοτοῦντας τὴν Κρήτην. Ἄλλ' ἡ Ἐνωσις, ὑποστᾶσα τὴν προσηρημένην τρικυμίαν καὶ βλαφθεῖσα, εἶχεν ἀνάγκην ἐπισκευῆς, αἱ δὲ τῆς Κρήτης ἀνάγκαι κατήπειγον, αἱ δὲ ὀλίγα κομισθεῖσαι τροφαὶ καὶ πολεμοφοδία μόλις δι' ὀλίγας ἡμέρας ἐξήρκουν. Κατ' ἀνάγκην λοιπὸν ἤρχισαν νὰ φορτώνωσι τὸ ἀτμόπλοιον Κρήτην τροφῶν καὶ πολεμοφοδίων. Ἀλλὰ καὶ πάντες αἱ ἄλλοι πλοίαρχοι εὐλόγως ἠνθήθησαν ν' ἀναλάβωσι τὸν πλοῦν, καὶ τὸ πλήρωμα, καλῶς γνωρίζοντες τὰς ἐλλείψεις τοῦ πλοίου, δὲν ἤθελον ν' ἀκολουθήσωσι, καὶ μόλις μετὰ πολλῆς δυσκολίας πεισθέντες ἀπεφάσισαν νὰ ἐπι-

εἴωσιν, ἵνα ἐκτελέσωμεν διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου τούτου τὸν πλοῦν ἐκεῖνον, ὅστις καὶ διὰ τὴν προσδιορισθεῖσαν θέσιν τῆς ἐκφορτώσεως καθίστατο ἔτι μᾶλλον ἐπικίνδυνος, ἐπειδὴ μέλλοντες νὰ ἐκφορτώσωμεν εἰς τὰς Νοτίους τῆς Κρήτης παραλίας, ἔκρεπε νὰ διαπλεύσωμεν 240 μίλλια ἐκεῖτε μεταβαίνοντες, καὶ ἕτερα τσακῦτα ἐπιστρέφοντες, τὰ πάντα 480 μίλλια· πλοῦς μακρὸς, ἐν καιρῷ χειμῶνος, διὰ τοιούτου πλοίου, εἰς ἀποκλεισμὸν διατηρούμενον ὑπὸ πλοίων διαυδόντων 16 μίλλια καθ' ὥραν, ἐνῶ ἦτο γνωστὸν ὅτι ἡ Κρήτη διήνυε μόλις 12 διὰ τὸ ἐπὶ ὄλον ἔτος ἀκαθάριστον τοῦ σκάφους.

Ἐφοῦ λοιπὸν ἐφόρτωσε τὸ πλοῖον, ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Σύρου τὴν 25 Ὀκτωβρίου 1867 τὴν 1^{ην} ὥραν μετὰ μεσημβρίαν. Οἱ ναῦται καὶ τὸ λοιπὸν πλήρωμα ἦσαν, ὡς προεῖπον, ἀποτεθαρρόχημένοι· ἐσκέφθην λοιπὸν νὰ ἐμπνεύσω εἰς αὐτοὺς θάρρος διὰ παντός τρόπου. Ὅτε ἐξήλθομεν τῆς Σύρου, διέταξα τὸν μὲν μηχανικὸν ν' ἀναπτύξῃ τὸν ἀτμὸν ὅσω πλειότερον ἠδύνατο, μέχρι 32 βαθμῶν, ἐπὶ σκοπῶ, ἐὰν οἱ τροχοὶ κινδυνεύωσι νὰ θραυσθῶσι, νὰ γείνη τοῦτο, ἐνῶ εἴμεθα πλησίον τῆς Σύρου, ὅπου τὸ κακὸν ἦτο μικρὸν· εἰς δὲ τὸν ναύκληρον νὰ ρίψῃ τὸ δρομόμετρον, καὶ νὰ φωνάξῃ μεγάλη τῇ φωνῇ ὅτι διανύει $14 \frac{1}{2}$ μίλλια, ἵνα ἀναθάρρῶσωσιν οἱ ναῦται διὰ τῆς ἀπάτης ταύτης. Ἀναπτυχθέντος λοιπὸν τοῦ ἀτμοῦ δι' ὅλης τῆς δυνάμεως τῆς μηχανῆς, οἱ μὲν τροχοὶ οὐδ' ὀλίως ἐβλάφθησαν, ὁ δὲ ναύκληρος, ἐνῶ διηλύομεν μόλις 12 μίλλια, ἔδειξε $14 \frac{1}{2}$ ὅπερ ἰδόντες οἱ ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ πάντες ἀνέλαβον θάρρος καὶ χαρὰν, καὶ τοῦτο πολὺ μ' εὐχαρίστησε. Πλεύσαντες λοιπὸν μεταξὺ Πάρου καὶ Νάξου, τὴν $9 \frac{1}{2}$ ὥραν ἤμεθα πλησίον τῆς Θήρας, τὴν ἐπιούσαν πρωΐαν πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου Σιδέρου, ἀκολουθοῦμεν τὴν πορείαν ἡμῶν μακρὰν πάντοτε τῆς Κρήτης 25 μίλλια, καὶ περὶ τὴν ἐσπέραν ἤμεθα ἀπέναντι τῆς νήσου Γαύδου ἀνατολικῶς 20 μίλλια. Τὴν 9 μ. μ. ἀπείχομεν τῆς ξηρᾶς 15 μίλλια· ὅτε δ' ἐπῆλθεν ἡ νύξ, ἔδωσα ὄλον τὸν δρόμον εἰς τὸ πλοῖον, ἐτοποθέτησα τοὺς ἀντὶ τὸ εἰς τὰ κατάλληλα μέρη, καὶ διελθὼν μεταξὺ Κρή-

της καὶ τῶν νησιδίων Παξιμαδίων, ἔφθασα πλησίον τοῦ Πρέβελη τὴν 9 ὥραν μ. μ. Βλέπομεν δύο ἀτμόπλοια πρὸς τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ Πρέβελη, καὶ ἐνόησαμεν εὐθὺς, ὅτι ἦσαν περίπολοι· ἐστράφημεν ἀμέσως δεξιὰ, καὶ ἀφήσαμεν αὐτὰ μακρὰν ἡμῶν περὶ τὰ 4 μίλλια. Αἰφνης, ἐνῶ προχωροῦμεν ἐπὶ ἐν τέταρτον ὥρας, βλέπομεν ἄλλο ἀτμόπλοιο δεξιὰ ἡμῶν, θωρακωτόν· ἡμεῖς ἤλθομεν ὀλίγον ἀριστερὰ, καὶ ἀφήσαμεν αὐτὸ ὀπισθεν δεξιὰ, καὶ ἐπλησιάζομεν πρὸς τὴν ξηρὰν. Ἀφήσαμεν λοιπὸν ὅλα τὰ ἐχθρικά πλοῖα μακρὰν ἡμῶν πρὸς τὸ πέλαγος ἕως 3 $\frac{1}{2}$ μίλλια, ἐπροχωρήσαμεν εἰς τὸν ὀρμίσκον Πρέβελη, καὶ ἐνῶ ἡμεῖς ἐβλέπομεν τὰ πλοῖα, ἐβρίψαμεν τὴν ἄγκυραν, καὶ ἐδέσαμεν εὐθὺς τὴν πρύμνην εἰς τὴν ξηρὰν, στρέψαντες τὴν πρῶραν πρὸς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, ἵνα ἡμεῖς ἔτοιμοι εἰς φυγὴν, ἐάν ποτε ἐνόησεν ἡμᾶς. Ἦρχισεν εὐθὺς ἡ ἐκφόρτωσις διὰ τῶν τεσσάρων τοῦ ἀτμοπλοίου λέμβων· πρῶτον δὲ ἀπεβιβάσαμεν 140 Κρητὰς πολεμιστάς. Ὅτε δ' ἐπέστρεψαν αἱ λέμβοι, Κρητῆς τινες ἐκ τῆς ξηρᾶς ἐλθόντες μοι ἀνήγγειλαν, ὅτι πρὸ μιᾶς ὥρας τὸ Ἴτζεδδὶν καὶ ἐν θωρακωτῶν ἦσαν ἐντὸς σχεδὸν τοῦ ὀρμίσκου, περιμείναντα ἐπὶ μίαν ὥραν, ἕτερα δὲ τρία ἦσαν ἔξωθεν πλησίον, τὰ καὶ καθ' ἐσπέραν περιπολοῦντα καὶ φυλάττοντα τὸ μέρος ἐκεῖνο. Ἡμεῖς ὁμῶς ἐξηκολογηθήσαμεν τὴν ἐκφόρτωσιν διὰ μεγίστης τάξεως καὶ ἀταραξίας· ὥστε ἐντὸς 2 $\frac{1}{2}$ ὥρῶν ἀπεβιβάσαμεν 2520 σάκκους ἀλεύρου, 350 κιβώτια πολεμοφοδίων καὶ 150 δέματα πετσίῶν, καπνῶν καὶ ἐνδυμάτων. Ὅτε συνετελέσθη ἡ ἐκφόρτωσις, καὶ ἠτομαζόμεθα εἰς ἀπόπλουν, ἐφάνησαν δύο φῶτα ἀμυδρὰ ἔξωθεν τοῦ λιμένος· ἦσαν δὲ ταῦτα δύο ἀτμόπλοια περίπολοι. Εὐθὺς ἐτάχθημεν ὅλοι εἰς τὰς οἰκειὰς θέσεις, ὥστε, ἂν ἐννοήσῃσι καὶ προσβάλωσιν ἡμᾶς, ν' ἀποκρούσωμεν αὐτούς· περιμείναμεν δὲ ἐπὶ ἡμισίαν ὥραν, ὅτε ἤρχισαν ν' ἀπομακρύνωνται πρὸς δυσμάς· τότε ἔδωσα ὄλον τὸν δρόμον καὶ ἐξέπλευσα τοῦ ὀρμίσκου, διευθυνόμενος πρὸς τὸ πέλαγος. Αἰφνης εἶδομεν ἀμυδρῶς μακρὰν ἡμῶν εἰς τὰ σκότος ἀτμόπλοιο, ὅπερ μόνις διεκρίνομεν, βραδυπλοῦν πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος· ἐστρεψα εὐθὺς τὴν πρῶραν ἡμῶν πρὸς ἀνατολάς, καὶ μετὰ πέντε λεπτά

δὲν ἐβλέπομεν αὐτὸ πλέον. Ἐξηκολούθησα ἔπειτα τὴν πορείαν μου μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Λιτίνων καὶ Γαύδου· ἀπεμακρύνθη τῆς ξηρᾶς 15 μίλια, καὶ ἔπειτα ἐξηκολούθησα τὴν πορείαν μου πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς νήσου, ὅθεν ἤλθον, καὶ μετὰ ἐπτάωρον πλοῦν εὐρέθην τὴν πρῶϊαν πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου Σιδέρου. Ὁ καιρὸς ἦτο γαλήμιος· ἐξηκολούθησα τὴν περείαν μου πρὸς τὸ βόρειον μέρος, ἵνα εὕρω τὴν Θήραν, καὶ περὶ τὴν 4 ὥραν μ. μ. ἤμην πλησίον αὐτῆς. Διελθὼν δὲ διὰ τῶν νήσων Ἴου, Πάρου, Νάξου, περὶ τὴν 8 ὥραν μ. μ. ὤρμισθην εἰς Σύρον. Ὅλος ὁ λαὸς ἔδραμεν εἰς τὸν λιμένα, ἵνα ἴδωσι τὴν Κρήτην καταπλέουσαν, ἐπειδὴ πάντες, γνωρίζοντες τὰς ἐλλείψεις τοῦ πλοίου, ἀνησύχουν καθ' ὑπερβολήν. Ἐρρίψαμεν ἐπτά κανονοβολισμοὺς, καὶ μετὰ φώτων βεγγαλικῶν καὶ ῥοκετῶν ἠγκυροβολήσαμεν ἐν μέσῳ τῶν ἀνευφημιῶν τοῦ λαοῦ.

Ἐγγραφον ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ Κρήτη 28 Ὀκτωβρίου 1867.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

ΠΑΡΟΣ Γ'.

(10 Νοεμβρίου 1867).

Εἰς τὰς βορειοανατολικὰς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου καὶ Ῥεθύμνης ὑπῆρχε μεγάλη ἔλλειψις τροφῶν καὶ πολεμεφοδίων, ἐπειδὴ πολλαὶ ἡμέραι παρῆλθον χωρὶς νὰ φανῇ ἐκεῖ ἡ Ἐνωσις. Ἐπειδὴ τὸ ἀτμοπλοῖον Κρήτη εἶχε διεκπεριώσει εὐτυχῶς τὸν προειρημένον πλοῦν, μετὰ δὲ τοῦτον ὁ ἀξιότιμος συναδελφός μου Κ. Β. Ὁρλώρ ἐξετέλεσε διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀτμοπλοίου καὶ ἄλλον ἐπιτυχῶς, ἀπεφάσισαν καὶ πάλιν νὰ ἐξαποστείλωσι τὸ αὐτό. Ἀφοῦ λοιπὸν συνεπληρώθη

τὸ φορτίον, ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Σύρου τὴν 10 Ἰβρίου, ὥραν 9 π. μ., ἔχοντες προορισμὸν τοῦ πλοῦ εἰς Φόδελε ἢ ἀγίαν Πελαγίαν. Ὁ ἄνεμος ἦτο Διψ (γαρυπῆς)· παραπλεύσαντες δὲ τὴν Πάρον καὶ Νάξον, περὶ τὴν 3 ὥραν μ. μ. ἤμεθα πλησίον εἰς τὰ Χριστιανὰ τῆς Θήρας. Ἡ νύξ ἦτο ἀσέληνος, σκοτεινὴ καὶ βροχερά· τὴν 4 ὥραν ἠλάττωσα τὸν δρόμον, ἵνα εὐρεθῶ ἐκεῖ τὴν νύκτα· τὴν 6 ὥραν ἔδωσα ὅλον τὸν δρόμον, καὶ τὴν 9 ἡμην πλησίον εἰς Φόδελε. Αἶφνης βλέπομεν ἀτμόπλοιον τουρκικὸν ἔξω τοῦ Φόδελε· ἐσταμάτησα τὴν μηχανήν, ἵνα κατοπτεύσω τοῦ διευθύνεται· ἀλλ' αὐτὸ ἐβραδυπλόει πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ζεφύρου (πουνέντη)· στρέφομαι λοιπὸν καὶ ἐγὼ πολὺ βραδέως πρὸς τὸ πέλαγος, ἵνα μὴ με ἴδῃ· μετὰ εἴκοσι λεπτὰ ἐπανῆλθον πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. Τὸ τουρκικὸν εἶχε προχωρήσει ἄρκετὰ πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος, ὅτε ἐγὼ εὐρῶν εὐκαιρίαν ἐπροχώρησα εἰς τὸν λιμένα Φόδελε ἀόρατος· ἔρριψα εὐθὺς τὴν ἄγκυραν μὲ σχοινίον, ἔδεσα εἰς τὴν πρύμνην τὸ πρυμνήσιον, καὶ ἐστρεψα τὴν πρῶραν πρὸς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, κατὰ τὴν συνῆθειάν μου. Ἦρχισαμεν ἀμέσως τὴν ἐκφόρτωσιν, καὶ εἰς 3 ὥρας ἀπεβίβασαμεν 2000 σάκκους ἀλεύρου, 380 κιβώτια πολεμεφοδίων, 200 σάκκους ὀσπρίων, 400 ἄλλα διάφορα δέματα, καὶ 150 Κρήτας πολεμιστὰς, παραλαβὼν καὶ ἐκ τῆς ξηρᾶς 60 Κρήτας πολεμιστὰς. Ἦτο μεσονύκτιον, ὅτε ἀναπτύξας τὸν ἀτμὸν καὶ δώσας ὅλον τὸν δρόμον εἰς τὸ πλοῖον, ἐξέπλευσα τοῦ λιμένος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ τουρκικὸν εἶχε προχωρήσει πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος, δὲν παρετήρησεν ἡμᾶς. Διευθύναμεν λοιπὸν τὴν πρῶραν πρὸς βορρᾶν διὰ Θήραν, καὶ τὴν 6 ὥραν τῆς πρωίας ἤμεθα πλησίον αὐτῆς. Διελθόντες δὲ τὴν Θήραν, Ἴον, Πάρον, Νάξον, ἐφθάσαμεν εἰς τὸν λιμένα Σύρου περὶ τὴν μεσημβρίαν, ἔνθα ῥίψαντες τὴν μίαν ἄγκυραν ἀπέβημεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ περιχαρῶς ἀνευφημοῦντος λαοῦ.

*Ἐγραφον ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ Κρήτη τὴν 11 Ἰβρίου. 1897.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

ΠΛΟΥΣ Δ΄.

Τὴν 15 Δεκεμβρίου 1867 ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Σύρου ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ Ἐνώσει. Τὸ μὲν φορτίον ἡμῶν ἦτο 2300 σάκκοι ἀλεύρου, 350 κιβώτια πολεμεφοδίων καὶ 135 Κρήτες, ἡ δὲ διεύθυνσις ἡμῶν εἰς Ῥοδάκηνον τῆς νοτιοδυτικῆς ἐπαρχίας ἀγίου Βασιλείου Κρήτης, ἔνθα ὑπῆρχε μεγίστη ἀνάγκη. Ἄλλ' ἐπειδὴ μέρος τοῦ πληρώματος εἶχε μεταβῆ πρὸς ἐπισκευὴν καὶ καθαρισμὸν τοῦ ἀτμοπλοίου Κρήτης, ἐδέησε νὰ μεταβῶ ἐκεῖσε. Μεταβὰς λοιπὸν, παρέλαβον τοὺς ναύτας, καὶ τὴν 17 Δεκεμβρίου ἀνεχώρησα διὰ Κρήτην, ἐνῶ ἔπνεον σφοδροὶ ἄνεμοι νοτιοδυτικοί. Ἐπροχώρησα μέχρι τῶν Κυθέρων, ὑποστάς ἰσχυρὰν τρικυμίαν· τὴν 18 Δεκεμβρίου ἠγκυροβόλησα εἰς Αὐλέμωνα Κυθέρων, ὅπως περιμένω ἐκεῖ νὰ κοπᾶσῃ ὁ ἄνεμος, καὶ διευθυνθῶ εἰς τὸν πρὸς ὄν ὄρον. Διέμεινα δύο ἡμερονύκτια, ἀλλ' εἰ νοτιοδυτικοὶ ἄνεμοι ἦσαν τόσον σφοδροὶ, ὥστε οὐδὲ ὡς μοι ἐπέτρεπον τὴν εἰς Κρήτην ἐξακολουθήσιν τοῦ πλοῦ, καθόσον τὰ μέρη τῆς Κρήτης, εἰς ἃ ἔπρεπε νὰ ἐκφορτώσω, ἦσαν ἀλίμενα, προσβαλλόμενα πολὺ ὑπὸ τοῦ νοτιοδυτικοῦ ἀνέμου. Ἄλλὰ τὸ χερίστον πάντων ἦτο ἡ ἐν τῷ πλοίῳ ἡμῶν ἔλλειψις τροφῶν. Ὁ τροφοδότης τῆς Ἐνώσεως, ἐπειδὴ συνήθως οἱ εἰς Κρήτην πλοῖ διήρκουν οὐχὶ πέραν τῶν τριῶν ἡμερῶν, καὶ τροφὰς συνήθως ἐν τῷ πλοίῳ τεσσάρων τῶ πολὺ ἡμερῶν ἐλάμβανεν ὅθεν ἐπέλιπον εἰς ἡμᾶς αἱ τροφαί, ἐν δὲ τῷ Αὐλέμωνι δὲν εἰρρίσκοντο τροφαί. Ἦναγκάσθη λοιπὸν νὰ μεταβῶ εἰς Γυθείον, ὅθεν ἐπρομηθεύθην τροφὰς. Ἄλλὰ δυστυχῶς ὁ Διψ (Γαρπῆς) τόσον σφοδρότερος ἔπνεεν εἰσέτι, ὥστε παρέμεινα ἐκεῖ τὴν νύκτα ὅλην. Διὰν πρωτὴ ἦλθεν ὁ Δήμαρχος Γυθείου ἐντὸς τῆς Ἐνώσεως καὶ μοι ἀνήγγειλεν, ὅτι δύο ἀτμόπλοια παραπλεύουσι μακρὰν τοῦ Γυθείου πλησίον εἰς τὸ Μαυροβοῦνι, καὶ ὑποπτεύουσιν ὅτι εἶναι τουρκικὰ παραφυλάττοντα τὴν Ἐνωσιν, εἰδοποιηθέντα ἴσως ἐκ Κυθέρων. Ἐπεμψα εὐθὺς τὸν ὑποπλοίαρχον Κύριον Καλλιγᾶν μετὰ δύο ναυτῶν εἰς τὸ ὄπισθεν τοῦ Γυθείου ὄρος, πλησίον τῆς θαλάσσης,

ἀπέχον ἡμῶν μιᾶς ὥρας δρόμον διὰ ξηρᾶς, ὅπου περιέπλεον τὰ ἀτμόπλοια, ἵνα διὰ τοῦ τηλεσκοπίου βεβαιωθῇ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λεγομένων. Ὁ ὑποπλοίαρχος ἐπανελθὼν μετὰ δύο ὥρας μοι εἶπεν, ὅτι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐννοήσῃ ὁποῖου ἔθνους πλοῖα ἦσαν, ὡς μὴ ἔχοντα σημαίαν. Ἐκρίνα ὅτι ἡμεῖς ὠφείλαμεν ἐν τῷ ἐνδοιασμῷ τούτῳ νὰ παραδεχθῶμεν μᾶλλον ὅτι ἦσαν τουρκικὰ, καὶ νὰ διαλαθῶμεν αὐτὰ. Ἐπερίμενα λοιπὸν τὴν νύκτα, καὶ τὴν 8 ὥραν μ. μ. ἐτοιμάσας τὰ πυροβόλα καὶ τὸ πλήρωμα τάξας εἰς θέσιν μάχης, ἐξέπλευσα (21 Δεκεμβρίου), χωρὶς ν' ἀνάψω τοὺς φανούς τῶν πλευρῶν, ἵνα ἤμεθα ἀόρατοι· λαβὼν δὲ τὴν ἐναντίαν πρὸς τὴν θέσιν τῶν ἀτμοπλοίων διεύθυνσιν ἔπλεον πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ κόλπου. Ἄφου δὲ δι' ὅλης τῆς ταχύτητος ἀπεμακρόνην περὶ τὰ 25 μίλλια, ἔδωσα τὴν εὐθείαν πορείαν, διευθυνόμενος πρὸς τὰ Ἀντικύθηρα, καὶ πραγματικῶς κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον οὔτε ἡμεῖς εἶδομεν τὰ ἀτμόπλοια, οὔτε ἐκεῖνα ἡμᾶς. Πρωτὶ δὲ τὴν 22 Δεκεμβρίου ἠγκυροβόλησα εἰς τὸν λιμένα τῶν Ἀντικυθήρων, καθότι ὁ Αἰψ ἔπνεεν ἀκόμη τρικυμιώδης· προετίμησα δὲ ὡς σταθμὸν τὰ Ἀντικύθηρα μᾶλλον παρὰ τὸ Γύθειον, ἐπειδὴ πρῶτον μὲν ἐκεῖθεν ἤμην πλησίον τῆς Κρήτης, ὥστε εὐθὺς, ὅτε ἐκόπαζεν ὁ ἄνεμος, μετέβαινον εἰς Κρήτην· ἔπειτα ἐντεύθεν καὶ τὸν ἄνεμον τοῦ ἀνοικτοῦ πελάγους δύναται τις καλῆτερον νὰ διοπτρεύσῃ, καὶ ὁ σκοπὸς εὐκολώτερον νὰ ἴδῃ μακρόθεν τὰ τουρκικὰ ἀτμόπλοια, ἐὰν ἐπῆρχοντο ἐφ' ἡμᾶς. Διὸ ἄμα ἀγκυροβολήσας εὐθὺς ἔταξα δύο σκοποὺς ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῆς τοῦ νησιδρίου, οἵτινες διὰ τοῦ τηλεσκοπίου ἐφύλαττον τακτικῶς σκοπὸν καὶ μοι ἐγνωστοποιοῦν τὰ ὁρώμενα. Ἐκεῖ εὗρον περὶ τὰ διακόσια γυναικόπαιδα Κρητῶν, ζῶντα ἐπὶ ἑπτὰ ὄλας ἡμέρας διὰ χόρτων, οὔτε ἄρτον ἔχοντα, οὔτε ἄλλο τι τρόφιμον· εἶχον δὲ ἀποθάνει τῆς πείνης περὶ τὰ 15. Ὁ ἐκεῖ σταθμεῖον ὑγειονόμος ἦλθεν ἐντὸς τοῦ πλοίου καὶ μοι ἐνεχείρισεν ἀναφορὰν, παρακαλῶν με νὰ οἰκτείρω τὰ ἀληθῶς οἴκου ἄξια γυναικόπαιδα, καὶ δώσω εἰς αὐτὰ ὀλίγον ἄλευρον. Εὐθὺς ἔδωσα εἰς αὐτὰ τεσσαράκοντα σάκκους ἀλεύρου, ἵνα διατραφῶσιν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, ὑπα-

σχεθείς ὅτι, ὅταν ἐπιστρέφω ἐκ τοῦ πλοῦ μου, ἐάν ὁ ἄνεμος ᾖ ἡ νότιος, θέλω προσεγγίσει καὶ παραλάβει αὐτά, ἐπειδὴ μὲ βόρειον ἄνεμον εἶναι ἀδύνατος ἢ εἰς τὸν ὀρμίσκον ἐκείνον προσέγγιςις.

Ὁ ἄνεμος ἤρχισεν ὀλίγον νὰ κοπάζῃ, συνεπάγων μόνον θυέλλας μετὰ βροχῆς, ἀλλ' οὐχί ὡς πρότερον. Διευκυτέρευσα λοιπὸν ἐνταῦθα, λαβὼν πάντα τὰ προφυλακτικὰ μέτρα. Τὴν δὲ ἐπιοῦσαν, 23 Δεκεμβρίου, ὁ ἄνεμος ἦτο ἀδυνατώτερος, καὶ ἡ θάλασσα ταπεινοτέρα. Καὶ ὁ μὲν πλοηγός μοι ἔλεγε δικαίως, ὅτι ἐν θαλάσῃ ταρασσομένη ὑπὸ τοῦ Διβῆος (Γαρμπῆ) ἀδύνατον ἦτο νὰ ἐκφορτώσωμεν· ἐγὼ δὲ εὐρισκον, ὅτι ὑπῆρχε μὲν κίνδυνος ἐν Ἀντικυθήροις, μὴ ἀνακαλυφθῶ ὑπὸ τῶν τουρκικῶν ἀτμοπλοίων, κατασκοπευόντων συνεχῶς τὰ Κύθηρα καὶ Ἀντικύθουρα, ὡς ἐπαθε τοῦτο τὸ Πανελλήνιον, ἐπειδὴ δὲ αἱ τροφαὶ ἡμῶν ἦσαν μόνον διὰ τρεῖς ἀκόμη ἡμέρας, ἦτο ἀσύμφορον νὰ καθῆμαι περιμένων τὴν κατάλληλον καιρὸν. Διὰ ταῦτα ἀπεφάσισα ν' ἀναχωρήσω, καὶ νὰ προσπαθῆσω διὰ παντός τρόπου νὰ ἐκφορτώσω. Ἀνεχώρησα λοιπὸν τὴν 23 Δεκεμβρίου· παρέπλεον ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν νῆσον 30 μίλια μακρόθεν, ἵνα μὴ ἀπαντήσω πλοῖον ὀθωμανικὸν περίπολον, καὶ ἐφθασα ἀντικρὺ τῆς Γαύδου. Τὴν 4 ὥραν μ. μ. ἤρχισα νὰ πλησιάζω τὴν ξηρὰν, τὴν δὲ 6 ὥραν ἐν βαθεῖ σκοτεῖ ἤμην πλησίον τῆς Γαύδου· τὴν 9 ὥραν ἐπλησίασα τὴν ξηρὰν τῆς Κρήτης πρὸς τὸν Φοινικεῖαν. Βλέπω δύο ἀτμόπλοια, προχωροῦντα πρὸς τὰ νησίδια Παξιμαδία· δὲν βλέπουσιν ἡμᾶς· προχωρῶ πρὸς τὸν Πρέβελην· τουρκικὸν οὐδὲν φαίνεται· ἢ νῦξ σκοτεινὴ, καὶ ἐνίοτε φέρει σύννεφα μετὰ βροχῆς· τοῦτο εἶναι εἰς ἡμᾶς λίαν βοηθητικόν. Τέλος πλησιάζω εἰς τὸν Πρέβελην· ἐρὼ ψατὴν μικρὰν ἄγκυραν (ισχάδα) καὶ ἀρῆκα δύο κλειδιά ἀλύττου, ἐπειδὴ ἦτο ἄνεμος, καὶ δὲν ἐπέτρεπεν ὀλιγώτερον· δέσας δὲ εἰς τὴν πρῶμην σχοινίον ἔστρεψα αὐτὴν πρὸς τὴν ξηρὰν, τὴν δὲ πρῶραν πρὸς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος.

Τοῦτο ἐπραττόν πάντοτε, ὥστε, ἐάν ἀνεκάλυπτεν ἡμᾶς ἕ. ἢ πλειότερα ἐχθρικά πλοῖα, καὶ ἐπῆρχοντο αἶρνης καθ' ἡμῶν, ν' ἀφῆσωμεν τὴν ἄγκυραν, ὡς ἦτο προπαρεσκευασμένη καὶ λελυμένη ἡ κλεις αὐτῆς, καὶ τὰ σχοινίον τῆς πρῶμης, καὶ δι' ὅλης τῆς ταχύτητος

15—16 μιλίων νὰ διέλθωμεν τὰ ἔχθρικά, πρὶν ἢ ἐκεῖνα ἀναπτύξωσιν ἀτμόν· διότι ἡμεῖς, καὶ προπαρεσκευασμένοι, διατηροῦμεν ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ τὸ πῦρ καὶ τὸν ἀτμόν ἐν τῇ μεγίστῃ αὐτοῦ ἀναπτύξει. Ἐξατμιζομεν δὲ ὄχι ἄνωθεν, ἀλλὰ κάτωθεν τοῦ πλοίου, ἔχοντες πλησίον τῆς τρόπιδος (καρῆνας) δύο ὀπάς, ὅθεν ἐξέρχεται ὁ ἀτμός, ἀποτελῶν μόλις τὸ ὄγδοον τοῦ ἤχου, τοῦ ἐκπεμπομένου ἐκ τῆς ἄνωθεν ἐξατμίσεως. Οἱ δὲ Τυῦρκοι εἰς διηλεκτὴ περιπολίαν εὐρισκόμενοι δὲν δύνανται νὰ διατηρῶσιν εἰς μεγίστην ἀνάπτυξιν ἀτμόν ἰσχυρότατον· ἀλλ' ἵνα οὗτος ἀναπτυχθῇ ἰσοδύναμος πρὸς τὸν ἡμέτερον, ἀνάγκη νὰ δαπανήσωσιν ἡμίσειαν ὥραν τοῦλάχιστον· ἀλλ' ἐν τούτῳ ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ διαφύγωμεν αὐτοὺς δύο ἕως τρία τοῦλάχιστον μίλια, ἐὰν καὶ ἐκεῖνο εἶναι καταδρομικὸν ταχύ. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον πολλάκις καταδιωχθέντες ὑπὸ δύο καὶ τριῶν ἔχθρικῶν ἀτμοπλοίων ταχείων, διεφύγομεν διότι ἐν καιρῷ νυκτὸς καὶ μόνον ἐν μίλλιον ἐὰν δυνηθῶμεν νὰ προπλεύσωμεν, γινόμεθα ἀφανεῖς, ἀλλάσσομεν πορείαν, ἐρχόμεθα ὀπισθεν αὐτοῦ, καὶ ἀφίνομεν νὰ τρέχη καὶ νὰ διώκη ἡμᾶς σκιαμαχῶν, ἡμεῖς δ' ἐπιστρέφομεν, ἐκφορτόνομεν, καὶ μετὰ δύο ὥρας ἀναχωροῦμεν, λαμβάνοντες ἄλλον δρόμον, ὅπου συμπεραίνομεν ὅτι δὲν θέλουσιν ἀπαντήσῃ ἡμᾶς. Τοῦτο συνέβη εἰς πολλοὺς πλοῦς ἡμῶν, καθ' οὓς ἐξαπατήσαντες αὐτοὺς κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον, ἐξεφορτώσαμεν, ἀνεχωρήταμεν, οὐδὲν παθόντες.

Ταῦτα οὕτω διαθέσαντες, ἐρρίψαμεν εὐθὺς εἰς τὴν θάλασσαν τὰς τέσσαρας λέμβους, ἀπεβίβάσαμεν ὅλους τοὺς Κρήτας, καὶ ἠρξίσαμεν τὴν ἐκφόρτωσιν. Ἐνῶ δὲ μόλις τὸ τέταρτον τοῦ φορτίου εἶχον φέρεῖ εἰς τὴν ξηρὰν, αἴφνης ἐπιφαίνεται τὸ καταδρομικὸν ἀτμοπλοῖον Ῥοζίνα μὲ τέσσαρας καπνοδόχους μακρὰν ἡμῶν ἡμισυ μίλλιον· μόλις ἐφαίνετο· ὁ δὲ σκοπὸς μοι ἀνήγγειλεν αὐτὸ κρυφίως, ἐπειδὴ εἶχον αὐτοῖς τοιαύτην διαταγὴν δεδομένην, ὡσάκις βλέπωσιν ἐν καιρῷ τῆς ἐκφορτώσεως οἱ σκοποὶ πλοίων τι, νὰ μὴ φωνάζωσι « πλοῖον τουρκικὸν », ἵνα μὴ ἐπέρχηται σύγχυσις καὶ οὕτω βραδύνη ἢ ἐκφορτώσις, ἀλλὰ πλησιάζοντές με νὰ μοι λέγωσι τοῦτο,

ἔὰν ἐγὼ, ἀλλαχοῦ ἔχων ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν μου, δὲν ἔβλεπον αὐτό. Τὸ τουρκικὸν ἐστάθη· μετὰ δύο λεπτὰ προχωρεῖ κατεπάνω ἡμῶν· ἀναλαμβάνω τὰς δύο λέμβους καὶ παύω τὸ ἡμισυ τῆς ἐργασίας, τὰς τὰς τοὺς πυροβολιστὰς εἰς τὰς οἰκειὰς θέσεις. Ἡ Ροζίνα πλησιάζει ἡμᾶς πολὺ· προσκαλῶ ὅλους τοὺς ναύτας ἐν τῷ πλοίῳ, ἐλθόντας ἐν ἀκαρεῖ· εἴμεθα ἔτοιμοι εἰς μάχην περιμένοντες ἐν ἄκρᾳ σιωπῇ καὶ ἡσυχίᾳ περὶ τὸ τέταρτον τῆς ὥρας. Ἡμεῖς ὑπεθέσαμεν ὅτι εἶδεν ἡμᾶς· ἀλλ' ἰδόντες ὅτι δὲν κτυπᾷ ἡμᾶς, καὶ μάλιστα ὅτι ἤρχισε νὰ στρέφῃ τὴν πρῶραν εἰς τὸ πέλαγος, εὐθὺς ἐνοήσαμεν ὅτι δὲν εἶδεν ἡμᾶς. Εὐθὺς τὰς λέμβους ὄλας εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ πάλιν ἤρχισαμεν τὴν ἐκφόρτωσιν μετὰ πολλῆς σπουδῆς. Τὸ τουρκικὸν ἀπεμακρύνθη περὶ τὰ δύο μίλλια τῆς θέσεως ἡμῶν· μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἀρχίζει νὰ πλησιάζῃ ἡμᾶς ἐκ νέου· ἀλλ' ἡμεῖς ἐνοήσαντες ὅτι δὲν βλέπει ἡμᾶς, ἐξηκολουθήσαμεν τὴν ἐργασίαν ἀταράχως. Ὁ σκοπὸς μοι ἀναγγέλλει καὶ ἄλλο ἀτμόπλοιο πλησίον τοῦ πρώτου, ὥστε ἀντὶ ἐνὸς περιεπόλου πλησίον ἡμῶν δύο. Αἶφνης ἐρχεται νέφος μετὰ βροχῆς, καὶ τὸ σκότος γίνεται βαθύτερον, τὰ δὲ τουρκικὰ ἀπεμακρύνθησαν· ἀλλ' ἡ ἐκφόρτωσις ἐγένετο βραδεία καὶ λίαν ἐπίπονος, διότι τὰ κύματα τοῦ Διβὸς (Γαρμπῆ) ἦσαν μεγάλα, καὶ ἐμπόδιζον τὰς λέμβους, κατασυντρίψαντα καὶ μίαν αὐτῶν, τὰς δὲ λοιπὰς τρεῖς βλάψαντα τόσον, ὥστε ἔκαμνον νερά. Ἐπὶ τρεῖς ὥρας καὶ ἡμίσειαν διήρκεσεν ἡ πάλη αὕτη τῆς ἐκφορτώσεως, ἐνῶ καὶ τὰ ἐχθρικά πλοῖα καθ' ὅλον τοῦτο τὸ χρονικὸν διάστημα περιέπλεον πλησίον ἡμῶν. Ἀφοῦ ἐτελειώσαμεν τὴν ἐκφόρτωσιν, εὐθὺς ἀνελάθομεν τὰς λέμβους, ἀνεγκύσαμεν τὴν ἄγκυραν καὶ τὸ πρυμνήσιον, καὶ δώσαντες τὸ κατ' ἀρχὰς ὀλίγον δρόμον εἰς τὸ πλοῖον ἐπροβλήνομεν παρὰ τὴν ξηρὰν ὑπὸ τὴν σιάν τῶν βουῶν, ἕως οὗ ἀπελίπομεν τὰ δύο ἐχθρικά ἀριστερὰ ἡμῶν, καὶ δὲν ἐφάνιντο πλέον· τότε δὲ ἐδώσαμεν ὅλον τὸν δρόμον εἰς τὸ πλοῖον ἡμῶν. Ἐπροχωρήσαμεν ἕως 7 μίλλια πρὸς τὸ μέρος τοῦ Διβὸς (Γαρμπῆ) κατὰ τὴν Γαῦδον αἶφνης ἐπέσαμεν λίαν πλησίον μονοκρότου (προεγάτας) μάλισ εἰς τὸ ἡμισυ βολῆς τουφεκίου· ἀλλ' ἔνεκα τοῦ σκότους καὶ τοῦ ἀνέμου δὲν εἶδεν

ἡμᾶς παντάπασιν, ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς μόλις εἶδομεν αὐτὴν καὶ πλέοντες διὰ μεγάλης ταχύτητος, ἐχάσαμεν αὐτὸ ἐντὸς δύο λεπτῶν ἦτο δὲ καὶ αὕτη περίπολος, ὡς καὶ τὰ ἄλλα. Τέλος πάντων τὴν 6 π. μ. ἤμην ἀπέναντι τοῦ ἀκρωτηρίου Κριοῦ, ὃ δὲ ἄνεμος ἐστράφη βόρειος πολὺ σφοδρὸς τὴν δὲ 10 ὥραν π. μ. ἤμην ἀπέναντι τῶν Ἀντικυθήρων (α). Ὁ ἄνεμος καθίσταται σφοδρότερος, ὥστε ἐπαλαίωμεν πρὸς μανιώδη τρικυμίαν καὶ ὅμως πρέπει νὰ προχωρήσωμεν εἰς Σύρον, ἐπειδὴ ἡ πολυήμερος ἡμῶν ἀπουσία ἐσυμπέρανον εἰς ποίαν ἀπελπισίαν εἶχεν ἐμβάλει τὴν Ἐρμούπουλιν καὶ τὰς Ἀθήνας (β). Ὁθεν ἠναγκάσθην νὰ στενοχωρήσω τὸ πλοῖον καὶ νὰ πλέω διὰ τοσοῦτον ὀγκωδῶν καὶ ἰσχυρῶν κυμάτων. Ἐφθασα λοιπὸν εἰς Σύρον τὴν 12 π. μ. ὥραν, ἦτοι τὸ μεσονύκτιον ἐπερήμενα δὲ μέχρι πρωῆς, ἐπειδὴ ἐκινδύνευον ἕνεκα τοῦ ψήλαφουτοῦ σκότους νὰ ἐπενέγκω βλάβην κατὰ τὸν εἴτπλον· λίαν δὲ πρωῆ ἠγκυροβόλησα ἐν τῷ λιμένι, κανονοβολήσας ἐπτάκις, ὅπως ἀναγγείλω εἰς τὴν καρδοκοῦσαν πόλιν τὴν αἰσίαν ἐπάνοδόν μου. Περιέργον δὲ, ὅτι τόσον πρωῆ ἐν διαστήματι ἡμισείας ὥρας εὐρέθησαν δι' ὄλου τοῦ δριμέος ψύχους ὅλοι τῆς πόλεως οἱ κάτοικοι κατὰ τὴν προκυμαίαν τοῦ νησακίου ἐκκεχυμένοι, ἀνευφημοῦντες, καὶ ἔχοντες λάμπουσαν τὴν χαρὰν ἐπὶ τῶν παιδρῶν προσώπων αὐτῶν.

Ἐγραφον ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ Ἐνώσει τὴν 25 Δεκεμβρίου 1867.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

Π Λ Ο Υ Σ Ε'.

Τὴν 28 Δεκεμβρίου 1867 ὥραν 10 π. μ. ἀνεχώρησα μετὰ τοῦ

(α) Δὲν ἠδυνάθην νὰ προσεγγίσω εἰς Ἀντικύθηρα, ὥστε νὰ παραλάβω κατὰ τὴν ὑπόθεσίν μου τὰ Κρητικὰ γυναικόπαιδα, ἐπειδὴ, ὡς προείπον, ὁ βορρᾶς προσβάλλει ἰσχυρῶς τὸν ὀρμίσκον. Ἀνέφερα ὅμως τὰ δέοντα εἰς τὴν ἐπιτροπὴν, ὅπως λάβωσι περὶ αὐτῶν τὴν ἀναγκαίαν πρόνοιαν.

(β) Ἐν τοσαύτῃ ἀληθῶς ἀπελπισίᾳ εὐρίσκοντο οἱ ἐν Σύρῳ, ὥστε ἠτοίμασαν τὸ ἀτμόπλοιον Πικρίδης, ἵνα ἀναχωρήσῃ τὴν πρωίαν πρὸς ἀναζήτησιν ἡμῶν, ὃ δὲ λαὸς συνέβριεν εἰς τῆς ἐκκλησίας δεόμενος ὑπὲρ τῆς διασώσεως τῆς Ἐνώσεως.

αὐτοῦ ἀτμοπλοίου Ἐνώσεως διὰ τὰς βορειοδυτικὰς ἐπαρχίας τῆς Κρήτης, ἰδίως δὲ διὰ τὸν ὀρμίσκον Φόδελε, ὅπου ἦσαν συγκεντρωμένοι πολλοὶ ἐπαναστάται, καὶ ὑπῆρχε μεγάλη ἀνάγκη τροφῶν καὶ πολεμεφοδίων. Τὸ φορτίον ἡμῶν ἦτο 2400 σάκκοι ἀλεύρου, 386 κιβώτια πολεμεφοδίων, 70 δέματα φορεμάτων, δερμάτων καὶ καπνῶν, πρὸς δὲ καὶ 165 Κρήτες. Διελθόντες λοιπὸν διὰ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἐπλησιάσαμεν τὴν Θήραν ὁ ἄνεμος καὶ πάλιν ἔπνεε Λιψὶ (Γαρμπῆς) πολὺ δυνατὸς, ἀλλ' ἐγὼ ἐπροχώρουν, διότι ὁ ἄνεμος οὗτος φέρει συνήθως θυέλλας καὶ βροχὴν, ὅπερ συνέφερον εἰς ἐμὲ πρὸς ἐξαπάτησιν τῆς περιπολίας τῶν ἐξ ἀτμοπλοίων, ἅπερ διηνεκῶς ἦσαν ἐκεῖ φυλάττοντα νύκτα καὶ ἡμέραν εἰς τὸν ἀτμόν. Καὶ πραγματικῶς, ὅτε κατὰ τὴν 9 ὥραν μ. μ. ἐπλησίασα εἰς Φόδελε, ἡ μὲν νύξ ἦτο σκοτεινοτάτη καὶ βροχερά, ὁ δὲ ἄνεμος λίαν σφοδρὸς, ὥστε οὔτε πλοῖον περίπολον εἶδομεν, οὔτε τις ἡμᾶς εἶδεν, ἐπειδὴ διὰ τὸ βαθὺ σκότος ἐδειλίωον αἱ τοῦρκοι νὰ πλησιάζωσι τὴν ξηρὰν καὶ νὰ ἐνεδρεύωσι τὴν Ἐνωσιν 4—5 μίλλια μακρὰν τῆς ξηρᾶς ἀπέναντι τῶν συνήθων ὀρμίσκων, ἵνα ἐπιτύχωσι νὰ προσβάλωσιν ἢ καταδιώξωσιν αὐτήν. Ἄλλ' ἡ ἀτενὴς προσοχὴ ἡμῶν ἐματαιόνην ὅλα τὰ σχέλια αὐτῶν, ἐπειδὴ, πρὶν ἢ αὐτοὶ ἴδωσιν ἡμᾶς, ἡμεῖς ἐβλέπομεν αὐτοὺς πρότερον καὶ ἀπεμακρυνόμεθα. Ἐπλησιάσαμεν λοιπὸν τὴν ξηρὰν, ἣν μόλις ἐβλέπομεν, ἂν καὶ μόνον ἡμισυ μίλλιον ἡμεθα μακρὰν (α). Εὐρέθημεν δὲ ἐξωθεν τοῦ ὀρμίσκου Φόδελε δύο μίλλια πρὸς ἀνατολὰς, ἐστρέψαμεν τὴν πρῶραν πρὸς τὸν ὀρμίσκον, ἔνθα εἰσῆλθομεν ἐντὸς πέντε λεπτῶν τὴν 9 $\frac{1}{2}$ ὥραν μ. μ. Ἐβρίψαμεν τὴν μικρὰν ἄγκυραν (ισχάδα), ἐδέσκαμεν κατὰ τὸ σῦνηθες τὴν

(α) Ὁμολαγῶ εἰλικρινῶς ὅτι οἱ Κρήτες πλοηγοὶ ἡμῶν πολὺ συνετέλουν κατὰ τὰς τοιαύτας περιστάσεις. Εἶναι τόσον εἰδήμονες τῆς παραλίας τῆς Κρητικῆς, ὥστε ἔρκει ἐν βαθεῖ σκότεινι νὰ ἴδωσι τὸ ἐλάχιστον ἄκρον τῆς ξηρᾶς, καὶ εὐθὺς μετ' ἀλανθίστου βεβηκιστοῦ ὠδήγουν ἡμᾶς εἰς ὄντιναδήποτε ὀρμίσκον ἠθέλωμεν. Τοῦτο εἶναι σπουδαιότατον ἐν τοιαύταις μάλιστα κρίσεσι στιγμαῖς, ὥστε ἐπαναλαμβάνω λέγων, ὅτι παλὺ συνετέλουν οἱ τῶν ὄντι πολῦτοι οὗτοι πλοηγοὶ (pilotes) εἰς τὴν ἄπταιστον τῶν πλοίων ἡμῶν ἐπιτυχίαν. Ν. Σ.

πρύμνην εἰς τὴν ξηρὰν, ἀπεβιάσαμεν ἐν ἀκαρεῖ τοὺς ἐπιβάτας, καὶ ἤρχισαμεν τὴν ἐκφόρτωσιν, τρεῖς ὄλας ὥρας διαρκέσασαν, παρακωλύομενοι ὑπὸ τῆς κυμαινομένης θαλάσσης.

Προσθετέον ἐνταῦθα καὶ ἕτερον σπουδαῖον κώλυμα ἐπιβραδύνον ἔτι μᾶλλον τὴν ἐκφόρτωσιν, τοῦτ' ἔστιν οἱ ἐκ τῶν κακουχιῶν καὶ τῶν τραυμάτων ἠναγκασμένοι νὰ μεταβῶσιν εἰς Ἑλλάδα προσωρινῶς ἐθέλονται καὶ Κρητες, καὶ τὰ Κρητῶν γυναικόπαιδα. Οὗτοι πάντες ἐπιπτον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἀνέβαινον διὰ τῆς βίας εἰς τὰς λέμβους, φορτωμένας ἀκόμη, προτιμῶντες νὰ πνιγῶσι, παρά νὰ μὴ εἰσέλθωσιν εἰς τὰς λέμβους. Μάτην οἱ ναῦται ἐφώναζον, ὅτι, ὅταν τελειώσῃ ἡ ἐκφόρτωσις, θέλουσι παραλάβει ὅλους· οὐδεὶς ἤκουε καὶ ἐνόμιζον ὅτι εἰσερχόμενοι εἰς τὸ ἀτμόπλοιο ἐσώζοντο, καὶ εἶχον δίκαιον. Ἡ πείνα, ἡ γυμνότης, αἱ ταλαιπωρίαι, τοσοῦτον εἶχον καταβάλει τὰ δυστυχῆ ἐκεῖνα γυναικόπαιδα, ὥστε, ὅτε ἐπέβαινον εἰς τὸ ἀτμόπλοιο, ἠδυνάτουσαν νὰ βαδίσωσιν ἢ ὄψις ὄλων ἀνεξαίρετως ἤτο πελιδνῆ, τὰ σώματα σκελετοὶ, ἡμίγυμνοι ἢ ῥακέδυτοι. Εὐθύς ὅτε εἰσῆρχοντο εἰς τὸ πλοῖον, οὐδὲν ἄλλο ἢ «ὀλίγον ψωμί, διὰ τὸν Θεὸν» ἐζήτουν· ἡμεῖς δὲ προγνωρίζοντες πλέον τοῦτο, εἶχομεν ἔτοιμον, καὶ ἐδίδομεν εἰς αὐτοὺς ἄφθονον. Οὗτοι δὲ, βλέποντες αὐτὸ, εὐθύς εἰς πρῶτον ἔμβρωμα (δαγκαμαχτιὰν) ἤρχιζαν νὰ ὑγκρίνωνται τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ νὰ χύνωσιν ἄρθινα δάκρυα. Ἀλλὰ καὶ ἡ σύγχυσις, ἡ ἐπροξένουσαν εἰς ἡμᾶς κατ' ἐκείνην τῆς ἐπιβιάσεως αὐτῶν τὴν ὥραν ἦτο δεινὴ διότι ἐνῶ ἡμεῖς ἐσπεύδομεν εἰς τὴν ἐκφόρτωσιν, οἱ ἐπιβιαζόμενοι ἐθέλονται καὶ Κρητες γέροντες καὶ γραῖαι μετὰ γυναικῶν καὶ παιδίων, ὁ μὲν ἔχανε ἐν παιδίον, ὅπερ δὲν ἐδυνήθη ν' ἀρπάσῃ ἐκ τῆς ξηρᾶς καὶ ν' ἀποθέσῃ αὐτὸ εἰς τὰς λέμβους, ὁ δὲ ἔχανε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐζήτηε αὐτὴν, καὶ ἄλλος ἄλλον. Ἐνθυμοῦμαι δυστυχῆ τινὰ ἱερέα τρέχοντα δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ κλαίοντα· τοῦτον ἠρώτησα τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὑπολαμβάνων αὐτὸν ἱερομόναχον. «Ὅλοι οἱ ἄλλοι ζητοῦντές τινα τῶν συγγενῶν, ἔχουσι δίκαιον· σὺ δὲ τί ζητεῖς περιτρέχων καὶ κλαίων;» «Ἄχ! καπετάνε μου, μοὶ εἶπε μετὰ βαθέος στεναγμοῦ, τὴν παπαδιάν μου

ἔχασα». Πολλοὶ μὴ δυνηθέντες νὰ ἔλθωσιν ἐντὸς τῶν λέμβων, ἔπιπτον εἰς τὴν θάλασσαν δι' ὅλου τοῦ παγετώδους ψύχους καὶ ἤρχοντο κολυμβῶντες εἰς τὸ ἀτμήπλοιον· δὲν ἤρκει δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τινες ἀπεκδυόμενοι προσέδενον διὰ μικροῦ λεπτοῦ σχοινίου τὰ φορέματα αὐτῶν εἰς ἀσκὸν πλήρη ἐλαίου, ὃν ἔφερον εἰς Ἑλλάδα διὰ τὰς οἰκογενείας αὐτῶν, καὶ κολυμβῶντες ἔσυρον τοὺς ἀσκούς ὀπισθεν αὐτῶν· ὅτε δὲ ἤρχοντο εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ πλοίου, ἐφώναζον μεγαλοφῶνως. «Διὰ τὸν Θεὸν, πνίγομαι!» ἡμεῖς δὲ εἰς τὴν φωνὴν τρέχοντες ἀνελκυόμεν ἄνθρωπον ἀγκιστρωμένον εἰς ἀσκὸν ἐλαίου. Εὐκόλως λοιπὸν τις συμπεραίνει, ὅπως ἐν δυσκολίᾳ καὶ βραδύτητι εἰς τὴν ἐκφόρτισιν ἐπρόξενουν οὗτοι. Ἀλλὰ καὶ τί ποιητέον; τίνος καρδία δὲν ἔθελε ῥαγίσει εἰς τοὺς κλαυθμούς καὶ ὄδυρους τῶν δυστυχῶν ἐκείνων ὄντων, οἵτινες ἐπὶ πολλὰς ἐβδομάδας ἔζων διὰ χόρτων ἀγρίων καὶ ζυλοκεράτων, ὥστε ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας οὐροῦν αἷμα;

Παρελάβομεν λοιπὸν περὶ τὰ 200 γυναικόπαιδα, τὸν ἀρχηγὸν Μίτσαν μετὰ 20 ἐθελοντῶν, καὶ τὸν ἀρχηγὸν Γάκην πληγωμένον ἀνελάβομεν τὰς λέμβους καὶ τὴν μικρὰν ἄγκυραν, καὶ ἀνεχωρήσαμεν 20 λεπτά μετὰ τὸ μεσονύκτιον διὰ Σύρον· ἀπὸ Φόδελε ἐδώσαμεν ὅλην τὴν ταχύτητα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ βαθεοῦ σκοτοῦς, καὶ δὲν εἶδομεν οὐδὲν τουρκικὸν ἀτμήπλοιον. Τὴν 6 ὥραν π. μ. ἡμεθεα πλησίον τῆς Θήρας, περὶ δὲ τὴν μεσημβρίαν ἠγκυροβολήσαμεν εἰς Σύρον, ῥίψαντες πέντε πυροβόλα πρὸς γνωστοποίησιν τῆς αἰσίας ἐπικνόδου ἡμῶν.

*Ἐγγραφον ἐν τῇ Ἐρώσει τὴν 29 Δεκεμβρίου 1867.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

ΠΛΟΥΣ ΣΤ'.

Τὴν 17 Ἰανουαρίου 1868 ἀνεχώρησα ἐκ Σύρου διὰ τὰς δυτι-

κὰς τῆς Κρήτης ἐπαρχίας, ἦτοι δι' ἄγιον Βασίλειον, καὶ ἰδίως διὰ
 τὴν θέσιν Φοινικίαν. Τὸ φορτίον τῆς Ἐρώσεως ἦτο 2,000 σάκ-
 κοι ἀλεύρου, 350 κιβώτια πολεμοφοδίων, 90 δέματα ἐνδυμάτων,
 καπνοῦ, καὶ ὄπλα· ἦσαν δὲ καὶ 125 Κρητες Σφακιανοί, καὶ Ἀ-
 γιοβασιλειῶται, ἔτι δὲ καὶ ὁ ἀρχηγὸς Κωσταρὸς. Ἐξέπλευσα τῆς
 Σύρου ὥραν 5 μ. μ. ὁ ἄνεμος ἦτο Ζέφυρος (πονέντης) δυνατὸς,
 φέρων πάντοτε βροχὴν. Διήλθον διὰ τῶν νήσων Σίφνου καὶ Σερό-
 φου, καὶ ἔδωσα πρὸς τὰ Ἀντικύθηρα, $\Lambda \frac{1}{4} Z (\Gamma \frac{1}{4} \Pi)$. Ἡ βροχὴ
 ἐξακολουθεῖ, ἢ νύξ σκοτεινὴ ἐν τούτοις ἔχοντες ἀναμμένους τοὺς
 φανούς τῶν πλευρῶν, προχωροῦμεν. Λίαν πρῶί 6 π. μ. ὥραν εἴ-
 μεθα ἔναντι τῶν Ἀντικυθηρῶν προχωρῶ βραδέως, διευθυνόμενος
 πρὸς τὸ ἀκρωτήριον Κριόν, μακρὰν πάντοτε τῆς Κρήτης 20 μίλ-
 λια. Ἀφοῦ δ' ἀντίκρουσα τὸν Κριόν, ἐστράφη ὀλίγον δεξιὰ, καὶ οὐ-
 τως ἐβραδυπόρουں πρὸς τὸ μέρος τῆς νήσου Γαύδου. Μακρὰν ἡμῶν
 πρὸς τὸ μέρος τῶν Σφακίων εἶλομεν μονόκροτον (φρεγάταν), περιπολοῦν
 ἐκεῖ· ἀλλ' ἤμεθα εἰς αὐτὸ ἀόρατοι, ὡς ὄντες μακρὰν. Ἐπροχώ-
 ρου̃ν ἐν τούτοις εἰς τὸν δρόμον μου. Ὁ ἄνεμος ἐστράφη βόρειος
 δυνατὸς μετὰ βροχῆς τόσον καλῆτερον δι' ἡμᾶς. Περὶ τὴν 5 ὥραν
 μ. μ. ἤμην ἀπέναντι τῆς νήσου Γαύδου 15 μίλλια μακρὰν· ἤρ-
 χισα δὲ νὰ πλησιάσω, στρέψας τὸ πλοῖον, ὅπως διέλθω διὰ Γαύ-
 δου καὶ Παξιμαδίων. Τὴν 7 ὥραν ἦτο σκότος· ἔδωσα ὅλην τὴν
 δύναμιν τῆς ταχύτητος, καὶ ἐπροχώρου̃ν ἀνὰ μέσον Γαύδου καὶ
 Παξιμαδίων. Βλέπομεν ἔμπροσθεν ἡμῶν ἐν ἀτμόπλοιον, ὅπερ μό-
 λισ διεκρίναμεν, προχωρῶν ἀπὸ Γαύδου εἰς Παξιμάδια. Ἐστράφη-
 μον ἡμεῖς εὐθὺς ἀριστερὰ πρὸς τὴν Γαῦδον, δεξιὰ ἀφήσαντες αὐτό,
 ἄφαντον γενόμενον εἰς πέντε λεπτά· ἦτο δὲ περίπολον, φυλάττον
 τὴν διόδον τοῦ στενοῦ τούτου. Ἐν τούτοις ἡμεῖς μεθ' ὅλης τῆς
 ταχύτητος προχωροῦμεν πρὸς τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς τοῦ Ἁγίου Βα-
 σιλείου· ἕτερον δὲ ἀτμόπλοιον ἀριστερὰ ἡμῶν μόλις διεκρίναμεν,
 διευθυνόμενον πρὸς τὸ μέρος τῶν Σφακίων καὶ περιπολοῦν, ἀλλ' ἐλ-
 θόντες δεξιὰ, εἰς ὀλίγα λεπτά ἐχάσαμεν αὐτό. Τὴν 9 ὥραν μ. μ.
 ἐπλησιάσαμεν τὴν ξηρὰν, καὶ ἐπίτηδες ἤλθομεν πλησιέστατα αὐ-

τῆς, ἵνα συσκιάζωσιν ἡμᾶς τὰ βουνὰ καὶ γινόμεθα ἀόρατοι. Πλησιάζαντες δὲ πρὸς τὸν Φοινικίαν, εἰσωρμίσθημεν εἰς αὐτὸν τὴν 9 $\frac{1}{2}$ ὥραν μ. μ. Ὁ ἄνεμος εἶναι πολὺ σφοδρὸς, φέρων ἐνίοτε θυέλλας μετὰ βροχῆς καὶ χιόνος· ψῦχος ἀνυπόφορον, ὥστε οὐδεὶς ἠδύνατο ν' ἀνθῆξῃ ἐπὶ τινὰ λεπτὰ ἐπὶ τῆς γεφύρας. Ἐν τούτοις παρεσκεύασα τοὺς ναύτας τοὺς μέλλοντας νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν θάλασσαν· ἔδωσα δὲ εἰς ἕκαστον αὐτῶν ποτήριον πλήρες ῥωμίου, ὅπως ἀντέχωσιν εἰς τὸ ψῦχος. Ἠγκυροβόλησα ταχέως, καὶ δέσασα τὴν πρύμνην εἰς τὴν ξηρὰν καὶ στρέψας, κατὰ τὸ σύνηδες, τὴν πρῶραν εἰς τὸ πέλαγος, ἤρχισα τὴν ἐκφόρτωσιν. Ἐδωσα δὲ εἰς ἕνα τῶν ναυτῶν δοχεῖον περιέχον 5 ὀγκάδας ῥωμίου, διατάξας νὰ διδῇ ἀνὰ πάντα δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας ἓν ποτήριον εἰς τοὺς 25 ναύτας τοὺς προσδιορισμένους νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὴν θάλασσαν καὶ νὰ βρέχωνται μέχρι τῆς κοιλίας. Καὶ πραγματικῶς τοῦτο ἔσωσεν αὐτούς· διότι ἐκ τῶν Κρητῶν τῶν καταβάντων, ἵνα παραλάβωσι τὸ φορτίον τὴν νύκτα ταύτην, ἐπὶ τῶν σάκκων τοῦ ἀλεύρου ἀπέθανον δέκα ἑπτὰ, καὶ ἄλλοι τόσοι καθ' ὁδὸν, ἐνῶ οἱ ναῦται μοι διὰ τοῦ ῥωμίου καὶ τὴν ὑπηρεσίαν μετὰ προθυμίας ἠδυνήθησαν νὰ ἐκτελέσωσιν ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ οὐδεὶς οὐδὲν ἔπαθεν. Ἐνεκα δὲ τῆς τρικυμίας καὶ τοῦ σκότους οὐδόλως ἐπλησίαζον οἱ Τοῦρκοι ἵνα ἐνοχλήσωσιν ἡμᾶς διὰ τῶν ἀτμοπλοίων, καὶ οὕτως ἡ ἐκφόρτωσις συνετελέσθη ἐν διαστήματι δύο ὥρῶν καὶ ἡμισείας, ἦτοι τὸ μεσονύκτιον. Παρῆλθε δὲ τέταρτον ὥρας, ἕως ἂν παραλάβωμεν ἐκεῖθεν 40 ἐθελοντάς διὰ Σύρον, καὶ ὑψώσωμεν τὰς λέμβους καὶ ἀνασπᾶσωμεν τὴν ἰσχάδα (μικρὰν ἄγκυραν), ὥστε ἐξεπλεύσαμεν τοῦ Φοινικία τέταρτον μετὰ τὸ μεσονύκτιον. Ἐδωσα ὅλην τὴν ταχύτητα τοῦ πλοίου· σκῆτος καὶ βροχὴ. Ποῦ Τοῦρκοι τότε; οὔτε φαίνονται, οὔτε βλέπουσιν ἡμᾶς· τρικυμία λαμπρὰ· χαρὰ δὲ ἡμᾶς. Τὴν 4 ὥραν π. μ. ἐπλησίασαμεν τὸ ἀκρωτήριον Κριόν· εἶχε δὲ τόσον δυνατὴν θάλασσαν, ὥστε δὲν ἠδυνάμην νὰ προχωρήσω ἐμπρός. Ἠλλάττωσα τὸν δρόμον τοῦ πλοίου, καὶ ἀντὶ 13 μιλίων διηγύομεν μόνον 8. Ἐπροχωρήσαμεν ἕως 15 μίλλια·

ἀλλ' ὁ ἄνεμος ἔγεινε τόσον δυνατός καὶ ἡ θάλασσα τόσον μανιώ-
 δης, ὥστε ἦτο ἀδύνατον νὰ προχωρῇ τὸ ἀτμόπλοιο, καὶ ἀντί-
 οκτῶ μιλίων κατήντησε νὰ κάμνωμεν τρία μόνον τὴν ὥραν. Ὁ
 δὲ ἄνεμος ἐστράφη εἰς τὸν Γραῖγον (Μέσην) τὴν 8 ὥραν π. μ.
 ἔγεινεν ἰσχυρότερος· βῆμα δὲν ἠδυναμέθα νὰ προχωρήσωμεν, καὶ
 μάλιστα ἀντὶ ἐμπρὸς μᾶς ἀπωθοῦσι τὰ κύματα πλαγίως πρὸς τὸ
 μέρος τοῦ Γαριπῆ (Λιθός) τρία ἢ τέσσαρα μίλια τὴν ὥραν, καὶ
 ἐπειδὴ τὸ πλοῖον ἡμῶν ἦτο ἀδύνατον εἰς κατασκευῆς, ὑπῆρχε με-
 γάλῃ ὑποψία, μήπως ἀνοίξῃ εἰς δύο, καὶ καταποντισθῶμεν ἐν τῷ
 μέσῳ τῆς θαλάσσης· ἀλλὰ θεραπεία δὲν ὑπάρχει. Ἐν τούτοις
 μόνον ἐκίνουν πολὺ βραδέως τὴν μηχανήν, καὶ ἄφινον τὴν θάλασ-
 σαν νὰ ἔρχηται πρὸς τὴν παρεϊάν (μάσκαν) τοῦ ἀτμοπλοίου, ὥστε
 νὰ μὴ ὑποφέρῃ ἡ πρύμνη· ἐπειδὴ ἂν καὶ ἡ θάλασσα προσέπιπτε
 κατάπλευρα, ἤθελεν ἀνεγείρεσθαι ἡ πρύμνη ὀλόκληρος ἔξω τῆς θα-
 λάσσης, καὶ οὕτως ἤθελεν ἀνοίξῃ τὸ ἀτμόπλοιο εἰς τὴν μέσην,
 ὅπου εἶναι ἡ μηχανή· ἀλλ' ὅπως ἤρχετο ἡ θάλασσα εἰς τὴν πα-
 ρεϊάν (μάσκαν), ὀλόκληρον τὸ σῶμα τοῦ πλοίου ἐκυλίετο μὲν,
 ἀλλὰ δὲν ὑπέφερον, οὐδ' ἐκινδύνευσεν νὰ πάθῃ. Τὴν 9 ὥραν π. μ.
 ἐθραύσθη ἐν πτερόν τοῦ τροχοῦ· ἐσταμάτησα λοιπὸν τὴν μηχανήν,
 καὶ ἀφοῦ ἔδεσα τὰς σειράς (μούδας) τῆς ἐμπροσθίου καὶ
 ὀπισθίου κέρκου (ράντας) καὶ τῆς ἀρτεμονίδος (τουρκτινῆς),
 ὑψώσαμεν τὰ ἱστία, ἐδέσαμεν τὸν τροχόν, καὶ ὁ μηχανικός ἐξεκάρ-
 φωσε τὰ τεμάχια ὅσα ἔμειναν εἰς τὸν τροχόν· ἐν δὲ τούτῳ, ὁ ἄνε-
 μος ἔθραυσε τὸ κέρας (πίκι) τῆς κέρκου (ράντας) καταπεσὸν ἐν
 κακῇ καταστάσει. Ἐὰν τότε συνήντα ἡμᾶς Τουρκικὸν πλοῖον, βε-
 θαίως τὴν ἐπαθαίναμεν. Ἀλλὰ ποῦ Τουρκικὸν πλοῖον νὰ φανῇ
 ἐν τοιαύτῃ καιριῳ; Κύριος οἶδε ποῦ τρέχοντες ἐτρούπωσαν ἡ
 Μόνη ἡ δυστυχῆς Ἐρωσις τὴν ὥραν ἐκείνην ἐθαλασσομάχει κιν-
 δυνεύουσα νὰ βυθισθῇ. Πάντες ἀνεξαίρετως οἱ ναῦται ἐδείχθησαν
 λίαν γενναῖοι εἰς ταύτην τὴν περίστασιν καὶ πρόθυμοι εἰς πᾶσάν
 μου διαταγὴν· ἀλλὰ γνωρίζοντες καὶ οὗτοι τὴν ἀσθένειαν τοῦ
 πλοίου ἡμῶν, παρεκάλουν τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ἡμῶν. Ἄ-

πελπισία τῶντι ἐκυρίευσεν αὐτοὺς περιμένοντας κατὰ πᾶσαν στιγμήν νὰ βυθισθῶμεν. Τὸ νὰ φονευθῆ τις μαχόμενος πρὸς τὸν ἔχθρὸν, τοῦτο εἶναι γλυκὺ· ἀλλὰ τὸ νὰ ἦναι ἐν τῷ μέσῳ τῆς θαλάσσης καὶ νὰ περιμένῃ κατὰ πᾶσαν στιγμήν νὰ πνιγῆ, οὐδὲν νὰ πράξῃ δυνάμενος, τοῦτο εἶναι λίαν δυσάρεστον. Τέλος πάντων τὴν 4 ὥραν μ. μ. ὁ ἄνεμος ἤρχισε νὰ κοπάζῃ. Τὴν 5 $\frac{1}{2}$ ὥραν ἐκινήσαμεν τὴν μηχανὴν ἀργά· ἀπέχομεν δὲ τοῦ ἀκρωτηρίου Κριοῦ πρὸς Ζέφυρον (πονέντε) 40 μίλλια. Ἐπρὶ δὲν ἐφαίνετο. Ἔδωσα τὴν πορείαν Ζ. $\frac{1}{4}$ Λ. (Π. $\frac{1}{4}$ Γ.)· διηύομεν 4 μίλλια τὴν ὥραν, καὶ προοῦσης τῆς ὥρας ἐταπεινοῦτο ἐπὶ μᾶλλον ἢ θάλασσα. Τὴν 12, ἦτοι μεσονύκτιον ἤμην πλησίον τῶν Κυθέρων· ὁ ἄνεμος ἐκόπασε, καὶ δὲν ὑπελείφθη οὐδὲ τὸ τέταρτον τῆς δυνάμεως αὐτοῦ· πλησίον δὲ τῆς ξηρᾶς ἀπέθαλασσήσαμεν· ἐστάθμευον ὅλην τὴν νύκτα πλησίον τῶν Κυθέρων· λίαν δὲ πρῶτ' ἔδωσα τὸν δρόμον τοῦ πλοίου καὶ ἔπλευσα πρὸς τὸν λιμένα Βοιάς (Βάτικα) ἀντικρὺ τῶν Κυθέρων, κατ' αἰτήσιν τοῦ μηχανικοῦ· ἀφοῦ δὲ ἠγκυροβόλησα, ὁ μηχανικὸς ἐπεσκεύασε τὰ δεόμενα ἐπισκευῆς ἐν τῇ μηχανῇ. Ἐῶρον δὲ ἐδῶ Ῥωσικὸν δρόμωνα (Κορβέτον) ὅστις εἶχεν ἐρόμμενας 3 ἀγκύρας καὶ εἶχε καταβιάσει ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τὰ τε κέρατα (ἀντένας) καὶ τοὺς ἰστούς, ἀφήσας μόνον τὰς στήλας αὐτῶν, καὶ πάλιν ἐν τοιοῦτῳ λιμένι ἐκινδύνευε νὰ ἐξοκείλῃ. Τοιαύτη ἦτο ἡ τρικυμία. Πρὸς τὸ ἑσπέρας, ἦτοι τὴν 19 Ἰανουαρίου τὴν 4 ὥραν μ. μ. ἀνεχωρήσαμεν ἐκεῖθεν διὰ Σύρον, ὁ δὲ ἄνεμος ἐκόπασεν ὀλοσχερῶς. Διελθόντες δὲ τὴν νύκτα ἀνά μέσον Ἐρημομήλου καὶ Μήλου, καὶ ἐκεῖθεν διὰ Σίφνου καὶ Σερίφου, ἐφθάσαμεν εἰς Σύρον λίαν πρῶτ' ἐκανονοβόλησαμεν ἐπτάκις, ἀναγγέλλοντες οὕτω τὸ αἶσιον τοῦ πλοῦ ἡμῶν, καὶ ἠγκυροβόλησαμεν.

Ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ Ἐνώσει τὴν 20 Ἰανουαρίου 1868.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

ΠΑΟΥΣ Ζ΄.

Τὴν 9 Φεβρουαρίου 1868 ἀνεχώρησα ἐκ Σύρου ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου *Κρήτης* διὰ τὰς δυτικὰς ἐπαρχίας Κρήτης, ἦτο ἅγιον Βασίλειον, μετὰ ῥητῆς διαταγῆς νὰ πράξω πᾶν τὸ δυνατὸν, ὅπως ἐκφορτώσω εἰς τὴν θέσιν Φινικίαν, ὅπου ὑπῆρχε σπουδαία ἀνάγκη, μάλιστα πολεμεφροδίων ἔχουμεν φορτίον 2000 σάκκους ἀλεύρου, 400 κιβώτια πολεμεφροδίων, 100 σάκκους κυάμων, 50 σάκκους ἄλατος, 100 δέματα διάφορα, δερμάτων, καπνῶν καὶ ἐνδυμάτων, καὶ 200 Κοῦτας.

Ὁ ἄνεμος ἦτο Διψ βροχερός, ὅτε ἀφ' ἐσπέρας ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Σύρου (α) διήλθομεν μεταξὺ Σερύφου καὶ Σίφνου. Δὲν ἔδωσα πορείαν πλησίον τῆς Ἐρημομήλου, ὡς ἔπρεπεν, ἀλλὰ παρεξέκλινα 15 μίλια πρὸς βορρᾶν μακρὰν αὐτῆς, καὶ ἔπειτα κατ' εὐθείαν εἰς Ἀντικύθηρα. Παρεξέκλινα δὲ τῆς Ἐρημομήλου διὰ τὸν ἐξῆς λόγον. Οἱ Τούρκοι μὴ δυνάμενοι νὰ καταλάβωσιν ἡμᾶς περὶ τὴν Κρήτην ἐν τῷ ἀποκλεισμῷ, ἠθέλησαν ἐν ἀγνοίᾳ ἡμῶν νὰ προσβάλωσιν ἡμᾶς κατὰ τὴν πορείαν ἐντὸς τῶν ὑδάτων τῆς Ἑλλάδος. Ὅθεν ὁπόταν ἐνόμιζον ἢ εἰδοποιοῦντο, ὅτι ἔμελλε ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ Σύρου ἢ Κρήτη, δύο τουρκικὰ ἀτμόπλοια διευθύνοντο καὶ ἴσταντο τὴν νύκτα πλησίον τῆς Ἐρημομήλου, ὅθεν συνήθως διεβαίνομεν, καθότι ἐκεῖθεν ἢ εἰς Κρήτην πορεία ἡμῶν ἦτο εὐθυτέρη. Ἐνήδρευον λοιπὸν πλησίον τῆς Ἐρημομήλου ὅλην τὴν νύκτα, κατασκοπεύοντα πότε νὰ διαβῇ ἡ Κρήτη, ἵνα ἐπιτεθῶσι κατ' αὐτῆς. Ταῦτα πληροφορηθεὶς παρὰ πλοίων, ἅτινα ἤρχοντο ἐκεῖθεν καὶ ἔβλεπον τὰ τουρκικὰ, ἐνόησα τὸ σχέδιον καὶ ἠλλαξά πορείαν. Καὶ πραγματικῶς κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν μου καὶ πάλιν μοι ἀνήγγειλαν, ὅτι τὰ ὀθωμανικὰ πλοῖα ἐξηκολούθουν ἐνεδρεύοντα καὶ κατασκοπεύοντα πλησίον τῆς Ἐρημομήλου. Οὕτω λοιπὸν ἀπέφυγον

(α) Κατὰ τὸν πλοῦν τοῦτον καὶ λοιποὺς ὑποπλοίαρχον εἶχον τὸν Κ. Ἐπαμεινώνδαν Σουριά, ἐκπληροῦντα πάντοτε πρεπόντως τὸ καθῆκον αὐτοῦ.

αὐτὰ ἐξακολουθῶν τὴν πορείαν μου. Τὴν πρώτην ἡμην εἰς Ἀντικύθηρα, καὶ περὶ τὴν μεσημβρίαν ἀπέναντι τοῦ ἀκρωτηρίου Κριοῦ. Ἡ τοῦ Ζεφύρου (Πονέντε) θάλασσα ἦτο πολὺ δυνατὴ, καὶ κατὰ συνέπειαν ἢ ἐκφόρτωσις καθίστατο ἀδύνατος· ἀλλ' ὁ ἄνεμος ἤρχισε νὰ στρέφηται εἰς τὸν Σκίρωνα (Μαῖστρον), καὶ τοῦτο μ' ἐπειθε νὰ ἐπιμένω εἰς τὴν πορείαν, ἐλπίζων ὅτι θέλει πνεύσει ὁ Σκίρων, καὶ θέλει κατατευνάσει καὶ τὴν θάλασσαν τοῦ Ζεφύρου. Τοῦτο καὶ ἐγένετο· τὴν νύκτα ἔπνευσε βόρειος ἄνεμος· τὴν δὲ 8 ὥραν ἡμην πλησίον τῆς Γαυδοπούλας, καὶ ἔδωσα ὀληντὴν δύναμιν τῆς μηχανῆς· ἡ δὲ πορεία ἡμῶν ἐγένετο εἰς τὴν ξηρὰν, καὶ ἀπεφάσισα νὰ ὑπάγω εἰς τὸν Φοινικίαν. Αἴφνης μετὰ ἡμίσειαν ὥραν εἶδομεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκοτούς μαῦρόν τι ἀντικείμενον· ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ ἐπλησιάσαμεν, ἀνεγνωρίσαμεν ὅτι εἶναι θωρακωτόν· εὐθὺς ἐστρέψαμεν δεξιὰ, καὶ εἰς πέντε λεπτά ἀφήσαμεν αὐτὸ ὀπισθεν, χωρὶς νὰ προφθάσῃ νὰ πλησιάσῃ τὸ πλοῖον ἡμῶν τόσο, ὥστε νὰ δύναται καὶ ἐκεῖνο νὰ ἴδῃ ἡμᾶς. Ἀφοῦ ἐχάσαμεν αὐτὸ ὀπισθεν ἡμῶν, ἐστρέψαμεν πάλιν εἰς τὸν δρόμον ἡμῶν καὶ μετὰ μίαν ὥραν ἡμεθα πλησίον τοῦ Φοινικία εἰς τὸ ἀριστερόν μέρος. Αἴφνης ἐπεφάνη ἐν καταδρομικῶν περίπολον παράπλευρα ἡμῶν πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος, διευθυνόμενον τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἢν καὶ ἡμεῖς. Ἀμέσως διέταξα πάντας τοὺς ὀπλοφόρους πυρβόστας, νὰ λάβωσι τὰ ὄπλα, οἱ δὲ πυρβολοῦνται ἔλαβον θέσιν μάχης, ἔτοιμοι εἰς τὴν πρώτην προσβολὴν νὰ ἐκτελέσωσι τὴν διαταγὴν μου. Τότε ἐπλησιάσα τὴν ξηρὰν τόσο, ὥστε μ' ἐσκιάζεν ἡ σκιά τῶν βουνῶν, καὶ οὕτω δὲν εἶδεν ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ ἐκάμψαμεν τὴν ἄρκαν τὴν ἐξω τοῦ Φοινικία, καὶ εἰσεδύσαμεν ἐντὸς τοῦ κολπίσκου. Τὸ τουρκικὸν ἀγρόπλοιον ἐστάθη ἐξωθεν, πλέον πολὺ βραδέως· ἐννοήσαμεν δὲ καλῶς ὅτι δὲν εἶδεν ἡμᾶς, καὶ τότε ἐπλησιάσαμεν, ἠγκυροβολήσαμεν τὴν Ἰσχαδα (πινέλο), ἐσρέψαμεν εἰς τὴν ξηρὰν τὴν πρῶμνην, κατὰ τὸ σύνθημα, τὴν δὲ πρῶρκαν εἰς τὸ πέλαγος. Ἠρχίσκαμεν δ' εὐθὺς τὴν ἐκφόρτωσιν, καὶ εἰς δύο ὥρας ἡμεθα ἔτοιμοι εἰς ἀπόπλουν· ἀνελάβομεν τὰς λέμβους, περκαλαβόντες καὶ 200 γυναικόπαιδα, καὶ ἀνεχωρήσαμεν διὰ Σύρον.

Ἐκλέοντες εἶδομεν καὶ πάλιν τὸ καταδρομικὸν, ὅπερ ἴστατο πολὺ μακρὰν διὰ καὶ μάλιστα διεκρίναμεν αὐτὸ διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ. Ἡμεῖς δὲ καὶ πάλιν παρεπλέομεν πλησίον τῆς ξηρᾶς, λαβόντες τὴν ἐναντίαν διεύθυνσιν ἐκεῖνου, καὶ εἰς πέντε λεπτὰ δὲν ἐφκίνετο πλέον. Ἐδώσαμεν τότε ὄλον τὸν δρόμον εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἀπομακρυνθέντες τῆς ξηρᾶς, τὴν πρῶτην εὐρέθημεν ἔξω τοῦ ἀκρωτηρίου Κριοῦ. Ὁ ἀνεμὸς βόρειος μέτριος· περὶ τὴν 6 τῆς ἐσπέρας ἠγκυροβολήσαμεν εἰς τὸν λιμένα Σύρου.

Ἐγγραφον ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ Κρήτη τὴν 11 Φεβρουαρίου 1868.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΔΗΣ.

Π Λ Ο Υ Σ Η'.

Τὴν 17 Φεβρουαρίου 1868 καὶ πάλιν ἀνεχώρησα ἐκ Σύρου ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου Κρήτης διὰ τὰς βορειοανατολικὰς ἐπαρχίας Κρήτης, ἧτοι διὰ Μπαλὶ ἢ Φόδελε. Εἶχουμεν 2400 σάκκους ἀλεύρου, 400 κιβώτια πολεμοφοδίων, 250 δέματα διαφόρων εἰδῶν καὶ 200 ἐβελοντὰς μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Ἡρακλέους Κοκκινάκη, οὗς ἀπεβίβασα εἰς Φόδελε. Ἦτο 10 $\frac{1}{2}$ ὥρα π. μ. ὅτε ἀνεχώρησα ἐκ Σύρου· ὁ ἀνεμὸς ἦτο Σιρόκος μέτριος (εὖρος), ὁ δὲ οὐρανὸς σκοτεινός. Διήλθομεν τὰς νήσους, καὶ τὴν 4 ὥραν μ. μ. ἀφήσαμεν τὴν Θήραν, καὶ ἐδώσαμεν διεύθυνσιν διὰ Φόδελε. Τὴν 10 ὥραν μ. μ. ἐπλησιάσαμεν εἰς Φόδελε· εἶδομεν ἔμπροσθεν ἡμῶν τρία ἀτμόπλοια, καὶ εὐθὺς μετεβίβλομεν πορείαν λαβόντες τὴν ἐναντίαν ὅπως διεύθυνσιν, δηλ. τὴν πρὸς βορρᾶν, ἕως οὗ δὲν ἐβλέπομεν αὐτά· ἐσταματήσαμεν δὲ τὴν μηχανὴν ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν, καὶ πάλιν ἐστράφημεν ἵνα ἴδω ποῦ εὐρίσκονται τὰ πλοῖα. Πλησιάσας δὲ εἶδον ἀντὶ τριῶν μόνον ἐν πρὸς τὸ μέρος τοῦ Μπαλὶ, ἱστάμενον πλησίον τῆς ξηρᾶς, ἐν μίλλιον μακρὰν διὰ τοῦτο ἔστρεψα ἀριστερὰ, καὶ ἀφοῦ

ἔχασα αὐτὸ ἐπλησίασα πρὸς τὴν ξηρὰν πολὺ, καὶ ἐπροχώρουν πρὸς τὸ Μπαλί, χωρὶς νὰ παρατηρηθῶ. Ἦγκυροβόλησα τὴν ἰσχάδα (πινέλο), ἔδωσα τὴν πρῶμνην καὶ ἔστρεψα τὴν πρῶραν εἰς τὸ πέλαγος ἔχων καὶ τὸν ἀτμὸν πάντοτε ἀνεπτυγμένον. Εὐθύς ἤρχισεν ἡ ἀποβίβασις τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν πολεμφοδίων.

Οὐδὲν ὠραιότερον θέαμα ἢ νὰ ἀποθεωρῇ τις ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ἐκείνην τὴν ὥραν, ὅτε ἐν καιρῷ τῆς ἐκφορτώσεως ἡμῶν ἤλθον καὶ τὰ τρία πλοῖα ἔξωθεν τοῦ Φόδελε, καὶ αἴφνης ἤρχισαν νὰ ἀνταποκρίνονται πρὸς ἄλληλα διὰ σκυταλίδων (ροκετῶν) καὶ πυρῶν (βεγγαλικῶν φώτων). Ἄλλ' ἰδὼν ταῦτα ἐκλονίσθη κατὰ τὴν πεποίθησιν, ὑποπτευθεὶς ὅτι ἐνόησαν ἡμᾶς· διὸ ἀνέλαβον τὰς 2 λέμβους, καὶ ἔδωσα διαταγὴν εἰς τὸ πρῶτον σύνθημα, ὅπερ ἤθελον δώσει, νὰ εὐρεθῶσιν οἱ ναῦται ἐντὸς τοῦ πλοίου. Ἐν τούτοις αἱ δύο λέμβοι ἐξηκολούθουν τὴν ἀποβίβασιν καὶ ἔμενε μόνις τὸ τέταρτον τοῦ φορτίου, ἐγὼ δὲ παρετήρουν τὰ πλοῖα μὴ διευθυνθῶσιν εἰς τὸν ὁρμίσκον ἡμῶν· ἀλλ' ἐκεῖνα ἴσταντο, καὶ ἐκ τούτου ἐγὼ ἐλάμβανον θάρρος, καὶ δὲν διέκοπτον τὴν ἐργασίαν. Οὕτω διήλθε σχεδὸν ἡμισεαὶ ὥρα ἐν τοιαύτῃ ὑποψίᾳ, ἕως ὅτου ἀπεβίβασθη ὅλον τὸ φορτίον. Ἀναλαβὼν δὲ τὰς λέμβους, ἐπειδὴ τὰ πλοῖα ἐξηκολούθουν ἰστάμενα ἔξωθεν τοῦ ὁρμίσκου, καλύοντά μου τὸν ἐκπλουν, διέταξα τὸν μηχανικὸν ν' ἀναπτύξῃ τὸν ἀτμὸν εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν, καὶ ἐνῶ σῦτοι ἴσταντο μὴ βλέποντές με, αἴφνης ἔδωσα ὅλην τὴν ταχύτητα τοῦ πλοίου, καὶ ὡς ἀστραπὴ διήλθον διὰ μέσου τῶν δύο πλοίων. Εὐθύς ἰδόντά με ἐστράφησαν ὅλα κατ' ἐμοῦ μεθ' ὅλης τῆς ταχύτητος καταδιώκοντά ἡμᾶς. Ἄλλ' ἡμεῖς ἔχοντες ἀνεπτυγμένον ἀτμὸν πολὺ μᾶλλον ἢ ἐκεῖνοι, ἐντὸς ἡμισείας ὥρας ἀφήσαμεν αὐτοὺς πολὺ ὀπίσω ἡμῶν, ὥστε δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ βλέπωσιν ἡμᾶς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους. Οὕτω διέφυγον αὐτὰ καὶ διευθύνθη εἰς Σίερον, ὅπου ἔφθασα περὶ τὰς 12 ὥρας ἤτοι μεσημβρίαν.

* Ἐγραφον ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ Κρήτη τὴν 18 Φεβρουαρίου 1868.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

ΠΛΟΥΣ Θ'.

Τὴν 7 Μαρτίου 1868 ἡμέραν παρασκευὴν, ὥραν 4 μ. μ. ἀνωχωρήσαμεν ἐκ Σύρου μετὰ τοῦ καταδρομικοῦ Ἀτμοπλοίου Κρήτης διὰ τὰς Νοτιοδυτικὰς ἐπαρχίας, ἅγιον Βασίλειον, φέροντες φορτίον 2,250 σάκκους ἀλεύρου, 250 κιβώτια πολεμεφοδίων, 120 δέματα φορεμάτων, καπνῶν καὶ ἄλλων εἰδῶν, καὶ 150 ἄνδρας Κρήτας. Ὁ ἄνεμος ἦτο Βόρειος δυνατός· διελθὼν δὲ τὰς νήσους μεταξὺ Πάρου καὶ Νάξου, περὶ τὴν 9 ὥραν μ. μ. ἤμην ἀπέναντι τῆς Θήρας. Ἔδωσα δὲ πορείαν πρὸς τὸ Ἀνατολικὸν μέρος τῆς Κρήτης, ὅπως διέλθω μεταξὺ τοῦ ἀκρωτηρίου Σιδέρου τῆς Κρήτης καὶ τῆς Κάσου, προτιμήσας ταύτην τὴν πορείαν, καθότι οἱ Τούρκοι συνήθως περιμένοντές με πρὸς τὰς δυτικὰς ἀκτὰς, ἐπεριπόλουν καὶ προσεῖχον ἐκεῖ περισσότερον. Τὴν πρώτῃν (8 Μαρτίου) εὐρέθην ἀναμέσον τοῦ ἀκρωτηρίου Σιδέρου καὶ Κάσου ὄλην δὲ τὴν ἡμέραν παρέπλεον τὰ παράλια τῆς Κρήτης, μακρὰν πάντοτε 20—25 μίλια. Τὴν 5 ὥραν μ. μ. ἤμην ἀπέναντι τοῦ ἀκρωτηρίου Διθύνων· ὁ οὐρανὸς ἦτο καθαρὸς, ὁ ἄνεμος ἐκόπασε καὶ ἐπῆλθε γαλήνη. Τὴν 7 ὥραν μ. μ. ἔδωσα ὅλον τὸν δρόμον τοῦ πλοίου καὶ ἐπλησίασα τὴν 8 ὥραν μ. μ. τὸ ἀκρωτήριο Διθύνων· ὅτε δὲ ἐπροχώρουν πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, αἴφνης ἐφάνη ἀμυδρὸν φῶς δεξιᾷ ἡμῶν ἦτο τουρκικὸν ἀτμόπλοιον περίπολον, ὅπερ ἐξέριψεν αἴφνης μίαν βολέταν (σκυταλίδα), ἐξ οὗ ὑπέθεσαμεν ὅτι εἶδεν ἡμᾶς· ἀλλ' ἐντούτοις ἡμεῖς μὲν ἐπλησίασαμεν πολὺ τὴν ξηρὰν, ὅπως κατασθῶμεν ἀόρατοι, καὶ ἐπροχώρουν πρὸς τὰ νησίδια Παξιμαδία, τὸ δὲ εἰρημένον ἀτμόπλοιον ἐπροχώρει πρὸς τὸ ἀπέναντι νησίδιον Γαῦδον. Αἴφνης εἶδομεν πλησίον τοῦ ἄλλου ἀτμοπλοίου ἓν μεγαλύτερον, ὅπερ ἦτο μονόκρατον (πρεγάτα) συκενοσύντο δὲ διὰ σχιμάτων. Εὐτυχῶς δὲν εἶδον ἡμᾶς, καὶ διελθόντες τὰ νησίδια Παξιμαδία, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν θέσιν Μελισσαν, ὅθεν τὰ ἐχθρικά πλοία δὲν ἐφαίνοντο. Ἐξέριψομεν τὴν ἰσλάδα (πινέλο) καὶ κατὰ τὸ σύνθημα ἐστρέψα-

μεν τὴν μὲν πρῶμνην εἰς τὴν ξηρὰν, τὴν δὲ πρῶραν πρὸς τὸ πέλα-
 γος, καὶ εὐθὺς ἤρχισαμεν τὴν ἐκφόρτωσιν. Ὅτε ἀπεβιβάσθησαν
 οἱ ἄνδρες καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ φορτίου, αἴφνης ἐφάνησαν καὶ πάλιν
 τὰ ἐχθρικά παραπλέοντα τὰς ἀκτὰς, ὅπου εὐρισκόμεθα· παρῆλ-
 θον δὲ, πλέοντα πολὺ βραδέως· ἡμεῖς προσεῖχομεν ἵνα μὴ φανῆ
 ἐκ τοῦ πλοίου ἡμῶν φῶς, καὶ ἐκ τούτου ἐννοήσωσιν ἡμᾶς, καθ' ὅ-
 σον δὲν ἀπέειχον περισσώτερον τοῦ ἑνὸς μιλλίου. Οἱ ἐγγώριοι σκο-
 ποὶ Κρήτες ἐκ τῆς ξηρᾶς ἐλθόντες μοι ἀνήγγειλαν, ὅτι πάντοτε
 πέντε πλοῖα φυλάττουσι τὰς θέσεις ταύτας, καὶ ὅλην τὴν νύκτα
 περιπολοῦσιν ἐξώθεν κατὰ τὰς ἀκτὰς. Ἐν τούτοις ἡ ἐργασία ἐπρο-
 χώρει, καὶ μετὰ μίαν ὥραν ὄντες ἔτοιμοι εἰς ἀναχώρησιν, παρε-
 λάβομεν καὶ 45 Κρήτας. Τὰ πλοῖα ἐπροχώρησαν πρὸς τὸ μέρος
 τοῦ ἁγίου Βασιλείου, καὶ δὲν ἐφαίνοντο· ἀνέλαθον τὰς λέμβους,
 ἠτοιμάσθη καὶ ἔδωσα ὅλον τὸν δρόμον τοῦ πλοίου. Διῆλθον καὶ
 πάλιν τὰς νήσους Παξιμαδία, καὶ ἀφοῦ ἔδωσα πορείαν εἰς τὸ πέ-
 λαγος, ἀπεμακρύνθη 25 μίλια τῆς ξηρᾶς, ἐτακτοποίησα τὴν
 πορείαν μου, ὅπως καὶ πάλιν διέλθω πρὸς τὸ Ἀνατολικὸν μέρος
 τῆς νήσου, ὅθεν ἦλθον. Καὶ πραγματικῶς λίαν πρῶτ' ἤμην ἀπέναντι
 τῶν νησιδίων Χριστιανῶν (Αράδου), καὶ τὴν 10 ὥραν π. μ. ἤμην
 ἀπέναντι τοῦ ἀκρωτηρίου Σιδέρου. Ὅλην δὲ τὴν ἡμέραν ἐπλεον.
 Ὁ ἀνεμος καὶ πάλιν Βόρειος δυνατὸς δὲν μᾶς ἄφινε νὰ προχωρή-
 σωμεν τόσον πολὺ. Τέλος τὴν νύκτα διῆλθον τὰς νήσους Θήραν
 καὶ Ἴον, καὶ διαπλεύσας μεταξύ Πάρου καὶ Νάξου, τὴν 2 ὥραν
 μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἠγκυροβόλησα εἰς τὸν λιμένα Σύρου.

Ἐγγραφον ἐν τῷ ἀεροπλοίῳ Κρήτη τὴν 10 Μαρτίου 1868.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

ΠΑΡΟΥΣΙ΄.

Τὴν 21 Μαρτίου 1868 ἡμέραν πέμπτην παρεσκευάσθη μετὰ τοῦ ἀτμοπλοίου *Κρήτης*, ἵνα πλεύσω εἰς τὴν Δυτικὴν ἐπαρχίαν τῆς Νήσου Ἐννέα χωρία, διατεταγμένους νὰ ἐκφορτώσω εἰς τὴν θέσιν Στόμιον. Ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ εἶχομεν 2000 σάκκους ἀλεύρου, 250 κιβάτια πολεμεφοδίων, 50 δέματα ἐνδυμάτων παντοίων, πρὸς δὲ καὶ 75 Κρήτας ἀνήκοντας εἰς ἐκείνας τὰς ἐπαρχίας.

Τὴν μεσημβρίαν λοιπὸν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀναχωρήσας ἐκ Σύρου, διήλθον τὰς νήσους Σίφνον καὶ Σέριφον. Τὴν 5 ὥραν μ. μ. ἤμην ἀπέναντι τῆς Ἐρημομήλου ἔδωσα πορείαν κατ' εὐθείαν εἰς τὸ Νησιδίων Ἀντικύθηρα. Ὁ ἄνεμος βόρειος μέτριος· ὁ οὐρανὸς αἰθρῖος. Τὴν 11 ὥραν μ. μ. ἤμην κάτωθεν τῶν Κυθέρων· τὴν 5 ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἠγκυροβόλησα εἰς τὸν λιμένα Στόμιον. Οὐδὲν πλοῖον ἐφάνη, καθότι τὰ περιπολοῦντα ἀτμόπλοια ἐπεριπόλουν εἰς τὸ μέρος τῶν Σφακίων καὶ τῶν Ἀνατολικῶν ἐπαρχιῶν Φόδελε καὶ Μπαλί. Ἐξεφορτώσαμεν ἀνενοχλήτως εἰς 2 ὥρας, καὶ κατὰ τὴν 5 ὥραν π. μ. ἀναλαβόντες τὰς λέμβους ἀναχωρήσαμεν. Ἡ ἡμέρα ὑπέφωσκεν ἤδη, καὶ εὐθὺς ὅτε ἐξεπλεύσαμεν εἶδομεν ὅπισθεν ἡμῶν κανοφόρον ἀτμοκίνητον καὶ ἕτερον ἀτμόπλοιον 4 μίλια μακρὰν ἡμῶν, ἀναπτύσσοντα τὸν ἀτμόν· ἀλλ' ὄντα βαρέα, δὲν διήνυον πλέον τῶν 9 μιλίων, ἐνῶ ἡμεῖς διηλύομεν καθ' ὥραν 15 μίλια. Ἐν μιᾷ δὲ ὥρᾳ δὲν ἐβλέπομεν αὐτὰ ὅπισθεν ἡμῶν. Ὡστε, ἐὰν ἐβράδυνον εἰς τὴν ἐκφόρτωσιν ἡμίσειαν ἀκόμη ὥραν, ἦτο ἐνδεχόμενον νὰ με καταλάβωσιν ἐκφορτόνοντα καὶ νὰ πάθω· ἀλλὰ ταχύτης εἰς αὐτὰς τὰς περιστάσεις εἶναι τὸ μόνον συντελεστικὸν πρὸς ἐπιτυχίαν. Ταχύτης τοῦ πλοίου, ταχύτης εἰς τὴν ἐργασίαν, σκότος, προσοχή, τὸ ῥιψοκίνδυνον καὶ ἀποφασιστικόν, ταῦτα εἶναι τὰ μόνα μέσα, ἅτινα μέχρι τοῦδε ἐβοήθησαν ἡμᾶς πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν παραβόλων τούτων πλοίων. Τὰ ἐχθρικά πλοῖα ἐχάθησαν, ὡς προεῖπον, ὅπισθεν ἡμῶν, ἡμεῖς δὲ χωρὶς μηδὲ προσοχὴν πλέον νὰ δώσωμεν

εις αὐτὰ, ἐδώσαμεν τὴν πορείαν καὶ ἤλθομεν πλησίον τῶν Ἀντικυθέρων, καὶ ἐκεῖθεν διευθυνθέντες πρὸς τὴν Ἐρημόμηλον, καὶ διελθόντες τὸ ἐσπέρας ἀπὸ μέσον Σίφνου καὶ Σερίφου ἐφθάσαμεν εἰς Σύρον τὴν 7 ὥραν τῆς ἐσπέρας, καὶ ἠγχυροβολήσαμεν εἰς τὸν λιμένα.

Ἐγγραφον ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ Κρήτη τὴν 22 Μαρτίου 1868.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

ΠΛΟΥΣ ΙΑ΄.

Τὴν 4 Ἀπριλίου 1868 παρεσκευάσαμεν τὸ ἀτμόπλοιον Ἐνωσις διὰ τὸν εἰς τὸ Μπαλί, ἢ Φόδελε, ἢ ἀγίαν Πελαγίαν βραχὺν πλοῦν ἐκεῖ περιπλεύσει πάντοτε τὰ ὀθωμανικὰ ἀτμόπλοια, διατηροῦντα τακτικὸν τὸν ἀποκλεισμὸν τῶν λιμένων τούτων, ἀπεχόντων ἀλλήλων οὐχὶ πλέον τῶν 4 μιλίων. Περιπολοῦσι δὲ ἐνταῦθα ποτὲ μὲν 4, ποτὲ δὲ 6 καταδρομικὰ ἀτμόπλοια· καὶ ἐπειδὴ συμπίπτει ἕνεκα τῆς Σελήνης πάντοτε κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας τοῦ μηνὸς νὰ πλῆρ τὸ ἀτμόπλοιον ἡμῶν ἐκεῖ καὶ νὰ ἐκφορτόνη, διὰ τοῦτο αὐτοὶ εἶναι πάντοτε προσεκτικώτεροι ἢ ἄλλοτε. Ἀνεχωρήσαμεν λοιπὸν τὴν 11 ὥραν π. μ. μὲ τὴν Ἐνωσιν φέρουσαν 2500 σάκκους ἀλεύρου, 400 κιβώτια πολεμεφοδίων, καὶ ἄλλα διάφορα 400 δέματα, πρὸς δὲ καὶ 150 Κρητικὰς πολεμιστάς. Διελθόντες τὴν ἡμέραν τὰς νήσους, τὴν 5 ὥραν μ. μ. ἀφήσαμεν ὀπισθεν τὴν Θήραν καὶ ἐδώσαμεν πορείαν κατ' εὐθείαν εἰς Μπαλί. Κατὰ τὸν πλοῦν τοῦτον εἶχον καὶ τὸν Κ. Φλουράνης φιλέλληνα Γάλλον, φιλελεύθερον ἄνδρα, ὅστις ἔχων τὸ βελάντιον αὐτοῦ πλήρες χρυσοῦ, διένεμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς Κρητικὰς ὅσα ἠδύνατο. Παντὸς ἐπαίνου ἄξιός καὶ διὰ τὰ φιλόθρονα αἰσθήματα, καὶ διὰ τὸν ἄκρον φιλληγητισμὸν Κο-

σμοπολίτης σοφός, ἔχων πατρίδα ἕλον τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ τρέ-
 χων πάντοτε νὰ συζήσῃ καὶ ἀποθάνῃ μετ' ἐκείνων, οὓς πιέζει βαρὺς
 ζυγός, προσπαθῶν πάσῃ δυνάμει ν' ἀνακουφίσῃ αὐτούς. Τῶν ὀλίγων
 ἐκείνων εἷς, ὣν τὰ ὀνόματα μετ' εὐγνωμοσύνης καὶ σεβασμοῦ θέλει
 προφέρει ἡ ἐνεστῶσα καὶ ὄλαι αἱ ἐπερχόμεναι τῶν Ἑλλήνων γε-
 νεαί. Καὶ τίνος ἀληθῶς Ἕλληνας καρδίᾳ δὲν εὐγνωμονεῖ εἰς τὸν
 ἄνδρα τοῦτον, ὅστις καὶ διὰ τοῦ τύπου εἰς τὴν Εὐρώπην προήσπισε
 τὸν Κρητικὸν ἀγῶνα, καὶ ἐν Κρήτῃ πολλὸν χρόνον μετέσχεν ἀγογγύ-
 ρως καὶ φαιδρῶς πασῶν τῶν κακουχιῶν τοῦ πολέμου; Τὴν 10 λοιπὸν
 μ. μ. ἤμεθα πλησίον εἰς Μπαλί 6 μίλλια μακρὰν, καὶ πάλιν εὐθὺς ὅτε
 ἐπλησιασάμεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ βαθέος σκοτούς, οἱ σκοποὶ μοι ἀνήγ-
 γειλαν ὅτι φαίνονται ἀμυδρῶς δύο πλοῖα. Σημειωτέον δὲ ὅτι οὔτε ἀ-
 ξιωματικοί, τὸ πλήρωμα καὶ οἱ πυροβολισταὶ ἀξιωματικοί, ὧν ἀρ-
 χηγὸς ἦτο ὁ Ἰωάννης Δρούζας, εἶχον τόσον ἐξοικειωθῆ πρὸς τοὺς
 κινδύνους, ὥστε, ἐνῶ εἰσπρὸς ἐμεῖς ἐντὸς τοῦ ἀποκλεισμοῦ μεταξὺ
 τῶν ἐχθρικών πλοίων μετὰ προφανοῦς κινδύνου, οὐδ' ἐσυλλογίζοντο
 τὸν κίνδυνον, ἀλλὰ πάντοτε ἐκαιροφυλάκτου, πότε νὰ ἔλθῃ περί-
 στασις νὰ κτυπηθῶμεν, ἵνα δείξῃ ἕκαστος τὴν ἱκανότητα καὶ γεν-
 ναϊότητα. Ὁμολογῶ δὲ εὐσυνειδότως, ὅτι οὐδέποτε οὐδ' ἐν τοῖς
 μεγίστοις κινδύνοις εἶδον τοὺς ἄνδρας τούτους καταλαμβάνομένους
 ὑπὸ φόβου. Τοσούτην ἰσχὺν ἔχει ἡ ἔξις εἰς τὸ νὰ ἐξοικειώσῃ τὸν ἀν-
 θρωπον πρὸς τοὺς κινδύνους. Ἐδῶσα λοιπὸν διαταγὴν νὰ ἦναι ἔ-
 τοιμοὶ οἱ πυροβολισταὶ εἰς τὰ πυροβόλα, ὥστε ἐν ἐπιθέσει τῶν ἐχ-
 θρῶν νὰ ἐπιτεθῶμεν κατ' αὐτῶν. Ἐν τούτοις, ἐνῶ τὰ πλοῖα ἐφά-
 νησαν ἔμπροσθεν ἡμῶν, διέταξα καὶ ἐστράφημεν ὀλίγον ἀριστερὰ
 μετ' ὄλου τοῦ δρόμου, ὥστε εἰς ἐν τέταρτον ἄφησα αὐτὰ ὀπισθὲν
 μου δεξιὰ, χωρὶς νὰ φαίνονται τότε πλησιάσας, ὡς σύνηθες, πολὺ
 πλησίον τῆς ξηρᾶς, ἔστρεψα δεξιὰ ὀλίγον καὶ εἰσωρμίσθην εἰς
 Μπαλί. Σημειωτέον ὅτι κατὰ μέγιστον λόγον ἡ ἐπιτυχία τῶν
 πλόων συνίστατο εἰς τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ νὰ μὴ ἴδωσιν ἡμᾶς,
 εἰς ὃ καὶ πολὺ προσείχομεν, καὶ κατωρθώναμεν τοῦτο διὰ τῆς
 μεγάλης προσοχῆς. Ὅτε λοιπὸν εἰσωρμίσθην, τὰ πλοῖα ἔμειναν ἔξω

τοῦ Μπαλί περιπολοῦντα, χωρὶς νά με ἴδωσιν· ἐρρίψκ τὴν ισχάδα (πινέλο), ἔδωσα τὴν πρύμνην καὶ ἔστρεψκ τὴν πρῶραν εἰς τὸ πέλαγος. ἤρχισα τὴν ἐκφόρτωσιν, εἰς δύο ὥρας ἐτελείωσα, καὶ ἤμην ἔτοιμος πρὸς ἀναχώρησιν. Ὅτε δ' ἐτοιμασθέντων ἀπάντων ἔδωσα ὄλην τὴν ταχύτητα τοῦ πλοίου, ἐνῶ ἐξέπλεον τοῦ λιμένος, εὐθὺς με παρετήρησαν οἱ περίπολοι τῶν Τούρκων, καὶ ἤρχισαν τὴν καταδίωξιν δύο ἀτμόπλοια, ἅπερ δὲν εἶχον μὲν πολὺν δρόμον, ὡς τὸ ἡμέτερον, ἐπὶ μίαν ὅμως ὥραν ἐβλέπομεν αὐτὰ ὀπισθεν ἡμῶν· ἀλλὰ διὰ τὸ βαθύτατον σκότος ἐντὸς μιᾶς ὥρας ἔγειναν ἀφανῆ· ἅμα δὲ κατέστησαν ἀφανῆ, ἀντὶ γὰ πλέω πρὸς βορρᾶν (T), διευθυνόμεν πρὸς Σκίρωνα (M), ἥτοι βορειοδυτικῶς· παρεξέκλινα δὲ οὕτω τῆς πορείας μου, ἵνα με χάσωσιν, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Μετὰ δύο ὥρας ἔθεσα πορείαν εἰς τὸν προσδιορισμὸν μου, καὶ μετ' ὀλίγον ἐφάνη ἡ Θήρα, ὅθεν πάλιν διελθὼν διὰ τῶν Νήσων Ἴου, Πάρου καὶ Νάξου, ἔφθασα εἰς Σύρον, καὶ ἠγκυροβόλησα.

Ἐγράφων ἐν τῷ ἀτμόπλοίῳ Ἐγώσσει τὴν 5 Ἀπριλίου 1868.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

ΠΑΡΟΥΣ ΙΒ΄.

Τὴν 13 Ἀπριλίου 1868, ἡμέραν Σάββατον, ἠτοιμάσθη καὶ πάλιν τὸ πλοῖον ἡμῶν διὰ τὰς Δυτικὰς ἐπαρχίας τῆς Κρήτης, ἥτοι ἅγιον Βασιλεῖον. Τὸ φορτίον καὶ πάλιν ἦτο 2000 σάκκοι ἀλεύρου, 300 σάκκοι ὄσπριων, 300 κιβώτια πολεμικοῦ πυρὸς, καὶ 150 ἄνδρες Κρήτες πολεμισταί. Ἀναχωρήσας δ' ἐκ Σύρου τὴν 6 ὥραν μ. μ. καὶ διελθὼν τὰς νήσους Σίφνον καὶ Σέριφον, ἔδωσα τὴν πορείαν εἰς τὰ Ἀντικυθήρα· τὴν δὲ πρωΐαν κατὰ τὴν 6 ὥραν εὗρέθην πλησίον τῶν Ἀντικυθήρων, καὶ ὄλην τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν παρέ-

πλεον τὴν Κρήτην 25 μίλλια μακρὰν πάντοτε τῆς Νήσου· περὶ δὲ τὴν 4 μ. μ. ἤμην πλησίον τῆς Γαύδου. Ἀπεμακρύνθη ὅμως τῆς Γαύδου ἕως 25 μίλλια, καθότι ἐπληροφορήθη ὅτι οἱ Τοῦρκοι εἶχον σκοπὸν ἐπὶ τῆς Νήσου, καὶ εὐθὺς ὅτε ἐβλεπον τὴν Ἐρωσίαν ἀνηπτον πυρὰν, καὶ οὕτως ἐσήμαινον εἰς τὰ παραπλέοντα ἐχθρικά πλοῖα ὅτι ἡ Ἐρωσίς εἶναι ἐκεῖ. Διὸ ἀπεμακρύνθη 25 μίλλια, ἵνα ἤμαι ἀόρατος ἀπὸ τῆς Γαύδου. Ἄμα δὲ τῇ δύσει τοῦ ἡλίου ἔδωσα τὸν δρόμον τοῦ πλοίου, καὶ εἰς 2 ὥρας, ἤτοι τὴν 8 μ. μ. ἤμην πλησίον τῆς Γαύδου, μεταξύ αὐτῆς καὶ Παξιμαδίων. Ἐφάνη τότε ἀμυδρόντι φῶς ἐνώπιον ἡμῶν· ἤλθομεν ὀλίγον δεξιὰ καὶ ἀφήσαμεν τὸ φῶς ἀριστερὰ, εἰς 5 λεπτὰ γενόμενον ἀφανές· ἦτο δὲ περίπολον ἀτόμπλοιον Τουρκικὸν, φυλάττον τὴν δίοδον μεταξύ Γαύδου καὶ Παξιμαδίων. Τὴν 9 ὥραν ἐπλησιάσαμεν τὴν ξηρὰν· τὴν δὲ 9 $\frac{1}{2}$ ἐπλησιάσαμεν εἰς τὴν θέσιν Ῥοδάκηνον, ἐρρίψαμεν τὴν ἰσχάδα, εἰς τὴν ξηρὰν ἐδέσαμεν τὴν πρῶμνην καὶ ἐστρέψαμεν, κατὰ τὸ σῦνηθε, τὴν πρῶραν εἰς τὸ πέλαγος· εὐθὺς ἤρχισαμεν τὴν ἐκφόρτωσιν. Ἐντὸς 2 $\frac{1}{2}$ ὥρῶν διὰ τῶν 5 λέμβων τοῦ πλοίου ἀπεβιβάσαμεν ὅλον τὸ φορτίον, τὰ πολεμεφόδια καὶ ὅλους τοὺς Κρήτας, ἐπεβιβάσαμεν δὲ 70 Κρήτας καὶ 40 γυναικόπαιδα. Τούτων γενομένων, ἀνελάθομεν τὰς λέμβους καὶ τὴν ἰσχάδα, καὶ εὐθὺς ἀνεχωρήσαμεν ἐκεῖθεν ἀπαρτήρητοι ὑπὸ τῶν παραπλεόντων ἐχθρικῶν πλοίων. Δώσας ὅλην τὴν ταχύτητα τοῦ πλοίου, περὶ τὴν 6 ὥραν τῆς πρωίας ἤμην ἀπέναντι τοῦ ἀκρωτηρίου Κριοῦ, καὶ ἐξακολουθῶν τὴν πορείαν μου· κατὰ τὴν μεσημβρίαν τῆς 15 Ἀπριλίου ἤμην 30 μίλλια μακρὰν τῆς Ἐρημομήλου, τὴν δὲ 7 μ. μ. τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐνελιμενίσθη εἰς Σύρον.

Ἐγγραφον ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ Ἐρωσίει τὴν 15 Ἀπριλίου 1867.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

ΠΑΟΥΣ ΙΓ'.

Τὴν 4 Μαΐου σάββατον καὶ πάλιν εἶχομεν ἐτοιμάσει τὴν Ἐνωσιν μετὰ 2500 σάκκων ἀλεύρου καὶ 200 κιβωτίων πυροτοβῶν διὰ τὰς Ἀνατολικὰς ἐπαρχίας Μιραμπέλου, προσδιορισμὲν ἔχοντες τὸν ὀρμίσκον Φόδελε. Ἀνήχθημεν δὲ κατὰ τὴν μεσημβρίαν, ἔχοντες καὶ 60 Κρήτας πολεμιστὰς, ἐπανερχομένους ἐκ τῶν αἰκογενειῶν αὐτῶν διὰ τὸν πόλεμον. Ἡ ἀτμοσφαῖρα ἦτο ὀλίγον σκοτεινὴ, ὁ δὲ ἄνεμος Μεσαπηλιώτης (Γραιγολεβάντης). Διήλθομεν τὴν ἡμέραν τὰς νήσους Πάρον καὶ Νάξον, καὶ τὴν 5 ὥραν μ. μ. ἀφίσαμεν τὴν Θήραν, καὶ ἔδωσα πορείαν κατ' εὐθειᾶν διὰ Φόδελε. Ἐπειδὴ εἰς Σύρον εἶχον μάθει, ὅτι εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο εἶναι περὶ τὰ 5 Ὀθωμανικὰ ἀτμόπλοια νυχθημερὸν περιπολοῦντα, ὡς πληροφορηθέντα, ὅτι θέλει ἔλθει ἡ Ἐνωσις εἰς Φόδελε ἵνα ἐκφορτώσῃ, ἔδωσα διαταγὴν εἰς τοὺς σκοποὺς καὶ προσεῖχομεν ὅπως ἡμεῖς ἴδωμεν τὰ ἐχθρικὰ ἀτμόπλοια πρὶν ἢ ἐκεῖνα ἴδωσιν ἡμᾶς. Τὴν 10 $\frac{1}{2}$ ὥραν μ. μ. ἐπλησίασα τὴν Ξηρὰν, ἀλλὰ δὲν ἐφαίνετο ἀτμόπλοιοι. Ἐπλησίασαμεν εἰς Φόδελε· οὐδὲν ἀτμόπλοιοι· καθωρμίσθη, ἔρριψα τὴν ἰσχάδα, ἔδεσα τὴν πρύμνην πρὸς τὴν Ξηρὰν στρέψας τὴν πρῶραν πρὸς τὸ πέλαγος, ἔθεσα τοὺς σκοποὺς ἐν τῷ πλοίῳ, ὅπου ἔδει, καὶ ἤρχισα τὴν ἐκφόρτωσιν. Βύθους μετὰ τῶν πρώτων λέμβων τῶν ἐπανελθουσῶν ἐκ τῆς Ξηρᾶς ἤλθον καὶ ἑνέα βουλευταὶ, λέγοντές μοι, ὅτι περὶ τὰς 15 ἡμέρας μένοντες εἰς Φόδελε περιέμενον τὴν Ἐνωσιν, ὥστε ἀφοῦ αὕτη ἐκφορτώσῃ νὰ ἐπιβῶσι καὶ αὐτοὶ· ὅτι, τούτου γενομένου γνωστοῦ εἰς τοὺς Τούρκους, ἔστειλεν ὁ Καπετὰν Πασᾶς 6 ἀτμόπλοια, διαταχθέντα νὰ φυλάξωσι τὸν ὀρμίσκον Φόδελε, καὶ παραφυλάξωσι τὴν Ἐνωσιν ὅπως βυθίσωσιν αὐτήν· ὅτι οὗτοι παρέπλεον νυχθημερὸν, καὶ τοσοῦτον στενωῶς ἀπέκλειον τὸν λιμένα, ὥστε ἕκαστον τῶν 6 ἀτμοπλοίων ἔρριπτε μίαν λέμβον εἰς τὴν θάλασσαν τὴν νύκτα ἐφωπλισμένην μὲ μικρὸν πυροβόλον· ὅτι αἱ λέμβοι αὗται εἰσῆρχοντο καὶ εἰς τὸν ὀρμίσκον

ἵνα κατοπτεύσωσι, μὴ ὡς διὰ μαγείας ἡ Ἐρωσις ἔλαθεν εἰσπλεύ-
 σασα ἐντὸς τοῦ ὀρμίσκου. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ ἔξω ἐπαναστάται ἐπυρο-
 βόλησαν δις ἢ τρίς τὰς λέμβους, δὲν ἐτόλμων νὰ ἔλθωσι πλέον
 ἐντὸς αὐτοῦ. Οὕτως ἐπὶ 15 ἡμέρας ἐφύλακτον, ἀλλ' ἀπὸ χθὲς ἀ-
 πελπισθέντες ὅτι δὲν θέλει ἔλθει ἡ Ἐρωσις, εἶχον ἀναχωρήσει
 μεθ' ὄλων τῶν ἀτμοπλοίων. Εὐτυχῶς λοιπὸν ἡμεῖς ἤλθομεν τὴν
 ἄλλην ἡμέραν, καὶ οὐδὲ ἐν πλοῖον εὗρομεν. Φόβος μέγας κατεῖχε
 τοὺς ἐκεῖ ἐν τῇ ξηρᾷ εὐρισκομένους Κρητας, μήπως εἰς τὸ διάστημα
 τῆς ἐκφορτώσεως αἴφνης ἐπέλθωσι τὰ πλοῖα καὶ βυθίσωσιν ἡμᾶς·
 ἀλλ' ἡμεῖς εἰς δύο ὥρας ἐξεφορτώσαμεν ὅλον τὸ φορτίον, παρελά-
 βομεν τινὰς Κρητας, τοὺς βουλευτάς, ὡς καὶ τὸν Κ. Φλουράνης, ὃν
 ἡ Συνέλευσις τῶν Κρητῶν ἔστειλεν ἐκτάκτως εἰς Ἀθήνας, καὶ
 ἡμίσειαν ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἀνεχώρησα ἀπὸ Φόδελε, οὐδὲν
 ἀπαντήσας πλοῖον. Ἔδωσα τὴν πορείαν μου, καὶ κατὰ τὴν 6 τῆς
 πρωΐας ἤμην πλησίον τῆς Θήρας· τὴν δὲ μεσημβρίαν ἠγκυροβόλησα
 εἰς τὸν λιμένα Σύρου.

Ἐγγραφον ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ Ἐρώσει τὴν 5 Μαΐου 1868.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

ΠΛΟΥΣΙΑ΄

Τὴν 10 ἡμέραν τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Μαΐου 1868 ἠτοιμάσαμεν καὶ
 πάλιν τὴν Ἐρωσίαν, ἵνα ἐκτελέσῃ τὸν πλοῦν εἰς Σῆσι τῆς ἐπαρ-
 χίας Μιραμπέλου. Τὸ φορτίον ἡμῶν ἦτο 2450 σάκκοι ἀλεύρου,
 200 κιβώτια πολεμεφοδίων, 200 δέματα δερμάτων, καπιῶν
 καὶ ἐνδυμάτων καὶ 50 Κρητες. Τὴν 11 ὥραν π. μ. ἀνήχθημεν
 ἐκ Σύρου, ἔχοντες ἄνεμον Βόρειον δυνατὸν, προσβάλλοντα τὸ μέ-
 ρος ἐκεῖνο, εἰς ὃ ἔμελλε νὰ γείνη ἡ ἐκφόρτωσις. Διελθὼν δὲ διὰ τῶν
 νήσων Ἀντιπάρου καὶ Φαλεγάνδρου, ἐβόησα εἰς τὴν παραλίαν

Κρήτης, τὴν 10 ὥραν μ. μ. Ὅτε ἐπλησίασα, οὐδὲν ἐχθρικὸν πλοῖον ἐφαίνετο, ἠγκυροβόλησα εἰς Σῆσι τὴν 11 ὥραν μ. μ. καὶ εὐθὺς ἀφοῦ ἔταξα, ὅπου ἔδει, τοὺς σκοποὺς ἐν τῷ πλοίῳ, ἤρχισα τὴν ἐκφόρτωσιν. Οἱ εἰς τὸ ἀτμόπλοιον ἐλθόντες ἐξῶθεν ἐπιθάβηται Κρη- τές μοι εἶπον, ὅτι δύο πλοῖα ἀδικαίπτως περιπολοῦσιν ἐξῶθεν τοῦ Σῆσι, καὶ ὅτι τὰ πλοῖα δὲν ἐφάνησαν ταύτην τὴν νύκτα ἔνεκα τοῦ σφοδροῦ πνέοντος σήμερον Βορρᾶ ἀνέμου, καθότι διὰ το- σούτου ἀνέμου καὶ τόσον κυμαινομένης θαλάσσης δὲν ἠλπίζον ὅτι ἡ Ἐγώσις ἠδύνατο νὰ προσαρμιοθῇ εἰς τὴν θέσιν ταύτην. Καὶ πραγματικῶς ἐὰν ὁ ἀνεμος τὴν 10 ὥραν δὲν ἐκόπαζε, δὲν ἠδύνα- μεθα νὰ προσεγγίσωμεν. Ὅθεν εὐθὺς ἤρχισα τὴν ἐκφόρτωσιν καὶ ἐντὸς 1 ὥρας καὶ $\frac{1}{4}$ ἤμην ἑτοίμος δι' ἀναχώρησιν. Ἀπερίγραπτος εἶναι ἡ ὀρκατηριότης καὶ ταχύτης, ἣν ἀνέπτυξε τὸ πλήρωμα τῆς Ἐγώσεως εἰς τὴν ἐκφόρτωσιν. Ἐάν μοι ἔλεγεν ἄλλος τις καὶ δὲν ἤμην αὐτόπτης ἐν τῷ πλοίῳ, οὐδέποτε ἤθελον πιστεύσει, ὅτι ἐντὸς $1 \frac{1}{4}$ ὥρας 120 ναῦται, ἐργαζόμενοι διὰ μόνον πέντε λέμβων, ἐξε- φόρτωσαν 2450 σάκκους ἀλεύρου, ὃν ἕκαστος ἐζύγιζε 30 ὀκά- δας, καὶ 200 κιβώτια πολεμεφοδίων, ἕκαστον ὁμοίως 30 ὀκάδων βάρους, καὶ 200 ἄλλα δέματα βεβρωτέρη τῶν 40 ὀκάδων ἕκαστον· ἐνῶ οἱ αὐτοὶ ναῦται ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ ἐκφορτόνωσι τὰς λέμ- βους εἰς τὴν ξηρὰν, νὰ ἐμβαίνωσιν εἰς τὴν θάλασσαν εἰς βάθος 2 ποδῶν, νὰ σηκῶνωσιν ἐπ' ὤμων τοὺς σάκκους καὶ τὰ κιβώτια, καὶ νὰ ἀποθέτωσιν αὐτὰ εἰς τὴν ἄκρην τῆς θαλάσσης, ἵνα παραλάβω- σιν αὐτὰ οἱ ἐπαναστάται· ταχύτης ὑπεράνθρωπος. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐτελείωσεν ἡ ἐκφόρτωσις, εὐθὺς ἀνέλαβον τὰς λέμβους καὶ ἐξέ- πλευσα διὰ Σύρον· ἦτο δὲ ἡμίσεια ὥρα μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ὅτε ἔδωσα τὴν προεῖαν μου, καὶ τὴν 5 ὥραν τῆς πρωῆς ἤμην ἀπέ- ναντι τῆς Θήρας, τὴν δὲ 11 ὥραν π. μ. ἠγκυροβόλησα εἰς τὸν λι- μένα Σύρου.

Ἐγραφον ἐν τῷ ἀτμόπλοίῳ Ἐγώσι τὴν 11 Μαΐου 1868.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

Π Λ Ο Υ Σ Ι Ε΄.

Τὴν 11 τοῦ μηνὸς Ἰουνίου 1868 ἡτοιμάσαμεν καὶ πάλιν τὸ ἀτμόπλοιον *Έρωσις* διὰ τὰς Νοτιοδυτικὰς ἐπαρχίας, ἧτοι διὰ Σφακία. Τὸ φορτίον ἦτο 2250 σάκκοι ἀλεύρου, 200 κιβώτια πολεμοφοδίων, 50 δέματα διάφορα καὶ 90 Κρήτες πολεμισταί. Εἰς τὸν πλοῦν τοῦτον καὶ τοὺς λοιποὺς εἶχον ὑποπλοίαρχον, πλὴν τοῦ Κ. Έπ. Σουρία, καὶ τὸν Κ. Γεώργιον Παυλίδην, ὅστις ἐπλευσεν εἰς Κρήτην καὶ μετὰ τοῦ *Άρκαδίου* καὶ *Παρελληνίου* εἶναί δὲ οὗτος νέος σῶφρων, ἐκπληρῶν τὸ καθήκον αὐτοῦ ἀνελλιπῶς.

Έξεπλεύσαμεν τοῦ λιμένος Σύρου τὴν 9 ὥραν μ. μ. Ἦτο γαλήνη καὶ ὁ οὐρανὸς αἴθριος. Αὕτη τοῦ ἔτους ἡ ὥρα εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνος εἰς ἡμᾶς διὰ τὰς νηνεμίας τὰς ἐπικρατούσας κατὰ τὸν πλοῦν ἡμῶν, ἐπειδὴ οἱ Τοῦρκοι ἐν καιρῷ γαλήνης ἐπεριπόλουν πάντοτε τακτικώτερον, καθότι ἀφόβως ἐπλησίαζον τὴν ξηρὰν, καὶ βοηθεῖα τῆς νηνεμίας ἤκουον τὸν κρότον τοῦ ἐρχομένου ἀτμοπλοίου ἐκ μακρῆς ἀποστάσεως. Έπειτα κατὰ τούτους τοὺς μῆνας καὶ ἀσέληνος ἂν ἦναι ἡ νύξ, πάντοτε ἡ λάμψις τῶν ἀστέρων καθιστᾷ ὄρατὰ τὰ ἀντικείμενα. Πάντα ταῦτα εἰς τὸν ἀποκλεισμόν σημαίνουσι πολὺ, ἐπειδὴ ἡμεῖς ὑπὸ τοῦ σκότους καὶ τῶν τρικυμιῶν βοηθούμενοι, ὡς κλέπται, ἐπιτυγχάνομεν ὡσεπιτοπολὺ κατὰ τοὺς πλοῦς τούτους. Διελθὼν λοιπὸν διὰ τῶν νήσων Σίφνου καὶ Σερύφου, ἔδωσα πορείαν πρὸς τὰ Ἄντικύθηρα, ὅπου τὴν πρωτὰν ἔφθασα, καὶ ἐκεῖθεν παρέπλευσα ὅλην τὴν ἡμέραν τὰς δυτικὰς ἀκτὰς τῆς Κρήτης 25 μίλλια μακρὰν πάντοτε τῆς ξηρᾶς, προχωρῶν πάντοτε ἡρέμα (slow). Τὴν 6 ὥραν μ. μ. ἤμην ἀπέναντι τῆς Τρυπητῆς μακρὰν 20 μίλλια· ἐστάθην ἵνα ἐπέλθῃ τὸ σκότος καὶ τὴν 3 ὥραν ἐν τῷ σκότει ἐπλεον ὀλοταχῶς (full-speed) καὶ ἐπλησίασα τὴν 10 ὥραν εἰς τὴν Τρυπητὴν. Αὕτη κεῖται εἰς τὴν ἐπαρχίαν Σφακίων, βράχος ἀπότομος, ὅστις ἤθελε καταλήξει κατ' εὐθείαν εἰς τὴν θάλασσαν, ἐὰν, ὡς ἐκ θαύματος, εἰς τοὺς πρόποδας αὐτοῦ δὲν εὐρί-

σκειτο μικρά τις περιοχή, ὡσάν πλατεῖά τις ἀμμώδης, ἐπεκτεινομένη καὶ ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ἔνθα δύναται ἐν ἡ δύο πλοῖα νὰ προσορισθῶσι μόνον καὶ νὰ ἐκφορτώσωσιν ἐπὶ τῆς ἄμμου αἱ λέμβοι. Ὅτε λοιπὸν ἠτοιμάσθημεν νὰ ἀγκυροβολήσωμεν, αἴφνης παρουσιάσθη εἰς τὸ πλησίον ἀκρωτήριον Φλωμία ἀτμοδρόμων (corvette à vapeur) διευθυνόμενος πρὸς ἡμᾶς. Ἡμεῖς ἰστάμεθα ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ ἀποτόμου βράχου ἵνα μὴ ἴδῃ ἡμᾶς· δὲν ἠγκυροβόλησα, ἀλλ' εὐθὺς διέταξα τὸ πλήρωμα νὰ ἦναι ἑτοιμον, ὥστε, ἂν ἴδω ὅτι προσβάλλει ἡμᾶς, ν' ἀποκρούσωμεν τὸν ἐχθρόν. Ὁ ἀτμοδρόμων πλησιάζει ἡμᾶς μέχρι βολῆς τουφεκίου. Ἡμεῖς μένομεν ἐν αὐτῷ τῷ σημείῳ εἰς τὸν ἀτμόν. Νομίζω ὅτι ἐξάπαντος εἶδεν ἡμᾶς, ἀλλὰ συμπεραίνω ὅτι, ἐπειδὴ εἶναι ἐν μόνον, δὲν τολμᾷ νὰ ἐπιτεθῇ. Ὁ ἀτμοδρόμων ἵσταται ἀντικρὺ ἡμῶν εἰς ἀπόστασιν βολῆς τουφεκίου καὶ παρουσιάζει ἐν λευκὸν φῶς. Ἡμεῖς ἐπιμένομεν καὶ ἰστάμεθα ἐν τῇ αὐτῇ θέσει. Τὸ Τουρκικὸν περιμένει ἐν τῇ αὐτῇ θέσει ἡμίσειαν ὥραν· ἡμεῖς δὲ περιμένομεν τὸ ἀποτέλεσμα, ἐξατμίζομεν, καὶ συμπεραίνω ὅτι βοηθεῖα τῆς νηνεμίας ἐξάπαντος ἤκουον ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἀτμοδρόμωνος. Πῶς εἶναι δυνατόν, ἐνῶ ἐξέρχεται ὁ ἀτμὸς ἐνὸς ἀτμ.πλοίου, ἔστω καὶ τοιοῦτον, οἷον τὸ ἡμέτερον, ὅπερ ἔχει τοὺς ἐξοδικοὺς σωλῆνας εἰς τὸ κάτω μέρος τῶν Λεβήτων, ἐντὸς τῆς θαλάσσης· πῶς εἶναι δυνατόν τόσον μέγας κρότος προερχόμενος ἐκ τῆς ἐξατμίσεως νὰ μὴ ἀκούηται 400 ἢ 500 μέτρα τὸ πολὺ μακρὰν, ὅπου ἵστατο τὸ Τουρκικὸν πλοῖον; Πέπεισμαι λοιπὸν ὅτι καὶ εἶδε καὶ ἤκουσεν ἡμᾶς, ἀλλὰ δὲν τολμᾷ τὴν ἐπίθεσιν, φοβούμενον. Οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Ὁ Ἀτμοδρόμων ἤρχισε νὰ κινήται ἡρέμα πρὸς Ἀπλιώτην (Λεβάντε), τοιούστιν ἀπεμακρύνετο ἡμῶν· εὐθὺς ἐκίνησα ὀλίγον ὀπισθεν (a stern), ἔρριψα τὴν ἰσχάδα, ἐδέσαμεν διὰ λεπτοῦ σχοινίου, ὡς σύνθητες, τὴν πρύμνην, ἔχοντες τὴν πῶραν πρὸς τὸ πέλαγος, καὶ ἤρχισαμεν τὴν ἐκφόρτωσιν· ὁ δὲ ἀτμοδρόμων περιπολεῖ πλησίον ἡμῶν, στρέφεται πρὸς Ζέφυρον (Πονέντε) ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν προτέραν θέσιν, καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἔρχηται πλησίον ἡμῶν· ἡμεῖς ἐξακολουθοῦμεν ἀταράχως τὴν

ἐκφόρτωσιν· ἀλλ' ἐν τούτοις οἱ ναῦται μου εἰσὶν ἕτοιμοι εἰς πρώτην μου διαταγὴν νὰ εἰσέλθωσιν ὅλοι εἰς τὴν Ἐνωσιν ἐντὸς 2 λεπ. τῆς ὥρ. ἐπειδὴ ἡ πρῦμνη τοῦ πλοίου δὲν ἀπέχει τῆς ξηρᾶς περισσότερον τριῶν ὀργυιῶν. Ὁ ἀτμοδρόμων ἀπεσύρθη πρὸς τὸ μέρος τῆς Σούγιας· δὲν ἐβλέπομεν αὐτόν· τὴν 11 $\frac{1}{4}$ πάλιν ἐπανέρχεται, πλησιάζει ἡμᾶς μέχρι βολῆς τουφεκίου· ἡμεῖς ἐξακολουθοῦμεν τὴν ἐκφόρτωσιν· ἴσταται πάλιν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος μέχρις ἡμισείας ὥρας. Ἡ ἐκφόρτωσις ἐτελειώσεν· ἀνελάβομεν τὰς λέμβους, καὶ ἐνῶ ὁ ἐχθρικός ἀτμοδρόμων προχωρεῖ πάλιν πρὸς τὸ μέρος τῆς Σούγιας, ἀνεσπάσαμεν τὴν ἰσχάδα, ἀνήχθημεν ὀλοταχῶς εἰς τὸ πέλαγος, ἀδιαφοροῦντες ἐὰν ὁ ἀτμοδρόμων βλέπη ἢ μὴ ἡμᾶς. Μετὰ ἡμίσειαν ὥραν διώρωσα τὴν πορείαν μου, καὶ τῆς πρωίας τὴν 6 ὥραν ἤμην πλησίον τῶν Ἀντικυθέρων, τὴν δὲ 6 μ. μ. ἠγκυροβόλησα εἰς Σύρον.

Ἐγραφον ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ Ἐνώσει τὴν 3 Ἰουνίου. 1897.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

ΠΛΟΥΣ ΙΣΤ'.

Τὴν 6 Ἰουνίου ἠτοιμάσθη καὶ πάλιν ἡ Ἐνωσις πρὸς πλοῦν, πάλιν διὰ Φόδελε. Εἶχε φορτίον 2250 σάκκους ἀλεύρου, 300 κιβώτια πολεμεφοδίων, καὶ 50 ἄλλα δέματα διάφορα, πρὸς δὲ καὶ τοὺς ἀρχηγούς Γάκην καὶ Μήτσαν μετὰ 120 ἐθελοντῶν. Οἱ ἀρχηγοὶ οὗτοι Ἕλληνες, ἀφῆσαντες πρὸ 2 μηνῶν τοὺς στρατιώτας αὐτῶν καὶ ἀντικαταστήσαντες ἑαυτοὺς ἐπὶ τῶν ἐκεῖ ἐθελοντῶν διὰ τοῦ γενναίου Μπίλιου, ἦλθον μετ' ἐμοῦ εἰς Ἑλλάδα, ὁ μὲν ἀνδρείος Γάκης πληγωμένος εἰς τὸν λαυμὸν, ὅπως θεραπευθῆ, ὁ δὲ ἀτρόμητος Μήτσας, ὅπως δώσῃ πληροφορίας τινὰς ὁ ἴδιος εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τῶν Κρητῶν. Ταῦτα δὲ πράξαντες, ἐπανέρχονται οἱ φιλοπόλεμοι οὗτοι, ὅπως χύσωσι τὸ αἷμά των ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πολυπαθοῦς δούλης Κρήτης.

Ἀναχωρήσας λοιπὸν ἐκ Σύρου μετὰ βορείου ἀνέμου τὴν μεσημ-

βρίαν τῆς 6 Ἰουνίου, τὴν 5 ὥραν μ. μ. ἤμην ἀπέναντι τῆς Φολεγάνδρου ἔδωσα πορείαν κατ' εὐθείαν εἰς Φόδελε. Τὴν 9 $\frac{1}{2}$ ἐπλησίασα εἰς Φόδελε· ἐπεστήσαμεν δὲ μεγάλην προσοχὴν, ἵνα ἴδωμεν τοὺς περιπόλους Τούρκους, ἀλλ' οὐδὲν διεκρίνομεν εἰς τὸ σκοτός. Τὴν 10 ὥραν ἐρρίψαμεν εἰς Φόδελε τὴν ἰσχάδα (πινέλον) διὰ σχοινίου, ἵνα δυνάμεθα ἐν ἀνάγκῃ κόπτοντες αὐτὸ ν' ἀφήσωμεν αὐτὸ καὶ φύγωμεν εὐθὺς ἀπεβίβασα τοὺς ἀρχηγούς μετὰ τῶν ἐθελοντῶν, καὶ ἤρχισα τὴν ἐκφόρτωσιν. Αἴφνης παρουσιάσθη ἐν καταδρομικὸν ὄπισθεν τοῦ ὀρμίσκου· ἡμεῖς ὡς τόσον ἐφορτώσαμεν τὰς λέμβους, αἵτινες ἐπέστρεψαν ἄπρακτοι, καθότι ἡ θάλασσα τοῦ βορρᾶ ἦτο πολὺ ἰσχυρὰ, βυθίσασα μάλιστα καὶ δύο ἐξ αὐτῶν, ὧν ἡ μία ἔμεινεν ἄχρηστος κατὰ τὸν παρόντα πλοῦν, διότι ἐτραύσθη εἰς ἓν μέρος. Ἐκρίνα λοιπὸν ἀναγκαῖον ν' ἀναχωρήσω ἐκεῖθεν καὶ νὰ μεταβῶ εἰς Μπαλί, ὅπου καὶ ἠδυνάμην νὰ ἐκφορτώσω. Καὶ πραγματικῶς ἐπειδὴ τὸ Τουρκικὸν πλοῖον ἐπροχώρει πρὸς τὸ μέρος τῆς ἀγίας Πελαγίας, ἐγὼ διευθύνθημι εἰς Φόδελε, δηλ. ἀντίθεστον πορείαν ἐκείνου, μετὰ 1 ὥραν ἠγκυροβόλησα εἰς Μπαλί καὶ ἤρχισα τὸν ἐκφόρτωσιν. Ἐνῶ δὲ κατεγινόμεθα εἰς τοῦτο, παρουσιάσθησαν αἴφνης ἔξωθεν τοῦ λιμένος 2 καταδρομικὰ ἀτμόπλοια, ἅπερ μοι ἠγγέλθησαν πρὸς τοῦ σκοποῦ. Ταῦτα δὲ παρουσιάσαντα λευκὸν φῶς, ἐστάθησαν ἔξωθεν τοῦ λιμένος· ἡμεῖς δ' ἐν τῷ σκοτει εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι δὲν διακρίνουσιν ἡμᾶς, καὶ ἐξηκολουθοῦμεν τὴν ἐκφόρτωσιν. Τὴν 2 ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἀπεβίβάσθη ὅλον τὸ φορτίον, ἀνελάβομεν τὰς λέμβους καὶ ἀνεχωρήσαμεν διὰ Σύρον. Τὰ ἀτμόπλοια εἶχον ἀποσυρθῆ εἰς τὸ μέρος Φόδελε καὶ δὲν εἶδον ἡμᾶς· ἔδωσα δὲ τὴν πορείαν μου διὰ Σύρον, καὶ τὴν μὲν 7 ὥραν π. μ. ἤμην ἀπέναντι τῆς Θήρας, τὴν δὲ μεσημβρίαν εἰς Σύρον.

Ἐγγραφον ἐν τῷ ἀτμόπλοίῳ Ἐρώσει τὴν 7 Ἰουνίου 1868.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

ΠΛΟΥΣ ΙΖ'.

Καὶ πάλιν τὴν 11 Ἰουλίου 1868 ἡ ἀκούρατος Ἔγκωσις ἦτο ἔτοιμος εἰς πλοῦν φέρουσα 2650 σάκκους ἀλεύρου, 300 κιβώτια πολεμεροδίων καὶ 228 Κρήτας. Ὁ προσδιορισμὸς ἡμῶν ἦτο διὰ τὴν Νοτιοδυτικὴν ἐπαρχίαν, ἧτοι ἅγιον Βασίλειον, εἰς τὸν λιμένα Πλακιά. Ἦσαν βόρειοι ἐτήσιοι ἄνεμοι (μελτέμι), ὅτε περὶ τὴν 6 μ. μ. ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Σύρου διὰ τὸν προσδιορισμὸν ἡμῶν. Ἐδωσα τὴν πορείαν, ὡς σύνθηες· διήλθομεν νύκτα τὰς νήσους Σίφνον καὶ Σέριφον, καὶ τὴν πρωτὴν εὗρεθεις παρὰ τὰ Ἀντικύθηρα, διευθυνομένη ὅλην τὴν ἡμέραν πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Κρήτης, μακρὰν 30 μίλια. Περὶ τὴν 4 τῆς ἐσπέρας ἤμην ἀπέναντι τῆς Γαύδου· τὴν 7 ἐπλησίασα τὴν Γαῦδον 15 μίλ. μακρὰν, ἔδωσα ὅλον τὸν δρόμον τοῦ πλοίου ἵνα πλησιάσω τὴν ξηρὰν εἰς σκότος βαθύ. Ἐπλησίασα εἰς τὴν θέσιν Πλακιά, εἶδον ἓν πλοῖον μέγα, ὅπερ διεκρίνομεν εἰς τὸ σκότος· ἦτο μονόκροτον (φρεγάτα)· ἐστράφημεν δεξιὰ, καὶ εἰς 5 λεπτὰ ἐχάσαμεν αὐτὸ ὀπισθεν ἡμῶν. Ἐστάθημεν ἐπὶ 10 λεπτὰ καὶ ἔπειτα πάλιν μεθ' ὅλου τοῦ δρόμου ἐπλησίασαμεν εἰς τὴν ξηρὰν. Τὸ πλοῖον δὲν ἐφαίνετο, ἐπροχωρήσαμεν εἰς τὸν Πλακιά, εἰσήλομεν ἐντὸς τοῦ λιμένος, ἐρρίψαμεν τὴν ἰσχάδα (πινέλο) μὲ σχοινίον, στρέψαντες τὴν πλώραν, ὅπως ἔπρεπε, καὶ εὐθὺς ἤρχισαμεν τὴν ἐκφόρτωσιν. Ἀνήγγειλαν ἡμῖν οἱ σκοποὶ Κρήτες φυλάττοντες τὴν ἐκεῖ παραλίαν, ὅτι καθ' ἑκάστην νύκτα δύο πλοῖα ἐπισκέπτονται δις τὸν λιμένα ἐκεῖνον, ὅπου ἐξεφορτόνομεν, καὶ ὅτι συνήθως μετὰ 2 ὥρας ἔρχονται· ἡ ἐκφόρτωσις λοιπὸν ἔπρεπε νὰ γείνη, πρὶν ἢ καταλάβωσιν ἡμᾶς ἐν τῷ λιμένι. Πάντες ἐνησχολήθημεν εἰς τὴν ἐκφόρτωσιν μετὰ μεγάλης ταχύτητος, ὥστε εἰς μίαν ὥραν καὶ εἴκοσι λεπτὰ ἐτελειώσαμεν. Μετὰ 5 δὲ λεπτὰ ἀνεχωρήσαμεν ἐκ τῆς ἐπικινδύνου ταύτης θέσεως. Εὐθὺς ἐκπλεύσαντες τὴν 11 $\frac{1}{2}$ ὥραν μ. μ. ἀφοῦ ἐπροχωρήσαμεν μακρὰν τῆς ξηρᾶς ἕως 5 μίλια, εἶδομεν καὶ πάλιν τὸ μονόκροτον (φρεγάταν),

ἐπανερχόμενον πρὸς τὸ μέρος τῆς ἐκφορτώσεως ἡμῶν, ἡμεῖς δ' ἐστρέψαμεν ἀριστερὰ, καὶ ἀφήσαμεν αὐτὸ ὀπισθεν ἡμῶν ὅτε δὲ διόλου δὲν ἐφαίνετο, ἔδωσα τὴν πορείαν καὶ ὄλον τὸν δρόμον, 15 μίλλια τὴν ὥραν, καὶ περὶ τὴν 8 τῆς πρωΐας ἤμην πλησίον εἰς τὸ νησιδίον Ποντικὸν καὶ Ἀντικύθηρα, περὶ δὲ τὴν 6 ὥραν μ. μ. καθυρμίσθημεν εἰς Σύρον.

Ἐγγραφον ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ Ἐνώσει τὴν 12 Ἰουλίου 1868.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

ΠΑΟΥΣ ΙΗ΄.

Τὴν 27 Ἰουλίου 1868, ἡμέραν Σάββατον, ἠτοιμάσθη καὶ πάλιν ἡ Ἐνωσις διὰ τὰς Ἀνατολικὰς ἐπαρχίας τῆς Κρήτης, ἤτοι Σπίναν Λόγγαν, ἔχουσα φορτίον 2500 σάκκους ἀλεύρου, 300 κιβώτια πολεμοφοδίων, 200 ἄλλα δέματα ἐνδυμάτων καὶ 60 Κρητὰς πολεμιστάς. Ὁ ἄνεμος ἦτο βόρειος πολὺ δυνατὸς, ὅτε ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Σύρου. Τὴν δὲ 5 μ. μ. διελθόντες τὰς νήσους Νάξου καὶ Πάρον, τὴν 10 μ. μ. ἤμεθα ἀπέναντι τῆς Θήρας. Ἐδωσα δὲ πορείαν κατ' εὐθείαν εἰς Σπίναν Λόγγαν ὁ ἄνεμος ἀπετέλει τρικυμίαν σκοτὸς βαθύτατον, καὶ ὀλίγη βροχή. Τὴν 3 $\frac{1}{2}$ ἤμεθα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κόλπου Σπίνας Λόγγας, καὶ ὁ πλοηγὸς ἕνεκα τοῦ σκοτὸς παρεγνώρισε, καὶ ἐνῶ διευθυνόμεθα κατ' εὐθείαν γραμμὴν πολὺ καλὰ εἰς τὸ προσδιορισθὲν μέρος, ἐστρεψεν ἡμᾶς ἀριστερὰ, καὶ ἐπροχώρησεν ἡμᾶς πρὸς ἀνατολὰς τῆς Σπίνας Λόγγας 10 μίλλια. Ἐγνώρισα ἐγὼ τὸ λάθος τοῦ πλοηγῶ, καὶ ἐπειδὴ δὲν μοι ὑπελείπετο καιρὸς ἕως τὸ πρῶτὸ νὰ ἐπιστρέψω καὶ ἐκφορτώσω, ἐστράφην ὀπίσω εἰς τὸ πέλαγος καθ' ὅλης ἐκείνης τῆς μεγάλης ἀντιπρώρου θαλάσσης τοῦ βορείου ἀνέμου. Ἐξημερώθημεν μακρὰν τῆς Κρήτης

25 μίλια· ἔκρινα δὲ καλὸν νὰ προσορμισθῶ εἰς τι ἐρημόνησον τὸ ὀνομαζόμενον Καμήλαν, ἐνθα διέμεινα ὅλην τὴν ἡμέραν. Τὴν 4 ὥραν μ. μ. ἀνεχώρησα ἐκεῖθεν κατ' εὐθείαν διὰ Σπίναν Λόγγαν. Ἐ-
 τινες δ' ἔτι ὁ βορρᾶς τρικυμιώδης ἀνυψῶν κύματα πελώρια· ἦτο δὲ
 βαθὺ τὸ σκότος καὶ βροχή. Τὴν 8 ὥραν μ. μ. ἤμην πλησίον τοῦ
 Ἀκρωτηρίου ἁγίου Ἰωάννου τῆς Σπίνας Λόγγας· ἐπροχώρησα ἐντὸς
 τοῦ κόλπου, καὶ μετὰ ἡμίσειαν ὥραν ἠγκυροβόλησα εἰς τὴν θέσιν
 ἁγίου Νικόλαου. Εὐθὺς ἤρχισα τὴν ἐκφόρτωσιν, καὶ μετὰ 2 ὥρας
 ἐτοιμασθεὶς καὶ ἀναλαβὼν τὰς λέμβους, εὐθὺς ἀνεχώρησα ἐκεῖθεν
 διὰ Σύρον. Σημειωτέον ὅτι, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχον ἐδῶ πολλοὶ ἐπα-
 ναστάται, δὲν προσεῖχον οἱ Τοῦρκοι πολὺ εἰς τὴν περιπολίαν, ἄλλως
 τε καὶ ἐπειδὴ ἠλπίζον ὅτι οὐδέποτε ἡμεῖς ἠθέλομεν τολμηθεῖν νὰ ἔλ-
 θωμεν εἰς ταύτην τὴν θέσιν, καὶ ὡς ἐκ τούτου οὐδὲν εἶδομεν πλοῖον
 ὀθωμανικόν. Τὴν 10 $\frac{1}{2}$ μ. μ. ἀναχωρήσας ἐντεύθεν, τὴν 5 ὥραν
 π. μ. ἤμην πλησίον τῆς Θήρας, σφοδρῶς συνταρασσομένης τῆς θα-
 λάσσης ὑπὸ τοῦ βορρᾶ. Τὴν 1 μ. μ. προσωρμισθὴν εἰς Σύρον.

Ἐγγραφον ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ Ἐρώσει τὴν 29 Ἰουλίου 1868.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

ΠΛΟΥΣ ΙΘ'.

Κατὰ τὸν ἀπρακτὸν παρελθόντα μῆνα Αὐγούστον ἀνεγκύσαντες
 ἐκαθαρίσαμεν τὸ ἀτμόπλοιοι ἡμῶν Ἐρώσει, καὶ καθειλικύσαμεν αὐ-
 τὴν εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ τοῦτο καὶ ἔχει μείζονα ἢ πρότερον ταχύ-
 τητα. Τὴν δὲ 2 Σεπτεμβρίου 1868, ἡμέραν Κυριακὴν, ἠτοιμάσθη
 καὶ πάλιν ἡ Ἐρώσις εἰς πλοῦν, φέρουσα φορτίον 2200 σάκκους ἀ-
 λείρου, 200 κιβώτια πολεμεφοδίων καὶ 90 Κρήτας, ὁ δὲ προσ-

διορισμὸς ἡμῶν ἦτο διὰ τὰς βορειανατολικὰς ἐπαρχίας Μυλοποτάμου εἰς τὴν θέσιν Πελαγίαν, πλησίον τοῦ Ἑρακλείου (Μεγάλου Κάστρου). Ἀνεχωρήσαμεν δ' ἐκ Σύρου τὴν 12 ὥραν ἦτοι μεσημέριον ἐν γαλήνῃ, διήλθομεν τὰς νήσους, καὶ τὴν 4 ὥραν μ. μ. ἤμεθα ἀπέναντι τῆς Φολεγάνδρου. Ἔδωσα πορείαν κατ' εὐθείαν εἰς ἀγίαν Πελαγίαν· ὁ καιρὸς γαλήνιος, ὁ οὐρανὸς αἰθριώτατος, καὶ ὡς ἐκ τούτου ὑποπετεύομεν ὅτι θέλουσιν ἰδεῖ ἡμᾶς τὰ Τουρκικὰ ἀτμόπλοια, ἐπειδὴ ἐδῶ εἶναι πολὺ δεινὸς ὁ ἀποκλεισμός καὶ οὐδέποτε διαλείπουσι φυλάττοντα τὸ μικρὸν τοῦτο μέρος 2 ἀτμόπλοια. Ἐπέστησα λοιπὸν τὴν προσοχὴν εἰς τοὺς σκοποὺς, ἵνα παρατηρῶσι διὰ τῶν τηλεσκοπίων, ὥστε ὅσον τὸ δυνατόν νὰ ἴδωσι μακρὰν τὰ ἐχθρικὰ ἀτμόπλοια, ὅπως δώσωμεν διεύθυνσιν εἰς τὸ πλοῖον ἡμῶν ὅταν δεῖ. Καὶ πραγματικῶς ὁ ἀριστερὸς σκοπὸς τῆς γεφύρας μοι ἀνήγγειλεν, ὅτι βλέπει ἀμυδρῶς πῶς πολὺ μακρὰν πλοῖον, ὕπερ εἶδον καὶ ἐγὼ διὰ τοῦ τηλεσκοπίου· εὐθὺς διευθύνθη δεξιὰ καὶ ἀφῆκα τὸ πλοῖον ἀριστερὰ, ὕπερ καὶ ἔχασα εἰς ὀλίγα λεπτά· τότε δὲ ἔστρεψα τὴν πρῶραν πρὸς τὴν ξηρὰν, καὶ ἀφῶ ἐπλησίασα βολὴν τουφεκίου, ἐστράφη ἀριστερὰ, καὶ διευθύνθη πάλιν πρὸς τὴν ἀγίαν Πελαγίαν, ἔνθα φθάσας ἔρριψα τὴν ἰσχάδα μὲ σχοινίον, καὶ εὐθὺς ἤρχισα τὴν ἐκφόρτωσιν. Τὸ Τουρκικὸν ἀτμόπλοιον ἐν τούτοις ἔλθον ἴστατο ἔξω τοῦ λιμένος καὶ ἐφύλαττε τὴν ἀγίαν Πελαγίαν, ἐνῶ ἡμεῖς ἐξεφορτόναμεν, καὶ εἰς 2 ὥρας ἀπεβιβάσθη ὅλον τὸ φορτίον, ὡς καὶ οἱ ἐπιβίχται, εἰσηλθὼν δὲ καὶ 32 Κρήτες μεταβαίνοντες εἰς Σύρον, ὅπως ἴδωσι τὰς οἰκογενεῖας αὐτῶν, ὡς καὶ ὁ Κ. Σκίννερ Ἀγγλὸς (ὅστις μοι εἶπεν ὅτι ἐπιστρέφει εἰς Ἀγγλίαν, ὅπως ὀμιλήσῃ θερμότερα πρὸς τὸν ὑπουργὸν Στάνλεϋ περὶ τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως). Εὐθὺς δὲ ἀνεχωρήσαμεν διὰ Σύρον, διευθυνόμενοι δεξιὰ τοῦ λιμένος πολὺ πλησίον τῶν βράχων, καὶ οὕτως ἀποκρυθεὶς 3 μίλλια τοῦ Τουρκικοῦ ἀτμοπλοίου, ἔδωσα ὅλην τὴν ταχύτητα τοῦ ἀτμοπλοίου καὶ τὴν πορείαν κατ' εὐθείαν εἰς Σύρον, καὶ τὴν μὲν 5 ὥραν τῆς πρωῆας ἤμην πλησίον τῆς Θήρας, τὴν δὲ 10 ὥραν π. μ. κατέπλευσα εἰς τὸν λιμένα Σύρου· καὶ οὕτως ἐν 22 ὥραις

ἐξετέλεσα τὸν πλοῦν τοῦτον τόσον ταχέως, ὅσον οὐδέποτε ἄλλος πλοῦς ἐξετελέσθη.

Ἐγγραφον ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ Ἐνώσει τὴν 3 Σεπτεμβρίου 1868.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

ΠΛΟΥΣ Κ'.

Τὴν 5 Σεπτεμβρίου 1868, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος πέμπτην, πάλιν εἶχομεν ἐτοιμάσει τὸ πλοῖον μετὰ φορτίου 2250 σάκκων ἀλεύρου, 250 κιβωτίων πολεμοφοδίων καὶ 90 Κρητῶν πολεμιστῶν, διὰ τὰς Νοτιοδυτικὰς ἐπαρχίας, ἧτοι ἅγιον Βασιλεῖον. Ἡ ἐν Σύρῳ τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως Ἐπιτροπὴ εἶχε πληροφορηθῆ ἐκ Κρήτης, ὅτι εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη τῆς ἐπαρχίας ἁγίου Βασιλείου καὶ Σφακίων εὐρίσκεται ἐν τῷ Ἴτζεδδὶν αὐτὸς ὁ Καπετὰν Πασσᾶς καὶ διευθύνει τὸν ἀποκλεισμόν, ἀπειλῶν εἰς τοὺς πλοίαρχους αὐστηροτάτην ποινὴν, ἐὰν μάθῃ, ὅτι ἡ Ἐνωσις ἦλθεν εἰς τὰς παραλίαις ταύτας καὶ ἐξεφόρτωσεν. Ἐγὼ οὐδὲν πλειότερον ἠδυνάμην νὰ πράξω, εἰμὴ νὰ ἐπιστήσω συντονωτέραν τὴν προσοχὴν εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ πλοίου, προσέχων καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἀτενῶς πάντοτε, ὥστε ἡμεῖς νὰ ἴδωμεν τὰ Τουρκικὰ ἀτμόπλοια πρότερον, πρὶν ἢ οὗτοι ἴδωσιν ἡμᾶς, ἵνα ἀπατήσωμεν αὐτοὺς μεταβάλλοντες διεύθυνσιν καὶ πράττοντες κατὰ τὴν περίστασιν, ἧτις εἰς ἡμᾶς παρουσιάζετο, πᾶν ὅ,τι ἔδει, πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς ἀσφαλούς ἐκφορτίσεως. Οὕτω λοιπὸν ἀναχωρήσας ἐκ Σύρου τὴν 6 μ. μ. παρέπλευσα τὰς νήσους ὄλην τὴν νύκτα, καὶ τὴν ἐπιούσαν τὴν 4 μ. μ. ἐφθάσαμεν εἰς τὴν Γαῦδον 20 μίλλια μακρὰν. Τὴν 7 ὥραν συννεσκότασε, καὶ τότε ἔδωσα ὄλον τὸν δρόμον τοῦ πλοίου, τὴν δ' 9 ὥραν μ. μ. ἐπλησίασα εἰς τὸ μέρος τῶν Σφακίων ἀνατολικῶς τοῦ Φραγκοκαστέλου ἐπλησίασα δὲ ἐπίτηδες πλησίον πολὺ τῆς ξηρᾶς, ἵνα με

σκιάζωσι τὰ ὑψηλὰ ὄρη τῶν Σφακιῶν. Ἡ νύξ ἦτο ἀσέληνος μὲν, ἀλλ' ἀστροφεγγία. Ἠλάττωσα τὸν δρόμον τοῦ πλοίου, ἵνα ἔχω καιρὸν, ἐὰν ἴδω πλοῖον ἔμπροσθέν μου, νὰ στραφῶ εὐκολώτερον ἐπροχώρησα βραδέως ἕως εἰς τὴν θέσιν Φοινικίαν· πλοῖα δὲν φαίνονται· ἐρρήψαμεν τὴν ἰσχάδα (πινέλο) μὲ σχοινίον, ἐστρέψαμεν τὴν πρύμνην εἰς τὴν ξηρὰν καὶ τὴν πῦραν, ὡς πάντοτε, εἰς τὸ πέλαγος, καὶ εὐθὺς ἤρχισαμεν τὴν ἐκφόρτωσιν. Ἦτο 10 ἡ ὥρα μ. μ. ὅτε, ἐνῶ κατεγινόμεθα εἰς τὴν ἐκφόρτωσιν, ἐπεφάνη ἀτμόπλοιον Τουρκικόν, ὅπερ ἔλθον ἀπέναντι ἡμῶν, εὐθὺς ἤρχισε νὰ κανονοβολῇ καὶ ν' ἀνάπτῃ πυροσους (βεγγαλικά φῶτα)· ἔλθον δὲ πλησίον ἡμῶν ἐστάθη ἐπὶ 10 λεπτά, καὶ εὐθὺς ἤρχισε νὰ προχωρῇ πρὸς ἀριστερὰ τοῦ μέρους, ὅπου εὐρισκόμεθα, καὶ προχωρῆσαν σχεδὸν 1 μίλλιον ἤρχισε καὶ πάλιν διὰ τῶν πυροβόλων νὰ σφαιροβολῇ τὴν ἀπέναντι αὐτοῦ ξηρὰν. Εὐθὺς λοιπὸν ἐνόησα ὅτι δὲν βλέπει ἡμᾶς, ἀλλ' εἶναι στρατήγημα, ὥστε, ἐὰν ἡμεῖς ἦμεθα εἰς αὐτὸ τὸ μέρος, νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι εἶδε, καὶ ἐκπλέοντας ν' ἀνακαλύψῃ καὶ καταδιώξῃ ἡμᾶς. Τοῦτο λοιπὸν ἐνόησας δὲν ἐμπόδισα τὴν ἐκφόρτωσιν, ἀλλ' ἐνῶ ἐκεῖνος ἐπυροβόλει, ἡμεῖς ἀταράχως ἐξηκολουθοῦμεν τὴν ἐργασίαν, καὶ οὕτως ἀπὸ τοῦ φοβεροῦ ἐγένετο τὸ πᾶγμα ἱλαρὸν, ἡμᾶλλον κωμικόν. Τὴν 12 λοιπὸν ἦτοι μεσονύκτιον ἦμεθα ἔτοιμοι καὶ ἐπεριμένομεν ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν, ἕως ὅτου τὸ Τουρκικόν ἀτμόπλοιον ἐπροχώρησεν ὀλίγον πρὸς τὸ Δυτικὸν μέρος, ἡμεῖς δὲ διευθύνθημεν πρὸς τὸ Ἀνατολικὸν πολὺ πλησίον τῆς ξηρᾶς καὶ πολὺ ἡρέμα, ἵνα μὴ ἐνοήσῃ ἡμᾶς· συγχρόνως ὅμως διέταξα ὅλον τὸ πλήρωμα καὶ ἡμεῖς εἰς θέσιν μάχης, καὶ ἔδωσα διαταγὴν πρὸς τὸν πρῶτον πυροβολιστὴν, ἂν τὸ Τουρκικόν ἐνοήσῃ καὶ προσβάλλῃ ἡμᾶς, εὐθὺς νὰ σκοπεύσωσι καλῶς οἱ πυροβολισταὶ καὶ νὰ κενώσωσιν ὅλα τὰ πυροβόλα κατ' αὐτοῦ· ἐπίσης καὶ οἱ πυροβέσται ἦσαν ἔτοιμοι πάντες, ἐπειδὴ ἐμέλλομεν νὰ διέλθωμεν ἐγγύθεν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἴδῃ καὶ νὰ μὴ προσβάλλῃ ἡμᾶς, συνάμα δὲ προπαρεσκευάσα καὶ τοὺς ναύτας. Οἱ πάντες ἔδειξαν ἀπαράμιλλον προθυμίαν καὶ μοναδικὴν ταχύτητα· εἰς

2 λεπτά ἦσαν ὠπλισμένοι, οἱ πυροσβέσται ἔτοιμοι εἰς προσβολήν, ἐπίσης δὲ καὶ οἱ πυροβολισταί. Ἦμην δὲ περιχαρῆς, ὅτι εἰς οὐδένα ἐπῆλθεν ιδέα φόβου, ἀλλὰ πᾶν τὸ ἐναντίον ἄπαντες ἦσαν πλήρεις χαρᾶς εἰς τὴν προπαρασκευὴν ταύτην, ὡς ἐὰν συνέβαινεν εἰς αὐτοὺς μέγα εὐτύχημα. Ἦτο λοιπὸν ἀνάγκη, ἐπειδὴ δὲν μοι ἔμενον ἀνοικτὸν πέλαγος, νὰ περάσω πλησίον τῆς πύρνης τοῦ πλοίου μὴδὲ βολὴν τουφεκίου μακρὰν, μὴ ὑπαρχούσης ἄλλης ἐξόδου. Βραδυπλοῶν λοιπὸν καὶ ἔτοιμος εἰς τὸν περὶ τῶν ὄλων ἀγῶνα, ἠντίκρυσα τὴν πύρνην τοῦ Τουρκικοῦ ἀτμοπλοίου. Εὐθύς εἶδον ἡμᾶς οἱ Τούρκοι καὶ ἤναψαν πυροσὺς δύο εἰς τὴν πύρνην· τότε εἶπον εἰς τοὺς πλησίον μου ἱσταμένους, ὅτι μᾶς φέγγει ἵνα μὴ σκοινδάψωμεν. Συμπεραίνω ὅτι, ἐπειδὴ ἦτο μόνον, ἐφοβήθη νὰ προσβάλλῃ ἡμᾶς, καθότι τὰ ἄλλα πλοῖα εἶχον ἀπομακρυνθῆ πρὸς Ἀνατολὰς κατὰ τὴν Μέλισσαν. Ἐν τούτοις μετὰ τοῦ φωτός τῶν πυρῶν ἔδωσα ὄλον τὸν δρόμον, καὶ εἰς 5 λεπτά οὐδὲν ἐβλεπον, πλέων διὰ ταχύτητος 16 $\frac{1}{2}$ — 17 μιλίων τὴν ὥραν. Ὅτε δὲ διῆλθον παρὰ τὴν Γαῦδον, αἴφνης πλησίον ἐκεῖ ἤναψεν ἡ μηχανή. Ἡ θέσις αὕτη ἦτο πολὺ ἐπικίνδυνος, διότι πάντοτε ἐπεριπόλουν Τουρκικὰ πλοῖα· ἐστάθην δὲ ἐπὶ μίαν, ἕως ὅσον ψυχράνωμεν αὐτήν. Ἐπειτα ἐκινήσαμεν καὶ πάλιν ἐμπρὸς, καὶ μετὰ 1 ὥραν ἐδώσαμεν ὄλον τὸν δρόμον, ἕως ὅτου ἐξημερώθημεν εἰς Ἀντικύθηρα. Τὴν 6 μ. μ. τῆς αὐτῆς ἡμέρας 9 Σεπτεμβρίου καθωρμίσθη εἰς Σύρον.

Ἐγραφον ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ Ἐνώσει τὴν 9 Σεπτεμβρίου 1868.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

ΠΛΟΥΣ ΚΑ΄.

Τὴν 30 Σεπτεμβρίου 1868 ἡμέραν δευτέραν ἠτοιμάσαμεν καὶ πάλιν τὴν Ἐνώσει μετὰ φορτίου 2000 σάκκων ἀλεύρου, 250 κι-

βωτίων πολεμεφοδίων καὶ 70 δεμάτων διαφόρων διὰ τὰς Νοτιοδυτικὰς ἐπαρχίας ἅγιον Βασίλειον εἰς τὴν θέσιν Αἰγιαλοπόταμον τῶν Κερζμέ.

Διαπελεύσαμεν τὴν νύκτα τὰς νήσους Σίφον καὶ Σέριφον, τὴν δὲ 10 ὥραν τῆς πρωΐας ἤμεθα ἀπέναντι τῶν Ἀντικυθέρων, ὅθεν ἐξηκολουθήσαμεν τὴν πορείαν ὅλην τὴν ἡμέραν μακρὰν τῶν παραλίων τῆς Κρήτης περὶ τὰ 25 μίλλια. Τὴν 4 ὥραν μ. μ. ἤμην μακρὰν τῆς Γαύδου περὶ τὰ 20 μίλλια. Ὁ ἄνεμος ἐστράφη καὶ ἔφερε θύελλαν μετὰ βροχῆς. Τὴν 6 ὥραν μ. μ. ἠλάττωσα τὴν δύναμιν τῆς μηχανῆς, καθότι ἤμεθα πλησίον τῆς Γαύδου πολὺ, καὶ ἀπεφάσισα νὰ διέλθω μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Γαυδοπούλας, καθότι ἡ ὥρα εἶχε προχωρήσει καὶ ἦτο πολὺς ὁ γύρος τῶν νησιδίων. Ὁ ἄνεμος ἐξακολουθεῖ γινόμενος σφοδρότερος καὶ ἡ βροχὴ ῥαγδαιοτέρα, φοβοῦμαι δὲ μήπως δὲν δυνηθῶμεν νὰ ἐκφορτώσωμεν, ἐπειδὴ ἡ θέσις ἐκείνη προσβάλλεται ὑπὸ τοῦ Νοτιοδυτικοῦ ἀνέμου. Τὴν 7. μ. μ. ἤμεθα πλησίον τῆς Γαυδοπούλας ὁ ἄνεμος ὁ αὐτὸς, σκότος καὶ θύελλα. Τὴν 8 μ. μ. ὁ ἄνεμος καθίσταται αἰθριος, ἐνῶ πλησιάζομεν εἰς τὴν Ξηρὰν, καὶ εἶναι ὑποψία μήπως ὡς ἐκ τῆς διαυγοῦς ἀτμοσφαιρας ἴδωσιν ἡμᾶς τὰ ἐχθρικά πλοῖα. Τὴν 9. μ. μ. ἐπλησιάσαμεν τὸν Αἰγιαλοπόταμον τῶν Κερζμέ· δὲν φαίνονται ἐχθρικά ἀτμόπλοια· ἠγκυριβολήσαμεν τὴν ἰσχάδα (πινέλο), ἐδέσαμεν τὴν πρύμνην κατὰ τὸ σύνθετες, καὶ ἤρχισαμεν τὴν ἐκφόρτωσιν. Εἰς μίαν ὥραν καὶ $\frac{2}{3}$ ἀπεβίβασαμεν τὸ φορτίον· ἀλλ' ἐνῶ εἶχομεν εἰσέτι 5 ὄσακιους ἀλεύρου πρὸς ἀποβίβασιν, αἴφνης ἐπανεῆλθον 2 Κρητες ἐκ τῆς Ξηρᾶς ἐντὸς τοῦ ἀτμοπλοίου, οὓς εἶχομεν παραλάβει ἐκ Σύρου, καὶ εἶχε δώσει εἰς ἕκαστον αὐτῶν ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν Κρητῶν 800 Ναπολεόνια, ἵνα δώσωσιν αὐτὰ εἰς τὴν ἐν Κρήτῃ συνέλευσιν. Οὗτοι ἀποβιβασθέντες εἰς τὴν Ξηρὰν καὶ προχωρήσαντες ἐν τέταρτον τῆς ὥρας, εὔρον τινὰς ἐγγχωρίους χωρικοὺς, οἵτινες εἶπον αὐτοῖς, ὅτι τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ ἁγίου Βασιλείου ἐμούτισεν (ὑπετάγη). Καὶ οὗτοι μὲν ταῦτα ἀνεκοίνωσαν ἡμῖν· ἐγὼ δὲ μὴ δυνάμενος νὰ πεισθῶ εἰς τριῶν χωρικῶν λόγους, τοὺς μὲν ἀνθρώπους μετὰ τῶν χρημάτων

τῆς Ἐπιτροπῆς ἐκράτησα, ἵνα σώσω τὰ χρήματα ἐν περιπτώσει ἀληθείας, τὸ δὲ φορτίον δὲν ἠδυνάμην νὰ λάβω ὀπίσω, ἐπειδὴ καὶ εἰς τὰ λεγόμενα δὲν ἐπειθόμην, καὶ, ἐνῶ ἐρίνετο αὐτὴ ἡ συζήτησις, πλοῖον ἐχθρικὸν ἐπεφάνη ἐνώπιον ἡμῶν. Εὐθὺς ἀνέλαβον τὰς λέμβους καὶ ἀνεχώρησα, πρὶν ἢ πλησιάσῃ ἡμᾶς τὸ πλοῖον, ὅπερ δὲν εἶδεν ἡμᾶς, καθότι ἡμεῖς ἐτράπημεν τὴν ἐναντίαν διεύθυνσιν ἐκείνου. Ὁ οὐρανὸς συνεσκοτάσθη καὶ ἤρχισε νὰ βρέχῃ· ἔδωσα δὲ πορείαν μετὰξὶ Γαύδου καὶ Ξηρᾶς Σφακίων, καὶ τὴν 2 ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἤμεθα ἀπέναντι τῆς Γαυδοπούλας. Ἡ βροχὴ ἐγένεεν ἔτι ῥαγδαιότερα μετὰ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν τρομερῶν· τοῦτο ἐβοήθει ἡμᾶς, ἵνα ἤμεθα ἀόρατοι εἰς τὰ ὀθωμανικὰ ἀτμόπλοια. Οὕτω διήλθομεν ὅλην ἐκείνην τὴν νύκτα ἐν βαθεῖ σκότει, τὴν δὲ πρωίαν ἐφθάσαμεν ἀπέναντι τῶν Ἀντικυθήρων, καὶ ἐκείθεν εἰς Σύρον τὴν 5 μ. μ. 2 Ὀκτωμβρίου 1868. Ἀποβᾶς δὲ οὐδὲν ἀνέφερα περὶ τῶν λεχθέντων μοι περὶ τῆς ἐπαρχίας ἀγίου Βασιλείου, ὅτι ὑπετάγη· τὸ μὲν, διότι δὲν ἤμην βέβαιος, τὸ δὲ, ἵνα μὴ γείνω ἄγγελος κακῶν καὶ ἀποθαρρυνθῶσι οἱ Ἑρμουπολίται. Τῶντι δὲ μετὰ 10 ἡμέρας ἐστάλησαν ἐκ τῆς ἐπαρχίας τοῦ ἀγίου Βασιλείου ἐπιστολαὶ παρὰ τῶν ἐπαναστατῶν, δι' ὧν ἐγνωστοποίησαν, ὅτι τὸ μὲν φορτίον παρελήφθη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν, αἱ δὲ εἰδήσεις ἐκεῖναι ἦσαν ψευδεῖς, ἀλλ' ὅτι μόνον, εἰσβαλόντες οἱ τοῦρκοι, πάλιν ἀπεχώρησαν.

Ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ Ἐρώσει τὴν 2 Ὀκτωμβρίου 1868.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

ΠΛΟΥΣ ΚΒ'.

Κατὰ τὴν 7 Ὀκτωβρίου 1868 ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Σύρου διὰ τὰς Ἀνατολικὰς ἐπαρχίας Κρήτης, φέροντες φορτίον 2150 σάκκους ἀλεύρου, 250 κιβώτια πολεμοφοδίων, 50 δέματα ἐνδυμάτων, καὶ

50 Κρήτας επίβατας. Ὁ προσδιορισμὸς ἡμῶν ἦτο διὰ τῆς ἐπαρχίας Μαλεβυζίου τὴν παραλίαν εἰς τὸ χωρίον Μάλια. Ἀνήχθημεν λοιπὸν τὴν 11 ὥραν π. μ. ἔχοντες ἄνεμον Νότιον πολὺ δυνατὸν διήλθομεν ὅλην τὴν ἡμέραν διαπλέοντες τὰς Κυκλάδας, καὶ περὶ τὴν 6 ὥραν μ. μ. ἀφίσαμεν τὴν νῆσον Θύραν, καὶ ἔδωσα πορείαν κατ' εὐθείαν εἰς Μάλια. Ἐνύκτωσεν ἔδυσεν ἡ Σελήνη τὴν 9 ὥραν μ. μὶ ὅτε ἐπλησιάσαμεν οὐδὲν πλοῖον εἶδομεν· ἐρρίψαμεν κατὰ τὸ σύνηδες τὴν ἰσχάδα (πινέλο), ἐδέσαμεν τὴν πρύμνην, ἐστρέψαμεν τὴν πρῶραν πρὸς τὸ πέλαγος, καὶ εὐθὺς ἤρχισαμεν τὴν ἐκφόρτωσιν, καθ' ἣν ἐν ἡμισεῖα ὥρᾳ συρρέυσαντες ὑπὲρ τοὺς 600 ἐπαναστάτας παρέλαβον τὸ φορτίον. Ἡ περιπολία τῶν πλοίων κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας ἐνησχολεῖτο πέραν τῆς θέσεως εἰς ἣν ἐξεφορτώσαμεν, ἦτοι εἰς τὸν κόλπον τῆς Σπίνας Λόγγας, καθότι ὑπωπτεύοντο ὅτι ἦτο ἐκεῖ προωρισμένον τὸ φορτίον τοῦτο, ὡς ἐμάθομεν παρὰ τῶν ἐκεῖ ἐπαναστατῶν. Τέλος ἀνενοχλήτως ἐκφορτώσαντες, τὴν 11 ὥραν μ. μ. ἀνεχωρήσαμεν διὰ Σύρον, ὅπου ἐφθάσαμεν τὴν 10 ὥραν π. μ. τῆς ἐπιούσης καὶ ἠγκυροβολήσαμεν.

Ἐγραφον ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ Ἐνώσει τὴν 8 Ὀκτωβρίου 1868.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

ΠΛΟΥΣ ΚΓ'.

Τὴν 6 Νοεμβρίου ἡμέραν τετάρτην, ὥραν 9 μ. μ. ἀνεχώρησα μετὰ τῆς Ἐνώσεως διὰ τὴν τῆς Κρήτης, ἐπαρχίαν Σφακίων ἔχων φορτίον 2000 σάκκους ἀλεύρου, 150 κιβώτια πολεμεφοδίων καὶ 50 Κρήτας.

Πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι οἱ ἐφεξῆς πλοῖ εἶναι ἔτι κινδυνωδέστεροι τῶν προηγουμένων διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους. Ἐπειδὴ ἡ ἐπανάστασις ἐξησθένει, οἱ ἐχθροὶ ἠδυνήθησαν νὰ καταλάβωσι τὰς ἐπικαίρους θέσεις διὰ ξηρᾶς, καὶ νὰ κτίσωσι πύργους ἐκεῖ, ὅπου ἡμεῖς διὰ θαλάσσης προσηγγίζομεν· οἷον εἰς τὸ Μπαλί ἔκτισαν δύο πύργους, εἰς τὴν ἀγίαν Πελαγίαν ἓνα, εἰς τὸ Φόδελε δύο· διότι οἱ ἐχθροὶ μὴ δυνηθέντες νὰ ἐμποδίσωσιν ἡμᾶς δι' ὅλου τοῦ στόλου καὶ τῆς προσοχῆς ἦν κατέβαλλον διὰ θαλάσσης, ἐπέτειναν τὰς ἐαυτῶν δυνάμεις καὶ διὰ ξηρᾶς· ἐκστρατεύσαντες δὲ πολλαχοῦ καὶ συγκροτήσαντες πολλάς καὶ πεισματώδεις μάχας, διὰ πολλῶν θυσιῶν ἠδυνήθησαν νὰ καταλάβωσι τὰς θέσεις, εἰς ἃς προσεγγίζοντες διὰ τῶν καταδρομικῶν ἡμῶν πλοίων ἐξεφορτόνομεν. Ὅθεν ἀντὶ νὰ ἔχωμεν, ὡς πρότερον, μακρὰν παραλίαν εἰς τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν, περικυρίσθημεν μόνον εἰς τὴν τῶν Σφακίων, παραλίαν βραχῶδη καὶ ἔχουσαν ὀλίγιστα μέρη, εἰς ἃ δυνάμεθα νὰ προσεγγίσωμεν, τὸ μὲν διότι τὰ ὕδατα εἶναι βαθέα, τὸ δὲ διὰ τὸ ὀλίγον διάστημα εἰς ὃ ἐκτείνεται, ἧτοι 12 μίλλια.

Τὰ διάφορα πολεμικὰ πλοῖα, τὰ τέως τῆδε κακεῖσε διασπειρόμενα ἵνα φυλάξωσι τοὺς ἄλλους ὄρμους, τούτων κατασχεθέντων διὰ ξηρᾶς, συνεκεντρώθησαν ὅλα πρὸς φύλαξιν τῆς παραλίας τῶν Σφακίων, ὥστε ἀποβαίνει ἤδη σχεδὸν ἀδύνατος ἡ προσέγγισις τῆς Ἐνώσεως εἰς τὴν παραλίαν ταύτην φρουρουμένην ὑπ' ὅλου τοῦ στόλου. Ἀλλὰ καὶ ἐνῶ ἡ παραλία αὕτη ἐκτείνεται μόνον ἐπὶ δώδεκα ἢ δεκατρία μίλλια, οἱ ἐχθροὶ μόνον τρία σημεῖα ἔχουσιν ἀνάγκην νὰ φυλάττωσιν, ἧτοι ἐκεῖνα, εἰς ἃ ὑπάρχει ἄμμος καὶ δυνάμεθα νὰ ἐκφορτόνομεν, ἧτοι τριῶν μιλλιῶν μόνον παραλίαν, τῶν λοιπῶν δέκα μιλλιῶν φύσει ἀπ' ἐαυτῶν φρουρουμένων, ὡς ἐκ τῶν βράχων καὶ κρημνῶν. Ἐν ταύτῃ λοιπὸν τῇ δεινότητι ὄντος τοῦ ἀποκλεισμοῦ, ἡμεῖς ἐπιχειροῦμεν τοὺς πλοῦς διὰ τοῦ ἀτμοπλοίου Ἐνώσεως ἀθλιώτατα καὶ ἐλλιπέστατα ὠπλισμένης, ὅχι εἰς βολὴν σφαίρας, ἀλλ' οὐδ' εἰς λίθου κτύπον δυνάμενης νὰ ἀνθέξῃ πλὴν δὲ τούτων, ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ χειμῶνος, ὑπάρχει καὶ μέ-

γας φόβος μήπως, ἐὰν ἐμπέσωμεν εἰς σφοδρὰν τρικυμίαν, τὸ πλοῖον τοῦτο, ὄν-λίαν ἀσθενές, ἀνοιξῆ, καὶ βυθισθῶμεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πελάγους. Ἀλλὰ πῶς ἀλλέως νὰ γείνη, ἀφοῦ καλῆτερον δὲν ὑπάρχει; Λοιπὸν ἐμπρός.

Ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Σύρου τὴν 9 ὥρ. μ. μ. ἔχοντες προσδιορισμὸν μίαν τῶν παραλιῶν τῶν Σφακίων, καθ' ἣν ἐσπέραν ἡ σελήνη ἔδυσσε τὴν 9 $\frac{1}{2}$ μ. μ. Ἡ νύξ ἦτο σκοτεινὴ καὶ ὁ ἄνεμος Νοτιοδυτικός. Διήλθομεν τὴν νύκτα ὅλας τὰς νήσους· τὴν πρώτην εἶμεθα ἀπέναντι τῶν Ἀντικυθήρων· παραπλέομεν ὅλην τὴν ἡμέραν τὸ Δυτικονότιον μέρος τῆς Κρήτης, μακρὰν τῆς παραλίας 25 μίλλια. Ὁ ἄνεμος ἔγειενεν Εὖρος (Σιρόκος) ἐγείρων θάλασσαν ὑψηλὴν. Τὴν 9 ὥραν μ. μ. ἐπλησίασα τὴν Γαύδον· ἐσταμάτησα τὸ πλοῖον μετ' ἡρεμωτάτου δρόμου, διανοούμενος νὰ προσεγγίσω περὶ τὸ μεσονύκτιον, σκεφθεὶς ὅτι εἶναι κατάλληλος μᾶλλον αὕτη ἢ ὥρα, ἐπειδὴ διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ σφοδροῦ ἀνέμου σφοδρὰν ταραχὴν τῆς θαλάσσης ἔμελλον νὰ εὕρω τοὺς ἐχθροὺς, ὄντας ἀνεπιτηδείους ναύτας, ἀπηυδηκότας ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ πολλῶ μᾶλλον ἢ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς νυκτός, συμπεραίνων ὅτι ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ οἱ πλειότεροι τῶν σκοπῶν θέλουσι κοιμᾶσθαι ἢ τοῦλάχιστον νυσταλέοι, καὶ δὲν θέλουσιν ἔχει τὴν δέουσαν προσοχὴν. Διὰ ταῦτα λοιπὸν ἐπερίμενα μέχρι τῆς 11, καὶ τότε ἔδωσα ὅλον τὸν δρόμον τοῦ πλοίου, καὶ τὴν 12 ἐπλησίασα πλησίον τοῦ Λουτροῦ. Ὅτε δ' ἐπλησίασα, εὐθὺς εἶδον ἐν περίπολον Τουρκικὸν Ἀτμόπλοιον ἀριστερὰ ἡμῶν ἤλθον ὀλίγον δεξιὰ καὶ ἀφῆκα αὐτὸ εἰς τὴν πρύμνην ἡμῶν ἀπαρατήρητος. Μετὰ 5 λεπτὰ εἶδον δεξιὰ ἡμῶν ἄλλα δύο ἀτμόπλοια, ὥστε ἡμῶν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν· εὐθὺς δι' ἕλης τῆς ταχύτητος διευθύνθη πρὸς τὴν ξηρὰν, καὶ οὕτως εἰσέδυσσε ἐγὼ πρὸς τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς, ὅπως με κρύψῃ ἡ σκιὰ τῶν ὄρεων, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Τὰ ἐχθρικά πλοῖα, μόλις ἀπέχοντα τρία τέταρτα τοῦ μιλίου, δὲν με παρετήρησαν· ἐστάθην λοιπὸν εἰς τὴν παραλίαν, ὅπου εὕρεθην, μὴ δυνάμενος νὰ ὑπάγω μήτε δεξιὰ μήτε ἀριστερά· ἐπλησίασα πρὸς πλησίον εἰς τὴν θέσιν ὅπου ὑπῆρχεν ἄμμος αἰφνης ἐν τῷ μέσῳ τοῦ

σκότους καὶ τῆς βαθείας σιγῆς ἠκούσαμεν ἐκ τῆς ξηρᾶς δυνατὸν
 συριγμὸν, σύνθημα ὅτι εἶναι ἐπαναστᾶται· ἀντεσουρίζαμεν καὶ ἡ-
 μεῖς, σημαίνοντες ὅτι εἶναι ἡ Ἐρωσις, ἐπειδὴ ἄλλως ἤθελον ἐκ-
 λάθει ἡμᾶς ὡς Τούρκους καὶ ἤθελον πυροβολῆσαι. Ἐνῶ λοιπὸν ἦσαν
 εἰς τοιαύτην θέσιν τὰ ἐχθρικά πλοῖα, ὡς ἐάν με ἐφύλαττον κατ'
 ἄλλων ἐχθρῶν, ἡμεῖς ἠγκυροβολήσαμεν τὴν ἰσχάδα, ἐστρέψαμεν τὴν
 πῶραν εἰς τὸ πέλαγος καὶ εὐθὺς ἠρχίσαμεν τὴν ἐκφόρτωσιν. Ἐν τού-
 τοις τὰ πλοῖα ἐφαίνοντο ποτὲ μὲν ἐρχόμενα πλησίον ἡμῶν, ποτὲ δὲ
 ἀπερχόμενα καὶ ἰστάμενα εἰς τὸ αὐτὸ μέρος· κίνδυνος προφανῆς·
 ἀλλ' ἐβοήθησεν ἡμᾶς τὸ σκότος καὶ ἡ ἐπελθοῦσα λεπτὴ βροχή.
 Ἐπὶ τέλους μέγα μονόκροτον ἐπλησίασεν ἡμᾶς τόσον, ὥστε ἠναγκ-
 ασθῆν νὰ ἐπιβάλω ἄκραν σιγὴν εἰς τοὺς ἐργαζομένους ναύτας μου,
 ἵνα μὴ ἀκουσθῶμεν εἰς τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον. Ἐστάθη ἔμπροσθεν ἡ-
 μῶν ἐπὶ ἓν τέταρτον τῆς ὥρας· ἐπὶ τέλους ἔκαμεν ὀπισθεν καὶ ἀ-
 πεμακρύνθη ἕως ἓν μίλλιον μακρὰν ἡμῶν· ἐκεῖ δὲ σταθὲν ἐπεριπό-
 λει. Ἡμεῖς βραδύνομεν εἰς τὴν ἐκφόρτωσιν, καθότι ἦτο θάλασσα
 σφοδρὰ, καὶ αἱ λέμβοι μόλις ἠδύναντο νὰ ἐκφορτώωσιν, ὥστε
 ἐχρονотριβήσαμεν ὑπὲρ τὰς 2 $\frac{1}{2}$ ὥρας καὶ πάντοτε τὰ πλοῖα ἴ-
 σταντο φρουροῦντα πλησίον ἡμῶν, ὡς εἶπον. Περί τὴν 3 ὥραν μετὰ
 τὸ μεσονύκτιον ἐτελείωσεν ἡ ἐκφόρτωσις, ἔδωσα διαταγὴν καὶ
 ὑψώθησαν αἱ λέμβοι τοῦ πλοίου, ἔλυσα τὸ πρυμνήσιον τοῦ πλοίου
 καὶ ἐν σιωπῇ ἀνεσπάσαμεν τὴν ἰσχάδα. Ἐπειδὴ τὰ πλοῖα ἦσαν
 δεξιὰ, ἡμεῖς διευθύνθημεν ἀριστερὰ ὀλοταχῶς, ὥστε εἰς δύο τρία
 λεπτὰ κατέστημεν ἀφανεῖς, λαβόντες τὴν ἐναντίαν διεύθυνσιν ἐν
 τῷ μέσῳ τοῦ βαθέος σκότους. Ἀφοῦ ἀπεμακρύνθημεν τρία ἢ τέσ-
 σαρα μίλλια τῆς ξηρᾶς, ἔδωσα τὴν πορείαν ἵνα διέλθωμεν 5 μίλ-
 λια μακρὰν τῆς Γαύδου καὶ 15 ἀπὸ τῆς ξηρᾶς τῆς Κρήτης· τὴν
 9 ὥρ. π. μ. ἤμεθα ἀπέναντι τῆς Νοτιοδυτικῆς ἄκρας τῆς Κρήτης, τὴν
 δὲ 11 ἀπέναντι τῶν Ἀντικυθήρων. Ὁ ἄνεμος Νότος (ὄστρια) πολὺ
 δυνατός, σκότος, ἐνῶ εἶναι ἡμέρα. Τὴν $\frac{1}{4}$ μ. μ. φθάσας ἀπέναντι
 τῆς Μήλου, ἔκρινα καλὸν ἕνεκα τοῦ σκότους νὰ ἠγκυροβολήσω ἐν
 αὐτῇ, διανυκτερεύσας ἐν ἡσυχίᾳ. Τὴν 5 τῆς πρωῒας ἀναχωρήσας

ἐκεῖθεν, ἔφθασα εἰς Σύρον τὴν 9 ὥραν π. μ. ὅπου ὑπεδέχθησαν ἡμᾶς ἐνθουσιωδῶς.

Ἐγγραφον ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ Ἐνώσει τὴν 25 Δεκεμβρίου 1868.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

ΠΑΡΟΥΣ ΚΑ΄ ΚΑΙ ΚΕ΄.

Ὅτε προσδιωρίσθη ὁ πλοῦς οὗτος πρὸς μεταφορὰν τοῦ ἀρχηγοῦ Πετροπουλάκη ἐκ Γυθείου εἰς Κρήτην, ἡ ὑψηλὴ Πύλη πρὸ εἰκοσι σχεδὸν ἡμερῶν μαθοῦσα τοῦτο, διέταξε τὸν ὑποναύαρχον Χόσβαρτ Πασσᾶν νὰ παραλάβῃ ὑπὸ τὰς διαταγὰς του τὸν Τουρκικὸν σφόλον πρὸς καταδιώξιν τῆς Ἐνώσεως, ἔχων ὁδηγίαν ὅχι μόνον εἰς τὰ ὕδατα τῆς Κρήτης νὰ καταδιώξῃ, ἀλλὰ, ἐὰν ἐπιτύχῃ αὐτὴν καὶ ἐντὸς τῶν Ἑλληνικῶν ὑδάτων, νὰ βυθίσῃ αὐτήν· ἐὰν δὲ καταδιωκομένη ὑπ' αὐτοῦ προσορμισθῇ εἰς Ἑλληνικὸν λιμένα, ὅπου δὲν ὑπάρχουσιν ἀρχαί, καὶ πάλιν νὰ βυθίσῃ αὐτήν, ἐὰν δὲ εἰς λιμένα, ὅπου δὲν ὑπάρχουσιν ἀρχαί, νὰ πολιορκήσῃ αὐτήν. Τοιαύτας διαταγὰς εἶχεν ὁ Τούρκος Ναύαρχος, ὅτε ἡμεῖς ἀνελάβομεν τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐπικινδύνων τούτων πλοίων.

Ἦτο ἡμέρα Σάββατον, 23 τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου 1868, ὅτε εἶχε διεκπεραιωθῆ ἡ τοποθέτησις τῶν 2 πυροβόλων Ἄμστρογκ ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ ἡμῶν, τοῦ μὲν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τῆς πρώρας, τοῦ δὲ ἐπὶ τῆς πρύμνης· τὰ πυροβόλα ταῦτα πρὸ 8 μηνῶν δὲν ἐπαύσαμεν ζητοῦντες, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν εἰσηκουόμεθα, ὅτε μεταβίβας ἐγὼ αὐτὸς εἰς Ἀθήνας παρέστησα εἰς τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν τὴν κατεπεύγουσαν ἀνάγκην καὶ τὸ ἐξέχον πυροβολικὸν τῶν ἐχθρῶν, ὠπλισμένων διὰ πυροβόλων τοῦ Ἄμστρογκ· κατεδείκνυον δὲ τὸν κίνδυνον, ὃν θέλομεν διατρέξει ἐν περιπτώσει συμ-

πλοκή, και κατά συνέπειαν τὴν ἀτίμωσιν, ἣν θέλει ὑποστῆ ἡ Ἑλληνικὴ σημαία ἐν περιπτώσει ἤττης. Ἐκ τούτων πεισθέντες διέταξαν καὶ ἐστάλησαν εἰς Σύρον 2 πυροβόλα τῶν 40 λιτρῶν, τοποθετηθέντα μὲν εἰς τὸ πλοῖον, ὡς εἴρηται, οὐχὶ δὲ στερεῶς διὰ τὸ στενὸν τοῦ καιροῦ. Ἄλλ' ὅτε τὴν τελευταίαν πλέον ὥραν τῆς ἀναχωρήσεως ἡμῶν ἐκ Σύρου δοκιμάσαντες αὐτὰ διὰ πυροβολισμῶν, εἶδομεν τὴν σπουδαίαν ἔλλειψιν, δὲν ἤμεθα πλέον εἰς καιρὸν νὰ διορθώσωμεν αὐτήν· ἡ ἔλλειψις δὲ ἦτο ὅτι, ὅτε ριπτόμενον ἐξεκινουτο τὸ πυροβόλον, ὀπισθοχωροῦν μετὰ μεγάλης δυνάμεως ὕψονε τὸν διευθέτην, καὶ ἐκ τῆς ἀναπηδήσεως ταύτης ἐξήρχετο ὁ διευθέτης ἀπὸ τὸν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος στερεωμένον ἄξωνα, καὶ τότε τὸ πυροβόλον ἀπέβηκε σχηδὸν ἄχρηστον. Ἡ ἔλλειψις αὕτη ἐχρειάζετο ἡμέραν ὀλόκληρον πρὸς ἐπιδιόρθωσιν, ἀλλ' ἦτο πλέον ἀργά, καθότι τὸ πλοῖον ἦτο ὑπὸ τὸν ἀτμὸν καὶ κατ' ὅλα ἔτοιμον πρὸς ἀναχώρησιν.

Ἀνεχωρήσαμεν λοιπὸν ἐκ Σύρου διὰ Γύθειον τὴν αὐτὴν ἡμέραν, εἰς τὰς 9 μ. μ. ὥρας, ἔχοντες φορτίον τροφῆς διαφόρους καὶ πολεμοφόδια, προσέτι δὲ 2 ὀρεινὰ πυροβόλα μετὰ τῆς ἀποσκευῆς αὐτῶν. Ὅτε ἐξεπλεύσαμεν, ἡ νύξ ἦτο ὠραία, ὁ ἄνεμος νότιος ἀσθενής· ἐφθάσαμεν εἰς Γύθειον τὴν ἐπιούσῃν, ἦτοι 24 Νοεμβρίου ἡμέραν Κυριακὴν, τὴν 10 π. μ. ἠγκυροβολήσαμεν τὴν μίαν ἄγκυραν, καὶ σθέσαντες τὰς καμίνους, περιεμμένον τὴν ἐπίβασιν τῶν στρατιωτῶν τοῦ σώματος Πετροπουλάκη, αἵτινες ἦσαν περὶ τοὺς 1000. Διάφορα περιστατικὰ τοῦ σώματος Πετροπουλάκη ἠνάγκασαν ἡμᾶς νὰ μείνωμεν ἐκεῖ ἐπὶ 2 ἡμέρας, τὴν δὲ 25 τοῦ ἰδίου, ἐπιβάντος τοῦ σώματος ὀλοκλήρου, τοῦ γέροντος Πετροπουλάκη, τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Λεωνίδου, τοῦ διοικητοῦ τοῦ πυροβολικοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ Παλάφκ, καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ σώματος, ἀνεχωρήσαμεν τὴν 10 ὥραν μ. μ. χωρὶς νὰ προσδιορίσωμεν τὸ μέρος εἰς ὃ διευθυνόμεθα, καὶ τοῦτο ὅπως μὴ διαδοθῆ καὶ μάθωσιν ἕως αὐτὸ καὶ οἱ Τούρκοι. Ὅτε δὲ ἀπεμακρύνθημεν ἐκεῖθεν περὶ τὰ 30 μίλλια, συνεκρότησα συμβούλιον ὑπὸ τὴν προε-

δρίαν μου, εις ἃ ἔλαβον μέρος ὁ γέρον Πητροπουλάκης, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Λεωνίδα, ὁ ἀνθυπασπιστὴς Παλάφας, ὁ ὑποπλοίαρχός μου Γ. Παυλίδης καὶ οἱ δύο πλοῦγοι Παῦλος Τσαρδάκης καὶ Χατζῆ Γρηγοράκης, ἐν ᾧ ἀπεφασίσαμεν ὀριστικῶς τὸ ἐξῆς σχέδιον· νὰ ἐλλιμενισθῶμεν τὴν πρωΐαν τῆς 26 εἰς Κίμωλον, (καθότι εἶναι σχεδὸν ἐρημόνησος καὶ δυσκόλως δύνανται οἱ ἐχθροὶ νὰ ὑποπτευθῶσι τὴν ἐκεῖσε ἀποβίβασιν ἡμῶν)· νὰ ἀποβιβάσωμεν τὸ τρίτον τοῦ ὄλου σώματος ἐκεῖ, ὡς καὶ τὸν γέροντα Πητροπουλάκην, τὰ δὲ $\frac{2}{3}$ νὰ μεταφέρωμεν εἰς Σῆσι τοῦ Μυλοποτάμου ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Λεωνίδα Πητροπουλάκη, ὅστις θέλει ἀναχωρήσει εὐθὺς ἐκεῖθεν πρὸς ἀνέυρεσιν ζώων, ἵππων ἢ ἡμιόνων, ἀπερ παραλαβὼν θέλει ἐν τάχει μεταφέρει εἰς τὴν νότιον παραλίαν τῆς νήσου Κρήτης, εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ ἀγίου Βασιλείου, ὅπου καὶ ἡμεῖς θέλομεν μεταφέρει τὸ ἕτερον τρίτον τοῦ σώματος, καὶ τὸν ἀρχηγὸν Πητροπουλάκην, καὶ δυνηθῶσι διὰ τῶν ζώων νὰ παραλάβωσι τὰ πυροβόλα, τὴν ἀποσκευὴν, τὰ πολεμοφόδια καὶ τὰς τροφάς, καὶ εὐθὺς ἐξασφαλίσωσιν αὐτὰ εἰς ὄρεινὸν μέρος καὶ δυνηθῶσι νὰ σώσωσιν αὐτὰ ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ ἐχθροῦ. Τὸ σχέδιον τοῦτο τῆς διαιρέσεως τοῦ σώματος ἀπεφασίσθη μόνον διὰ τὰ πυροβόλα, διότι ἐὰν ὅλον τὸ σῶμα μετὰ τῶν πυροβόλων ἀπεβιβάζετο εἰς ἓν μέρος, ἦτο ἀδύνατον ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως ζώων νὰ εὕρωσι τοιαῦτα περὶ τὰ 50, τὰ ὅποια ἤθελον μεταφέρει τὸ πυροβολικὸν καὶ τὰ πολεμοφόδια εἰς ὄρεινὸν μέρος εὐθὺς· διότι προειδοποιημένοι ὄντες οἱ τούρκοι, ἤθελον ἐπιπέσει κατ' αὐτῶν, καὶ βεβαίως ἤθελον ἀναγκάσει αὐτοὺς νὰ καταλίπωσι τὰ πυροβόλα φεύγοντες.

Ἐβράσαμεν λοιπὸν εἰς Κίμωλον, τὴν πρωΐαν τῆς 26 τοῦ ἰδίου μηνὸς ἀπεβιβάσαμεν περὶ τοὺς 300 ἄνδρας καὶ τὸν γέροντα Πητροπουλάκην, ἀφήσαντες αὐτοῖς καὶ τὰς ἀναγκαίας τροφάς· περὶ τὴν 1 δὲ μ. μ. ἔχοντες ἐντὸς τοῦ πλοίου περὶ τοὺς 700 ἄνδρας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Λεωνίδου Πητροπουλάκη, ἡμεθεῖς ἔτοιμοι πρὸς ἀναχώρησιν. Τὴν αὐτὴν ὥραν Ἑλληνικὴ βομβάρδα προερχομένη ἐκ Κρήτης, ἐξετασθεῖσα παρ' ἡμῶν εἶπεν, ὅτι 10 αὐτοκρατορικὰ ὄθω-

μανικά ἀτμόπλοια φυλάττουσι τὸ μέρος Φόδελε, Σῆσι καὶ Μπαλί (δηλ. τὸ μέρος εἰς ὃ ἐμέλλομεν νὰ κάμωμεν τὴν ἀποβίβασιν)· ἀλλὰ τῆς ἀποφάσεως γενομένης, οὐδεμίαν ἐδῶσα προσοχὴν εἰς τὰ λεγόμενα, ἀλλ' εὐθὺς ἀνεχωρήσαμεν διευθυνομένοι κατὰ τὴν ἀπόφασιν ἡμῶν κατ' εὐθεῖαν εἰς Σῆσι τοῦ Μυλοποτάμου. Μετὰ ἐξάωρον δὲ διάπλουν πλησιάσαντες τὴν ξηρὰν, κατεσκοπεύσαμεν τὸ μέρος, ἀλλὰ πλοῖα δὲν εἶδομεν. Τότε πλησιάσαντες ἠγκυροβολήσαμεν τὴν ἰσχάδα (πινέλο) μὲ σχοινίον, καὶ εὐθὺς ἠρχίσασμεν τὴν ἀποβίβασιν, ἣτις δῆρκεσεν ὥρας 2, γενομένη ἐν μεγάλῃ τάξει καὶ ἡσυχίᾳ διὰ τῶν 4 λέμβων τοῦ πλοίου, ὥστε τὴν 9 ὥραν μ. μ. ἀφοῦ ἀπεβιβάσαμεν 600—700 ἀνδρας, δώσαντες αὐτοῖς 5 ἡμερῶν τροφάς, ἀνεχωρήσαμεν ἐκεῖθεν διὰ Κίμωλον. Ἡ νύξ ἦτο σκοτεινὴ καὶ ἡ θάλασσα γαλήνιος· μετὰ οὐκτάωρον δὲ πλοῦν ἐφθάσαμεν εἰς Κίμωλον, ἠγκυροβολήσαμεν τὴν μίαν ἄγκυραν, ἐκρατήσαμεν εἰς ὀλίγας ἐστίας πῦρ, ὥστε εἰς ὀλίγα λεπτά ἐν ἀνάγκῃ νὰ ἔχωμεν ἀτμόν, καὶ ἐπεριμένομεν κατὰ τὴν ἀπόφασιν ἡμῶν τὴν ἐπιούσαν πέμπτην τὸ ἐσπέρας ν' ἀναχωρήσωμεν.

“Ὅτε ὑπέστρεψα εἰς Κίμωλον, ἔπρεπε, καθ' ἃς εἶχον λάβει ἐκ Σύρου διαταγὰς, νὰ ὑπάγω πρῶτον εἰς Σύρον καὶ ἔπειτα εἰς Κίμωλον, ὅπως ἐκτελέσω καὶ τὸν παρόντα πλοῦν. Ἄλλ' ὁ μὲν μὴν σχεδὸν ἐτελείονεν· ἡ δ' ἐν Σύρῳ ἐπιτροπὴ δὲν εἶχε χρήματα πρόχειρα νὰ πληρώσῃ τοὺς μισθοὺς τῶν ναυτῶν, ἀλλ' ὡς συνέβαινε πάντοτε, ἐχρειάζοντο 7 ἢ 8 ἡμέραι, ἕως ὅτου στείλῃ ἐξ Ἀθηνῶν χρήματα ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ, ἵνα πληρωθῶσιν οἱ ναῦται, οἵτινες ἐὰν δὲν ἐπληρόντο, δὲν ἐξηκολούθουν νέον πλοῦν. Εἰς τὸ διάστημα τοῦτο τί ἤθελον γείνει οἱ 700, οὓς ἀφῆκα εἰς Κρήτην ἄνευ τριφῶν ἐν τῷ μέσῳ πανισχύρου ἐχθροῦ; Ἐπειτα ἐσκέφθην ὅτι, ἐὰν ἐπανέλθω εἰς Σύρον, θέλει διακοινωθῆ ὅτι ὁ Πετροπουλάκης εἶναι εἰς Κίμωλον, καὶ, ὡς εὐκόλως πάντοτε ἐμάνθανον τὰ πάντα οἱ Τοῦρκοι, ἦτο προφανὲς ὅτι ἠδύναντο καιρίως νὰ βλάψωσιν ἡμᾶς, ἢ καὶ νὰ ματαιώσωσι τὸν παρόντα πλοῦν. Ἐζήτησα λοιπὸν πληροφορίας παρὰ τοῦ μηχανικοῦ, ἐὰν ὑπάρχουσιν ἀνθρακες ἐν τῷ

πλοίων ἐπαρκεῖς πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος πλοῦ, καὶ λαβῶν ἀπόκρισιν καταφατικὴν, ἀπεφάσισα ν' ἀναλάβω τὴν εὐθύνην τοῦ δευτέρου πλοῦ, διακοινώσας τοῦτο εἰς τὸν ἀρχηγὸν Πετροπουλάκην, ἵνα ἐτοιμασθῇ πρὸς τὸν ἀπόπλουν.

Νοεμβρίου 27 τετάρτη. Ὅλην τὴν ἡμέραν διήλθομεν εἰς ἄσκησιν τῶν πυροβολιστῶν ἐπὶ τῶν νέων τηλεβόλων· ἐρρίψαμεν εἰς διάφορα σημεῖα καὶ εἰς διαφόρους κατ' ἐκτίμησιν ἀποστάσεις, πάντοτε δὲ εἶδομεν ὅτι εὐστόχως ἐπιτυγχάνομεν, ἐκτὸς τῆς ῥηθείσης ἑλλείψεως τοῦ ἄξωνος, ἣν δὲν ἠδυνάμεθα νὰ διορθώσωμεν.

28 πέμπτη. Ἠθέλομεν καὶ σήμερον νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὴν εὐστοχίαν, ἀλλ' αἴφνης ἐφάνησαν ἐχθρικὰ ἀτμόπλοια τέσσαρα, δύο πρὸς τὸ βόρειον μέρος τῆς Κιμώλου καὶ Μήλου, καὶ δύο πρὸς τὸ νότιον μέρος τῆς Κιμώλου καὶ Μήλου. Παρέπλεον δὲ ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ κατεσκόπευον, ὡς ἐννοήσαμεν, ἵνα ἀνιχνεύσωσι τὴν Ἐρωσίαν. Ἐμέλλομεν δὲ ν' ἀναχωρήσωμεν περὶ τὴν μεσημβρίαν, ἀλλ' ἤλλαξα σχέδιον καὶ ἐπερίμενα τὸ σκότος τῆς νυκτός, ὅπως διαλαθῶν τὸν ἐχθρὸν ὑπεκφύγω τὴν ἐνέδραν. Περὶ τὴν 8 λοιπὸν ἑσπερινὴν ὥραν, ἀφοῦ προηγουμένως ἐπεβιβάσθησαν οἱ μείναντες τριακόσιοι, ὡς καὶ ὁ ἀρχηγὸς Πετροπουλάκης, ἀνεχωρήσαμεν ἐν τῷ μέσῳ βαθέος σκοτούς. Ὁ ἄνεμος ἔπνευσε βόρειος, ρίπτων καὶ ὀλίγην χιόνα· ἐπροχώρησα, προσδιορίσας πορείαν, ὅπως διέλθω νύκτωρ διὰ μέσου τῶν Ἀντικυθήρων καὶ Γραμβούσης, καθότι ὑπεπευδύμην ὅτι καὶ εἰς ἐκεῖνο τὸ στενὸν μέρος ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ παραφυλάττωσιν ἐχθρικὰ ἀτμόπλοια. Τὴν 10 ὥραν ἔγεινε τρικυμία τόσον δυνατὴ, ὥστε εἰσώρμα ἢ θάλασσα ἀπὸ τῆς πύμνης καὶ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς τοῦ πλοίου καὶ κατέκλυζε τὸ κατὰστρωμα. Ἰπῆρχε δὲ μέγιστος κίνδυνος, μήπως ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου δονισμοῦ τὸ πλοῖον ἀνοίξῃ καὶ βυθισθῶμεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς θαλάσσης, διότι, ὡς εἶναι πασίγνωστον, τὸ πλοῖον εἶναι πολὺ λεπτὸν καὶ ἀδυνάτου κατασκευῆς, ἵνα δύναται ν' ἀνθέξῃ εἰς τοσοῦτον μεγάλας τρικυμίας· ἀλλὰ καὶ τί ἠδυνάμεθα νὰ πράξωμεν; Ἐξηκολουθοῦμεν λοιπὸν τὴν πορείαν πρὸς τὰ Ἀντικύθηρα, ἔχοντες

ἔλθῃ τὴν ταχύτητα καὶ ἄνευ φωτός, ὅτε αἴρνης περὶ τὴν 12 ὥρ. εὐρέθημεν τυχαίως μεταξὺ δύο ἐχθρικών ἀτμοσφαιῶν, ἅπερ ἰδὼν εὐθὺς διέταξα τὸν μηχανικὸν νὰ ἀναπτύξῃ περισσότερον ἀτμὸν, ὅπως διαφύγωμεν αὐτὰ· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι ἰδόντες εὐθὺς ἀνεγνώρισαν ἡμᾶς καὶ ἤρχισαν νὰ καταδιώκωσιν ἡμᾶς, δεικνύοντες πυρσοὺς (βεγγαλικά φῶτα) τὸ μὲν πράσινον, τὸ δὲ κόκκινον. Ἡ καταδίωξις διήρμεσεν ἐπὶ δύο ὥρας, καθ' ἣς ἠδυνήθημεν ὀλίγον τι νὰ προχωρήσωμεν αὐτῶν, ὅτε ὠφελθῆεις ἐκ μιᾶς θυέλλης μετὰ βροχῆς, ἣτις ἐπελθοῦσα κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν συνεπύκνωσεν ἔτι μᾶλλον τὸ βαθὺ σκότος, ἔστρεψα τὴν πρῶραν ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀφήκα ὀλίγον δρόμον εἰς τὸ πλοῖον διευθυνόμενος ἀντίθετον πορείαν, πρὸς βορρᾶν. Ἐκεῖνοι δὲ ἀπατηθέντες καὶ νομίσαντες ὅτι ἐπροχώρησα, ἐξηκολούθουν τὴν αὐτὴν πορείαν δι' ὅλης τῆς ταχύτητος καὶ εὐθὺς μ' ἔχασαν· ὡς δ' αὐτοῖς καὶ ἐγὼ δὲν ἔβλεπον αὐτοὺς πλέον. Ἀφοῦ δὲ παρῆλθεν ἡμίσεια ὥρα, ἔστρεψα τὴν πρῶραν πρὸς τὸ μέρος τῆς Γραμβούσης καὶ τοῦ στενοῦ τῶν Ἀντικυθέρων πλησιάζων πρὸς τὴν Κρήτην μᾶλλον ἢ πρὸς τὰ Ἀντικύθηρα, καὶ οὕτω διέφυγον τὰ ἐχθρικά ταῦτα πλοῖα.

Τὴν 3 ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον εὐρέθημεν 5 μίλλια μακρὰν τοῦ νησιδίου Ποντικοῦ πρὸς τὸ μέρος τοῦ Ζεφύρου (πονέντε), ἅπερ μάλιστα ἠδυνήθημεν νὰ διακρίνωμεν, ἕνεκα τοῦ βαθέος σκοτός.

Τὴν 6 ὥραν τῆς πρωίας εὐρέθημεν 15 μίλλια πρὸς νότον τοῦ ἀκρωτηρίου Κρισῶ, εἰς τὴν θέσιν δηλαδὴ, ὅπου ἐπεθύμουν νὰ εὐρεθῶ ἡμέραν, καθότι τὰ μέρη, ἅπερ ἐπίτηδες διήλθον νύκτωρ, ἐφυλάτταντο ὑπὸ τοῦ στόλου· ἔστρεψα τὴν πρῶραν μου πρὸς τὸ μέρος τοῦ Εὐρου (Σιρόκου), καὶ ἀφοῦ παρῆλθον 2 ὥραι, ἔστρεψα τὴν πρῶραν πρὸς Ἀπηνιώτην (Λεβάντην), καὶ οὕτως εὐρέθη πρὸς τὸ νότιον μέρος τῆς νήσου μακρὰν 25 μίλλια. Ὁ ἄνεμος ἐξηκολούθει νὰ αὐξάνῃ ἀποτελῶν τρικυμίαν τόσον σφοδρὰν, ὥστε, εἰ καὶ ἡμεθα ὑπὸ τὴν ξηρὰν τῆς Κρήτης, ὅμως ἡ θάλασσα ἐξηκολούθει νὰ βρέχῃ τὸ κατὰστρωμα. καὶ ὅταν ἐστρέφομεν τὴν πρῶραν ἀπέναντι τοῦ ἀνέμου καὶ τῆς θαλάσσης μεθ' ὅλης τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀτμοῦ,

δὲν ἠδυνάμεθα νὰ διανύσωμεν πλέον τῶν τεσσάρων μιλίων.

Ὦρα 10 π. μ. Ἐξηκολουθοῦμεν τὴν πορείαν πρὸς τὴν Γαῦδον.

Ὦρα 11 π. μ. Ἐνῶ ἐξηκολουθοῦμεν τὴν πορείαν, ὡς εἴρηται, αἰφνης παρουσιάσθη ἐνώπιον ἡμῶν μονόκροτον Τουρκικὸν μεγάλον, μακρὰν ἡμῶν 10 μίλλια ἐρχόμενον ἐκ τοῦ μέρους τοῦ Εὔρου (Σιρόκου), καὶ διευθύνετο πρὸς τὴν Γαῦδον, δηλαδὴ εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον, εἰς ὃ καὶ ἡμεῖς ἐπορευόμεθα. Ἰδὼν αὐτὸ, εὐθὺς ἐστράφην εἰς Σκιρωνοζέφυρην (Πονέντε-Μαῖστρον) δεικνύων αὐτῷ τὴν πρύμνην μου (διότι, ὡς εἶναι γνωστὸν, ὅταν παρουσιάσῃ τις μακρόθεν τὸ πλοῖον κατὰ πρύμνην ἢ κατὰ πῶραν, ὀλίγον μέρος τοῦ σώματος φαίνεται, ἐνῶ, ὅταν δείξῃ τις ὅλην τὴν πλευρὰν τοῦ πλοίου, τότε ὀλόκληρον τὸ σῶμα φαίνεται, καὶ κατὰ συνέπειαν εὐκόλως ἀναγνωρίζει αὐτὸ ὁ ἐχθρός)· ἔδωσα ὅλην τὴν ταχύτητα εἰς τὸ πλοῖον, καὶ οὕτω διέφυγον ἀπαρατήρητος τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον, τὸ ὑποῖον, ὡς φαίνεται, διευθύνετο εἰς Σφακία.

Ὦρα 1 μ. μ. Ἐστρεψα καὶ πάλιν τὴν πῶραν μου πρὸς τὴν Γαῦδον, ἀφ' ἧς ἀπέχομεν περὶ τὰ 30 μίλλια.

Ὦρα 3 μ. μ. Ἐξηκολουθοῦμεν τὴν αὐτὴν πορείαν, ὅτε καὶ πάλιν εἶδομεν πρὸς τὸ μέρος τῆς Γαῦδου ἄλλο ἀτμόπλοιον Τουρκικὸν διευθυνόμενον πρὸς τὰ Σφακία. Εὐθὺς ἠλλάξα πορείαν, ἠλάττωσα τὴν δύναμιν τῆς μηχανῆς, μέχρις οὗ ἐπροχώρησε καὶ ἐχάθη ἀπὸ τοῦ ὀρίζοντος τὸ εἰρημένον ἀτμόπλοιον, καὶ τότε ἔστρεψα καὶ πάλιν πρὸς τὸ μέρος τῆς Γαῦδου καὶ ἐπροχώρησα, ἕως ὅτου ἔφθασα μακρὰν αὐτῆς 15 μίλλια, ὅτε ἠλάττωσα πολὺ τὴν δύναμιν τῆς μηχανῆς, ἵνα παρέλθῃ ἡ ὥρα καὶ ἐπέλθῃ ἡ νύξ.

Ὦρα 6 μ. μ. Βῆπληθεν ἡ νύξ, ἀλλ' ἐπῆλθε τόσον ζοφερὰ καὶ τρικυμιώδης, ὥστε ἀμφιβάλλομεν ἐὰν δυναθῶμεν νὰ προσεγγίσωμεν εἰς ὃ μέρος ἐσκοπεύομεν, ἦτοι τὸ Πρασονῆσι. Χιῶν ἐπιπτεν ἄρθρονος, ὃ δὲ ἄνεμος ὡς λαίλαψ ἐπιπτεν ἐπὶ τοῦ πλοίου ζητῶν ν' ἀνατρέψῃ αὐτό· καὶ ὅμως στοχαζόμενος ὅτι ἐν τοιαύτῃ νυκτὶ τὰ Τουρκικὰ ἀτμόπλοια θέλουσι διασκεδασθῆ, καὶ δὲν δύνανται νὰ περιπολήσωσι τακτικῶς, ἐπροσπάθησα νὰ ὠφελθῶ ἐκ τῆς περιστά-

σεως ταύτης, και οὕτω συνεργεία τῶν ἱκανωτάτων πλοηγῶν ἠδυνήθημεν νὰ εὐρωμεν τὸ Πρασονῆσι εἰς τὸν ἅγιον Βασίλειον ἐν τῷ μέσῳ τοσοῦτον βαθέος σκότους και τρομερᾶς τρικυμίας. Ἐνταῦθα ἠγκυροβολήσαμεν τὰς δύο ἀγκύρας, ἅς εἴχομεν ἐτοιμοὺς νὰ ἐγκατακαταλίπωμεν ἐν περιπτώσει ἀνάγκης. Ἐδέσαμεν και τὸ πρυμνήσιον και ἐστρέψαμεν τὴν πῶραν τοῦ πλοίου πρὸς τὸ πέλαγος, ὡς σύνθηες, ἵνα ἡμεθα ἐτοιμοὶ ἐν πάσῃ στιγμῇ πρὸς φυγὴν.

Ἦτο 10 ἡ ὥρα, ὅτε ἤρχισεν ἡ ἐκφόρτωσις και τῶν ἀνδρῶν ἡ ἀποβίβασις, διαρκέσασα μέχρι τῆς 4 πρῶνῆς ὥρας ἕνεκα τοῦ σκότους, τῆς τρικυμίας και τῆς βροχῆς. Δυστυχῶς ὅμως ὁ Λεωνίδας μετὰ τῶν 700, ὃν ἠλπίζομεν νὰ εὐρωμεν εἰς τὴν προσδιορισθεῖσαν ταύτην παραλίαν, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἔλθῃ, καθότι τὴν παραλίαν Ἀμαρίου εἴχον κυριεύσει οἱ Τοῦρκοι, ἐνῶ ἐνόμιζεν ἀπεστατημένην και ἐμελλεν ἐξ αὐτῆς νὰ προμηθευθῇ τὰ ζῶα και διέλθῃ ἀνενοχλήτως. Ταῦτα εἶπον οἱ ἐκτὸς Κρήτες εἰς τὸν γέροντα Πετροπουλάκην, και οὗτος δικαίως ἀπελπισθεὶς περὶ τῆς διασώσεως τοῦ πυροβολικοῦ, μοὶ ἐμήνυσε νὰ κρατήσω τὰ 2 ὄρεινὰ πυροβόλα μετὰ τῆς ἀποσκευῆς αὐτῶν ἐντὸς τοῦ ἀτμοπλοίου, ἅπερ και ἐκράτησα, καθὼς και 120 κιβώτια πυριτοβολῶν, ἃ μοὶ ἐξαπέστειλε διὰ τῶν λέμβων μου ἐκ τῶν 300 ἃ εἴχον ἀποβιβάσει· ταῦτα και παραλαβόντες, περὶ τὴν 4 ὥραν τῆς πρῶιᾶς τῆς παρασκευῆς ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Πρασονησίου, και τὴν 9 ὥραν π. μ. ἡμεθα ἀπέναντι τῆς Ψαρῆς Φοράδος. Ἡ τρικυμία ἐξηκολούθει ὡς και πρότερον· ἔκρινα λοιπὸν καλὸν, ἐπειδὴ δὲν ἔβλεπον πλησίον μου ἐχθρικὸν πλοῖον, νὰ προσεγγίσω, ἔστω και ἡμέραν, ὡς και προσήγγισα, και ἔδωσα εἰς τοὺς ἐκεῖ ἐπαναστάτας τὰ 120 κιβώτια, χρησιμεύσαντα μετ' ὀλίγας ἡμέρας παραπολὺ, ὡς ἔγραψεν ἡμῖν μετέπειτα ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐπαρχίας ἐκείνης Κουλούρης, εὐχαριστῶν ἡμᾶς. Ἀπέναντι τῆς Ψαρῆς Φοράδος 8 μίλλια μακρὰν τῆς Κρήτις ὑπάρχει ἐν νησίδριον χαμηλὸν, ὀνομαζόμενον Γαῖδουρονῆσι. Εἰς τοῦτο ἔκρινα καλὸν νὰ προσορμισθῶ, εἰ και πολὺ ἐπικίνδυνον δι' ἡμᾶς, καθότι δὲν ἦτο μακρὰν ὁ τουρκικὸς στόλος, ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμεθα νὰ προχωρήσωμεν ἕνεκα τῆς

σφοδρᾶς τρικυμίας, καὶ ἐπόμενον ἦτο ὅτι καὶ οἱ Τοῦρκοι δὲν ἠδύναντο διὰ τοιαύτης τρικυμίας νὰ με ἀνιχνεύσωσιν. Ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν ἐμείναμεν ἐπὶ τῆς νήσου 20 ὥρας, ὅπου διέταξα 15 πυροβόεστας καὶ ἐξῆλθον εἰς τὴν ξηρὰν, ἵνα ἀρπάσωσι τουρκικὰ τινα πρόβατα, οἵτινές μοι ἔφεραν περὶ τὰ 50, χρησιμεύσαντα πρὸς τροφήν τῶν κεκμηκότων ναυτῶν. Τὴν δὲ πρωΐαν τῆς Κυριακῆς 1 Νοεμβρίου ὁ ἄνεμος ἤρχισε νὰ κοπάζῃ, καὶ εὐθὺς ἀνεχωρήσαμεν ἐκ τῆς εἰρημένης νήσου καὶ ἐπροχωροῦμεν πρὸς τὸ ἀκρωτήριον Σίδερον, εἰς ὃ ἀντίκρουσα τὴν μεσημβρίαν. Ἡ θάλασσα ὅμως ἐκυμαίνετο, καὶ ὁ καιρὸς ἐφαίνετο πάλιν κλίνων πρὸς τὴν τρικυμίαν, ἀλλ' ὅμως ἐπροχωροῦμεν πρὸς βορρᾶν, μὲν δὲ διανύοντες 5 μίλλια τὴν ὥραν. Μετὰ 2 ὥρας ὁ ἄνεμος ἤλαττοῦτο, καὶ διηνύομεν 8 μίλλια τὴν ὥραν. Τὴν 6 μ. μ. διηνύομεν 10 μίλλια τὴν ὥραν, ἤρχισε δὲ νὰ φαίνεται ἡ Θήρα. Τὴν 8 ἡμέθρα πλησίον τῆς Θήρας καὶ ἐξηκολουθοῦμεν τὴν πορείαν πρὸς τὴν Ἴον· καίτοι δὲ ἡ νύξ ἦν σκοτεινὴ ἐξηκολουθοῦμεν τὴν πορείαν, καὶ παρελθόντες περὶ τὴν 10 ὥραν τὴν Ἴον διευθυνόμεθα πρὸς τὸ στενὸν τῆς Νάξου καὶ Πάρου. Ὅτε δὲ διέπλεον τὸ στενὸν, ἀπεφάσισα νὰ ἀγκυροβολήσω εἰς τὸν λιμενίσκον Μάρμαρα τῆς Πάρου μέχρι τῆς πρωΐας, καθότι καὶ ὁ ἄνεμος ἔγεινε πάλιν πολὺ δυνατὸς καὶ ἡ θάλασσα τρικυμιώδης, καὶ οἱ ἐν τῇ Ἐνώσει ἦσαν κεκμηκότες ἐκ τῆς πολυημέρου ἀγρυπνίας καὶ ἀγωνίας. Περὶ τὴν 4 λοιπὸν ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἠγκυροβολήσαμεν εἰς τὰ Μάρμαρα τῆς Πάρου, ἔνθα διενυκτερεύσαμεν.

ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ «ΕΝΩΣΕΩΣ».

Περὶ τὴν 6 τῆς πρωΐας 2 Δεκεμβρίου, ὅτε ὁ ἄνεμος ἐκόπασε καὶ ἡ θάλασσα ἐπραϋνθη, ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Πάρου διὰ Σύρον. Εἰχόμεν προχωρήσει πρὸς τὸ μέρος τῆς Σύρου ἕως 15 μίλλια, ἀπέ-

χοντες αὐτῆς περί τὰ 10 μίλλια, ὅτε αἴφνης παρετήρησα πρὸς τὸ μέρος τῆς Σύρου κατὰ τὴν θέσιν Δελαγράφαια μακρὰν 6 μίλλια τῆς Σύρου ἐν μονόκροτον (*frégate à vapeur*) καὶ 2 ἀτμόπλοια παρακολουθοῦντα αὐτὸ, διευθυνόμενα πρὸς τὸ αὐτὸ σημεῖον, ὅπερ καὶ ἡμεῖς, δηλαδή πρὸς τὸ Ἄσπρονῆσι τῆς Σύρου σημαίαν δὲν εἶχον ὑπεθέσαμεν λοιπὸν ὅτι εἶναι ἡ Γαλλικὴ ναυαρχίς· εὐθὺς εἶδομεν τὸ μονόκροτον ὅτι ἔκαμε διάφορα σήματα (*signaux*) πρὸς τὸ ἄλλο ἀτμόπλοιο, τὸ ὁποῖον εὐθὺς ἀπεχωρίσθη καὶ ἔτρεχεν ἔμπρὸς ὡς παρακλίνον πρὸς τὸ μέρος ἡμῶν· τότε ἀφοῦ ἐπλησίασαμεν περί τὰ 4 μίλλια, ἀνεγνώρισα ὅτι ἦσαν Τουρκικὰ πλοῖα καὶ με καταδιώκουσιν. Εὐθὺς διέταξα τὸν μηχανικὸν νὰ ἀναπτύξῃ ὄλον τὸν ἀτμόν· ἀλλ' ἔως ὅτου ὁ ἀτμὸς ἀναπτυχθῆ, τὸ ἐχθρικὸν ἀτμόπλοιο ἐπλησίαζεν ἡμᾶς. Ἦλθον δὲ ὀλίγον δεξιὰ, ἵνα εὐρυχωρῶν τὸν δρόμον μου. Τότε τὸ μονόκροτον ὕψωσε σημαίαν Τουρκικὴν, ὡς καὶ τὸ ἄλλο ἀτμόπλοιο, καὶ εὐθὺς ἤρχισαν τὸν κανονοβολισμόν ζητοῦντα νὰ με βυθίσωσιν. Εὐθὺς διέταξα τοὺς πυροβολιστὰς νὰ ἀνταποκριθῶσι διὰ τοῦ ἰδίου πυροβόλου καὶ νὰ σκοπεύσωσι τὸ Ἰτζεδδίν, οἷτινες προθύμως καὶ ἐν ἀκαρεῖ ἤρχισαν τὸ πῦρ καὶ ἐκτύπησαν εἰς τὴν πρώτην βολὴν τὸ Ἰτζεδδίν κατὰ τὸν ἀριστερὸν τροχόν. Τὸ Ἰτζεδδίν ἠλάττωσε τὴν ταχύτητα καὶ ἐπλησίασεν αὐτὸ παραλλήλως τὸ μονόκροτον. Ἐκ τούτου ὠφεληθεὶς ἔτρεξα ἀριστερὰ, ἀφίνων ὀπισθεν δεξιόθεν τὸ Ἰτζεδδίν εἰς τρόπον ὥστε, ἐνῶ τὸ μονόκροτον προσεπάθει νὰ κτυπήσῃ ἡμᾶς, ἐκωλύετο ὑπὸ τοῦ Ἰτζεδδίν ἐπιπροσθούντος πρὸ ἡμῶν κατὰ τὸ ἀριστερὸν μέρος αὐτοῦ. Ἐν τούτοις τὸ Ἰτζεδδίν ἐξηκολούθει τὸ πῦρ ὡς καὶ τὸ μονόκροτον, ὅπερ δ' ἂ μόνου τοῦ πυροβόλου τῆς πρώρας (150 λιτρῶν) ἠδύνατο νὰ κτυπᾷ ἡμᾶς. Ἡμεῖς δὲ καὶ πάλιν δευτέραν βολὴν ἐσκοπεύσαμεν τὸ Ἰτζεδδίν, ἥτις ἐθραύσθη ἐντὸς αὐτοῦ ἐπενεγκοῦσα βλάβην· ἐπειδὴ δὲ τὸ Ἰτζεδδίν βλαβέν εἰς τὸν τροχόν ἔτρεχε βραδέως, τὸ μονόκροτον προέβη τοῦ Ἰτζεδδίν, καὶ ἠτοιμάζετο νὰ ἐκικενώσῃ ὅλα τὰ πυροβόλα καθ' ἡμῶν. Εὐθὺς διέταξα τὸν πυροβολιστὴν νὰ σκοπεύσῃ τὸ μονόκροτον, καὶ ἐνῶ τὸ μονόκροτον ἤρχισε νὰ στρέφῃ

δεξιά, ἵνα δεῖξῃ ἡμῖν ὄλην τὴν πλευράν καὶ ἐκκενώσῃ ἐφ' ἡμᾶς ὅλα τὰ ἀριστερὰ πυροβόλα, εὐθύς ἡμεῖς ἤλθομεν ἀριστερὰ καὶ συγχρόνως σκοπεύσαμεν αὐτὸ διὰ βολῆς, ἣτις ἐπέτυχε διελθοῦσα ἀπὸ τῆς πλώρας μέχρι τῆς πρύμνης. Ἦλθομεν ἀριστερὰ, ἵνα δεῖξωμεν μόνον τὴν πρύμνην ἡμῶν εἰς τὸ μονόκροτον, ὥστε νὰ μὴ ἔχη νὰ σκοπεύσῃ ὀλόκληρον τὸ σῶμα, ἀλλὰ μόνον τὸ μικρὸν μέρος τῆς πρύμνης, καὶ κατὰ συνέπειαν δυσκόλως αἱ βολαὶ νὰ ἐπιτύχωσιν ἡμᾶς. Ὅτε δ' ἐκτυπήσαμεν τὸ μονόκροτον, ἂν καὶ ἦτο εἰς θέσιν νὰ κτυπήσῃ ἡμᾶς δι' ὅλων τῶν ἀριστερῶν πυροβόλων, ὅμοιος δὲν ἀνταπεκρίθη, ἀλλ' αἴφνης ἤλλαξε πορείαν διευθυνόμενον πρὸς βορρᾶν, ἐνῶ ἔπρεπε πρὸς Σκίρωνα (Μαΐστρον). Αἴτιον δὲ τούτου εἶναι, ὡς ἐπληροφορήθημεν, ὅτι ἡ βολὴ ἢ διελθοῦσα τὸ πλοῖον ἐφόνησε καὶ ἐπλήγωσε πολλοὺς ναύτας καὶ ἐπῆλθε κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν μεγάλη σύγχυσις εἰς τὸ πλήρωμα, ἀφήσαντες τὰς θέσεις αὐτῶν καὶ μὴ πυροβολοῦντας. Τότε ἐγὼ ὠφελθεὶς ἐκ τῆς περιστάσεως ἔδωσα ὅλον τὸν δρόμον εἰς τὸ πλοῖον, διευθυνόμενος πρὸς τὸ μέρος τοῦ λιμένος, καὶ συγχρόνως ἐξακολουθῶν τὸ πῦρ διὰ τοῦ ὀπισθεν πυροβόλου, τὸ ὁποῖον ἄμα ἐβρίσκαμεν καὶ τετάρτην φοράν ἐξῆλθε τοῦ ἄξωνος, καὶ δὲν ἠδυνάμεθα νὰ σκοπεύσωμεν πλέον εὐστόχως, πρὸς μεγάλην ἡμῶν λύπην. Ἐπειδὴ ἂν τοῦτο δὲν συνέβαινε, ἠδυνάμεθα σπουδαίως νὰ βλάψωμεν τὸ *Ἰατζεδδιν*, ὅπερ ἐξηκολούθει νὰ ῥίπτῃ ἀστόχως καθ' ἡμῶν τὰ τηλεβόλα, γέμοντα μύδρων. Αἴφνης ἐνῶ ἐπλησιάζαμεν τὴν νῆσον τῆς Φάρου, διευθυνόμενοι πρὸς τὸν λιμένα, εἶδομεν ἔμπροσθεν ἡμῶν ἐν ἔτερον ἀτμόπλοιοι διευθυνόμενον ἐκ τοῦ λιμένος κατεπάνω ἡμῶν. Ἐνόμισα ὅτι καὶ τοῦτο εἶναι Τουρκικόν, ἐπειδὴ δὲν εἶχε σημαίαν. Βλέπων δὲ ὅτι τὸ ἀτμόπλοιο τοῦτο ἀπὸ τοῦ μέρους, ὅθεν ἤρχετο, ἦτο ἐπίφοβον νὰ ἐμποδίσῃ τὸν δρόμον ἡμῶν, καὶ ὅτι ἡμεῖς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐχθροῦ, διέταξα τὸν πηδαλιούχον καὶ ἔθηκε πορείαν κατ' εὐθείαν ἐπάνω εἰς τὸ εἰρημένον ἀτμόπλοιο, σκοπεύων νὰ κτυπήσω αὐτὸ εἰς τὴν μέσην διὰ τῆς πλώρας μου. Ἀλλὰ τοῦτο βλέπον ὅτι διευθυνόμεθα εὐθὺ κατ' αὐτοῦ, ἀμέσως ἐσταμάτησεν, ἔκαμεν ὀπισθεν ὀλοταχῶς,

ὑψωσεν Ἀγγλικὴν σημαίαν, ἣν πολλάκις ἀνεβίβαζε καὶ κατεβίβαζεν, ἵνα δείξῃ ἡμῖν ὅτι δὲν εἶναι Τουρκικόν. Ἦλθομεν ἀριστερὰ, καὶ μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἠλάττωσα τὴν ταχύτητα καὶ εἰσέπλευσα ἐντὸς τοῦ λιμένος· ἠγκυροβόλησα δὲ ἀριστερὰ ἀτμοδρόμωνος Αὐστριακοῦ, ὑπεπευόμενος μήπως τὸ Τουρκικὸν μονόκροτον, ὅπερ ἤρχετο ὀπισθεν ἡμῶν, καὶ τὸ Ἴτζεδδὶν, κτυπήσωσιν ἡμᾶς διὰ συγκρούσεως ἐντὸς τοῦ λιμένος. Οὕτω δὲ ἐματαίονα τὸν σκοπὸν αὐτῶν. Ἐπειδὴ ἂν ὁ Χόσβαρτ Πασσᾶς ἀπεπειρᾶτο τοιοῦτόν τι ἐν τῇ παραφορᾷ αὐτοῦ, ἀπέβαινεν εἰς αὐτὸν ἀδύνακτον, καθόσον ἦτο ἠναγκασμένος πρῶτον νὰ προσδάλῃ τὸ Αὐστριακὸν προπύργιον μου, καὶ ἔπειτα ἐμέ. Μετ' ὀλίγον ἦλθον καὶ τὰ Τουρκικὰ καὶ ἠγκυροβόλησαν ἐντὸς τοῦ λιμένος. Ἀποβὰς εἰς Σύρον μετέβην εἰς τὴν Διεύθυνσιν τῆς Ἑλληνικῆς ἀτμοπλοίας ἐνθουσιωδῶς ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀνευφημούμενος, καὶ διεμαρτυρήθην πρὸς τὸν λιμενάρχην Σύρου κατὰ τοῦ Χόσβαρτ.

Ἐγγραφον ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ Ἐρώσει τὴν 2 Δεκεμβρίου 1868.

Ὁ πλοίαρχος Ν. ΣΟΥΡΜΕΛΗΣ.

Σημ. Γνωστὸν εἶναι ὅτι ἀπέκλεισεν οὗτος δι' ὄλου τοῦ στόλου τὴν Ἐρωσιν ἐν Σύρῳ ἐπὶ 40 ἡμέρας. Μετὰ 2 ἡμέρας μοι ἀπέστειλεν εὐχαριστήριον ἐγγραφον ἢ ἐν Ἀθήναις Κεντρικῇ ὑπὲρ τῶν Κρητῶν Ἐπιτροπῇ, ὅπερ ὡς ἀφορῶν οὐ μόνον ἐμὲ, ἀλλὰ καὶ ἅπαν τὸ πλῆρωμα, δημοσιεύω κατὰ καθῆκον.

Ἀθῆναι τὴν 3 Δεκεμβρίου 1868.

Πρὸς τὸν Κύριον Ν. Σουρμελῆν, πλοίαρχον.

Εἰς Σύρον

Ἀξιότιμε Κύριε,

Γινόμεθα εὐχαρίστως ἠχῶ τῶν αἰσθημάτων τῆς Κρήτης καὶ τοῦ

Πανελληνίου, ἀποδίδοντες ὑμῖν τὸν ὀφειλόμενον περιφανῆ ἔπαινον διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν δύο τελευταίων πλῶν τῆς Ἐνώσεως, ἥτις ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν ὑμῶν ἐπρόσθεσεν ἔνδοξον σελίδα εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναυτικοῦ.

Τὸ ὄνομα τῆς Ἐνώσεως ἀχώριστον ἤδη ἀπὸ τὸ ὑμέτερον, θέλει προφέρει εἰς τὸ ἐξῆς μὲ ἀίσθημα δικαίας ὑπερηφανείας τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος.

Παρακαλοῦντες ὑμᾶς νὰ διαβιβάσητε τὴν ἔκφρασιν τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης μας πρὸς ὅλους τοὺς Μηχανικοὺς, Ἀξιωματικοὺς, ὑπαξιωματικοὺς καὶ Ναύτας, οἵτινες συνεμερίσθησαν μεθ' ὑμῶν τὸν κίνδυνον καὶ τὴν δόξαν

Ἵποσημειούμεθα

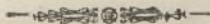
Ἡ ἐν Ἀθήναις ὑπὲρ τῶν Κρητῶν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ

Μ. ΡΕΝΙΕΡΗΣ,

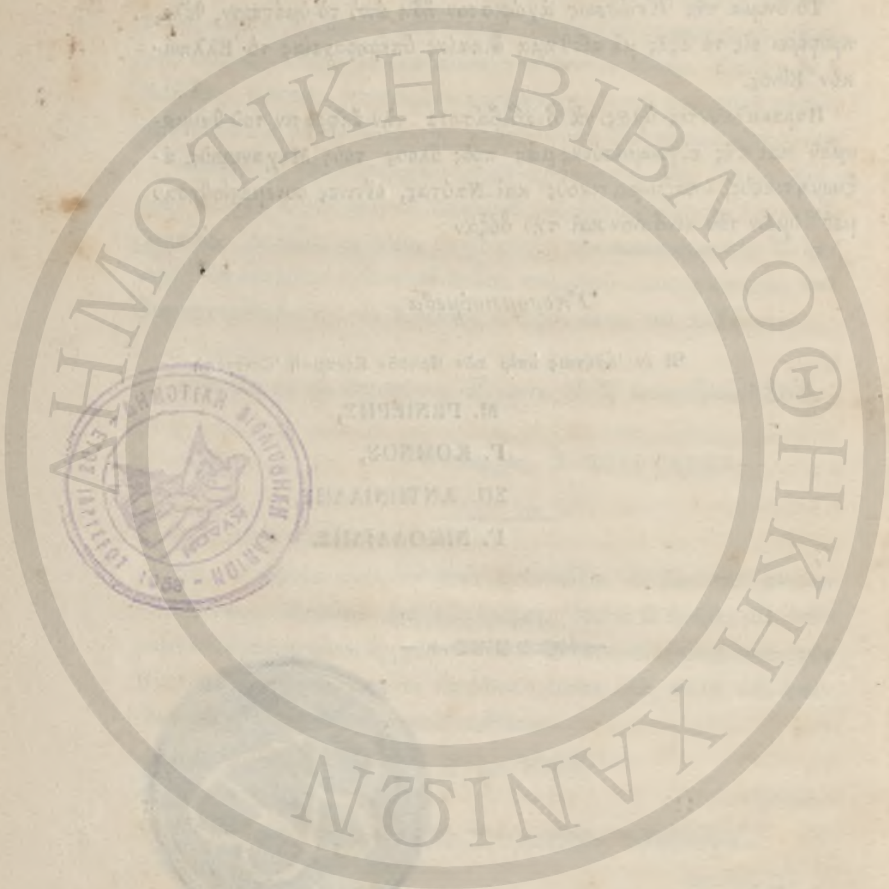
Γ. ΚΟΜΝΟΣ,

ΣΠ. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ,

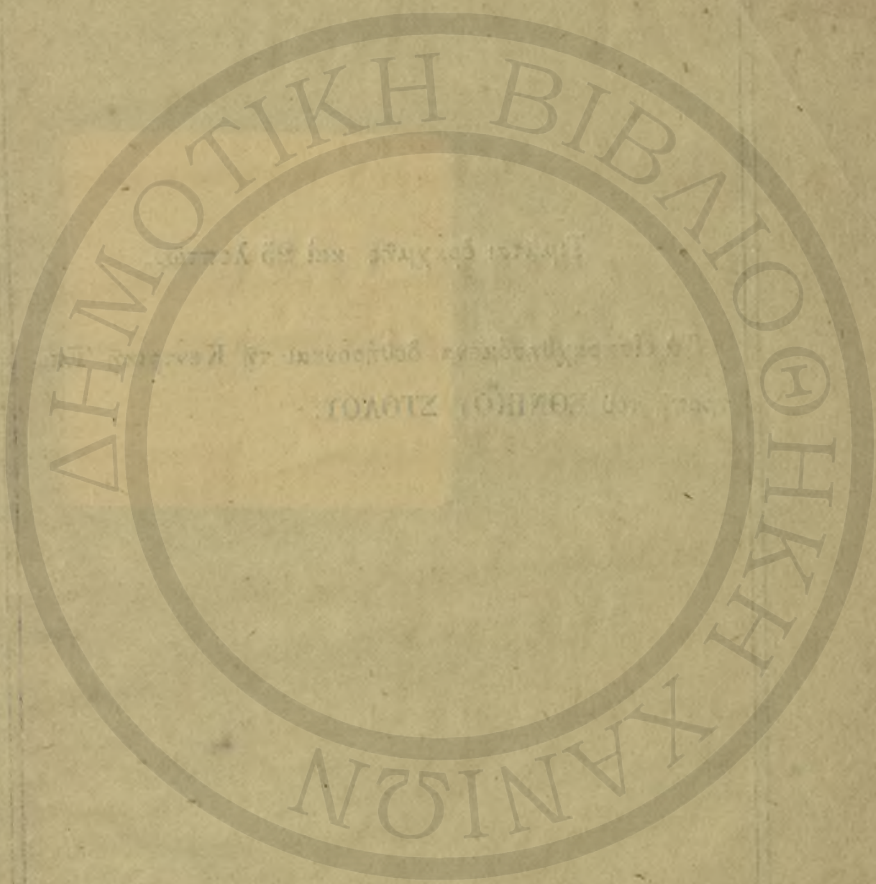
Γ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ.

...
 ...
 ...
 ...
 ...

И. БИРЖАНОВ
 З. АХМЕДИН
 Т. КОЖАЕВ
 М. БИРЖАНОВ

Τιμᾶται δραχμῆς καὶ 25 λεπτῶν.

Τὰ εἰσπραχθησόμενα δοθήσονται τῇ Κεντρικῇ Ἐπι-
τροπῇ τοῦ ΕΘΝΙΚΟῦ ΣΤΟΛΟΥ.

